

Valokuvaajan uusi tekijänoikeusopas 2006

FINNFOTO • MUSTA TAIDE
HELSINKI

Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry
Laivurinkatu 39, 00150 Helsinki
toimisto@finnfotory.fi
<http://www.finnfotory.fi/>

Toimitus
Kai Nordberg
Tuomo-Juhani Vuorenmaa
Kustannusosakeyhtiö Musta Taide

Graafinen suunnittelu
Jorma Hinkka, Graafiset Neliöt Oy

Painatus ja sidonta
Karisto Oy, Hämeenlinna 2006

Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry
ISBN 951-97527-8-1

Finnfoton julkaisusarja 7
ISSN 1239-548x

Sisältö

Valokuvan tekijälle ja käyttäjälle	6
Tekijänoikeussanasto valokuvaajille	8
Valokuvateoksen ja valokuvan suoja	11
Kysymyksiä ja vastauksia	23
Taidevääreennös, taidevääreennös-säännösten tulkinta käytännössä	36
Tekijänoikeusneuvoston lausuntoja valokuvasta	40
Valokuvan oikeudet ja velvollisuudet	43
Tekijänoikeuslaki	50
Tekijänoikeuden kohde ja sisällys	50
Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä	53
Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön	67
Jälleenmyyntikorvaus	70
Tekijänoikeuden siirtyminen	72
Tekijänoikeuden voimassaoloaika	76
Tekijänoikeuden lähioikeudet	77
Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot	83
Erinäisiä määräyksiä	85
Rangaistus ja korvausvelvollisuus	88
Lain sovellettavuus	94
Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen	98
Liitteet	105
Päätös kanteluun kuvaamislupia koskevassa asiassa	106
Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot	123
Ohjeet valokuvien käytön hinnoitteluun	126
Valokuvaustyön kustannusarvio	129
Valokuvaustyön lasku	130
Valokuvan käyttö lupa	131
Valokuvien lisäkäytön erittely	132
Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston poistamispyyntö	133
Valokuvaajajärjestöjä, muita järjestöjä ja osoitteita	134

Valokuvan tekijälle ja käyttäjälle

Tekijänoikeuslakia on muutettu Suomessa useaan otteeseen, jotta se saataisiin EU-direktiivien mukaiseksi. Valokuvaajien kannalta tärkein uudistus tehtiin jo vuonna 1995, jolloin laki oikeudesta valokuvaan kumottiin ja valokuva suojaa sisällytettiin tekijänoikeuslakiin. Suuri joukko muutoksia tuli voimaan vuoden 2006 alussa. Pienempiä muutoksia tulee lakiin jatkuvasti, esimerkiksi valokuvateosten tulo jälleenmyyntikorvauksen piiriin astui voimaan 1.6.2006.

Tekijänoikeuslain uudistuksessa pyrittiin selvittämään aikaisempaa tarkemmin tekijän oikeudesta määrätä teoksestaan. Myös tekijänoikeuden rajoituksia on selvennetty kuten valmistamista yksityiseen käyttöön, opetustoimintaan, kirjastojen, arkistojen ja museoiden kuvankäyttöön. Hyvitysmaksua ja laitemaksua sekä jälleenmyyntikorvausta koskevia pykälä on lainuudistuksella tarkennettu.

Valokuvaajia erityisesti koskevaa lain pykälää 49a, joka koskee tavallisia valokuvia erotuksena valokuvateoksista, on käsitelty erillisessä artikkelissa, jossa pykälän sisältö on kirjoitettu auki ja selvitetty, mitä pykälä sisältää.

Eniten julkisuudessa on herättänyt keskustelua tekijänoikeuslain uusi 5a luku, jossa käsitellään teosten suojaksi asettuja teknisiä estoja ja puuttumista niihin ”tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä”.

Tekijänoikeuden tehtävä on suojata luovan työn tekijän, esimerkiksi valokuvaajan, oikeus oman työnsä tuloksiin.

Laki näkee edelleen kahdenlaisia valokuvia: valokuvia ja valokuvateoksia. Tärkeää on, että laki tarjoaa suojan kaikenlaisille valokuville, niin perhepiirissä kuin studiossa otetuille, näpätyille muistokuville ja luoduille valokuvateoksille.

Suomessa tuotetaan vuosittain suuret määrät valokuvia erilaisista aiheista ja mitä moninaisimpiin käyttötarkoituksiin. Valokuvia tarvitaan oppi- ja koulutusmateriaaleihin, artikkeleihin, kuvakirjoihin, sanomalehtiin, ilmoituksiin, mainoksiin, esitteisiin, aikakauslehtiin yms. Ilman valokuvia ei nykyaikaista julkaisu-ympäristöä voi kuvitella.

Kuvien käyttö digitaalisessa muodossa lisääntyy edelleen nopeassa tahdissa. Internet-yhteyksien kautta avautuva tiedon valtatie, multimedia, cd-rom, valokuvien muuntaminen ja muokaus tietokoneella, tämä kaikki on jo arkipäivän rutiinia myös monissa valokuvastudioissa. Graafista alaa ei voisi enää kuvitella ilman tietokoneavusteista kuvankäsittelyä. Yhdistelmä-kuvien tekeminen, elementtien poistaminen ja lisääminen kuviin, värien vaihtaminen, taustojen muuttaminen, kasvojen

tai vartalon osien vaihtaminen toiseksi henkilöksi tms. on vaivatonta verrattuna entisiin retusointimenetelmiin tai valokuvaboratorion kemialliseen prosessointiin. Helppous on ollut omiaan hämärtämään teoksen rajoja, jäljennösten valmistamisen vaivattomuus houkuttelee unohtamaan tekijöiden oikeudet.

Sekä valokuvaajan että kuvan käyttäjän on hyvä tietää, mitä oikeuksia laki hänelle suo. Tämän lisäksi on oltava selvillä siitä, missä määrin ja millä ehdoilla omassa työssään saa käyttää hyväkseen toisen tekemää materiaalia eli valmiita kuvia.

Tässä kirjassa käsitellään valokuviin ja valokuvateoksiin liittyviä kysymyksiä, valokuvateoksen ja valokuvan käsitteisiin liittyvää eroa, kerrotaan muutamista yksittäisistä riitatapauksista sekä selvitetään, mitä laissa olevat termit tarkoittavat. Kirjassa julkaistaan myös tällä hetkellä voimassa oleva tekijänoikeuslaki kokonaisuudessaan. Sähköiseen kuvankäsittelyyn ja alueen osin selkiintymättömiin pelisääntöihin pyritään antamaan tiiviit ja yksiselitteiset ohjeet, joita noudattamalla välttyy rikkomasta lakia.

Moniin kysymyksiin ei yksiselitteistä vastausta tietenkään ole löydettävissä. Tekijänoikeuslaki on monessa asiassa tulkinnallinen. Kirja on suunniteltu lähinnä ensiapupakkaukseksi tekijänoikeuslain valokuvaajissa herättämiin kysymyksiin.

Kirjan liitteenä on Suomen Mainosvalokuvaajat ry:n ja Kuvasto ry:n laatimia erilaisia ohjeita ja sopimusluonnoksia, jotka auttavat etukäteen määrittelemään valokuvaajan ja asiakkaan vastuita ja velvoituksia, veloitusta unohtamatta. Liitteenä julkaistaan myös eduskunnan oikeusasiamiehen antama kuvauslupaa koskeva lausunto. Vaikka kyse ei olekaan tekijänoikeudesta, on lausunnolla erityistä merkitystä valokuvaajien työn kannalta.

Kirja julkaistaan Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoton ja Musta Taiteen yhteistyönä. Kirjan tekemistä on tuettu Finnfoton Kopiosto-stipendirahastosta. Kiitämme lämpimästi kaikkia kirjan tekemiseen osallistuneita henkilöitä.

Helsingissä 20. päivänä kesäkuuta 2006

Kai Nordberg
Tuomo-Juhani Vuorenmaa

Tekijänoikeussanasto valokuvaajille

alethonym: oikea nimi.

droit à la paternité: isyysoikeus. Tekijän nimi on ilmoitettava teosta käytettäessä hyvän tavan mukaisesti (nimi, salanimi, signeeraus).

droit au respect: respektioikeus eli teosta ei ole lupa sitä valmistettaessa tai julkisuuteen saatettaessa typistää, turmella tai muuten muuttaa tekijän taiteellista kunniaa loukkaavalla tavalla.

droit d'accès: luoksepääsoikeus, eli tekijällä on oikeus sovittuaan teoskappaleen omistajan kanssa päästä teoksensa luokse tutkimus yms. tarkoituksessa (taidemuseo, arkisto, yksityinen kokoelma).

droit de contrôle: oikeus valvoa teoksensa käyttöä.

droit de modifier: oikeus teoksen muuttamiseen. Esim. uusintapainoksen yhteydessä oikeus muuttaa kuvitusta tai tekstiä.

droit de publier: tekijällä on oikeus määrätä teoksensa julkistamisesta ja kääntämisestä, tekijän ei ole pakko saattaa teostaan julkisuuteen.

ideaaliset oikeudet: kts. moraaliset oikeudet.

integriteetti: koskemattomuus, loukkaamattomuus.

julkaiseminen: julkaistuksi katsotaan valokuva, kun sen kappaleita on luvallisesti levitetty yleisön saataville esim. painettuina sanoma- tai aikakauslehdessä, kirjassa, julisteessa, postikortissa, esitteessä tai digitaalisessa muodossa esim. internetissä.

julkistaminen: julkistetuksi katsotaan valokuva, kun se on luvallisesti jollakin tavalla saatettu yleisön saataviin esim. valokuvanäyttelyssä, televisiossa tai julkaistu painettuna tai internetissä.

jälleenmyyntikorvaus: ei koske valokuvateoksia.

kokoomateos: kolmas henkilö yhdistää toisiinsa eri tekijöiden erillisiä töitä niin, että ne muodostavat kokonaisuuden, johon yhdistäjällä on tekijänoikeus avustajien säilyttäessä tekijänoikeutensa omiin teoksiinsa.

kryptonym: peitetty nimi

käyttölupa: teoksen käyttämiseen tarvitaan yleensä aina lupa. Luvan myöntää alkuperäinen oikeudenhaltija, eli valokuvaaja tai se, jolle hän on oikeudet siirtänyt.

Joissakin tapauksissa luvan voi saada järjestöltä, jolle tekijä on antanut valtuuden myöntää käyttö lupia esim. Kopiosto ry.

lainausoikeus: valokuvia ja valokuvateoksia voidaan siteerata sellaisessa yhteydessä, jossa ne liittyvät käsiteltävään aiheeseen. Tällöin on tekijän nimi mainittava. Yleensä lainaukset kuuluvat arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen.

luoksepääsoikeus: kuvataiteen teoksen tekijällä on yleensä oikeus saada luovuttamansa teos nähtävilleen erinäisin ehdoin.

moraaliset oikeudet: eli ideaaliset oikeudet suojaavat tekijän taiteellista persoonaa. Ne eivät ole normaalisti luovutettavissa, vaikka taloudelliset oikeudet olisivatkin luovutetut edelleen. Teosta ei saa muuttaa tai saattaa yleisön saataville tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla. Valokuvaajan nimi on ilmoitettava hyvän tavan vaatimalla tavalla.

muotokuva: valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on oikeus antaa kuvansa sanomalehteen, aikakauskirjaan tai elämäkerralliseen teokseen.

oikeuksien siirtyminen: taloudelliset oikeudet ovat sopimuksin luovutettavissa. Suullinen sopimus on pätevä, mutta riitatapauksissa kirjallinen on parempi. Oikeudenhaltijan tai tekijän kuoltua oikeudet siirtyvät perintönä hänen perillisilleen. Tekijä voi myös testamentata oikeutensa normaalisti.

omistaminen: teoksen kappaleen omistaminen ei tuota omistajalle tekijänoikeutta. Tekijänoikeuden siirtymisestä on sovittava erikseen.

patsas: taideteoksen saa kuvata, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos teos on kuvan pääaihe, ei kuvaa saa käyttää ansiotarkoituksessa.

plagiaatti: olemassa olevan teoksen luvaton jäljennös, jonka jäljentäjä esittää omanaan.

presumptio: oletamus

pseudonyymi: salanimi, taiteilijanimi

rakennus: rakennuksen saa kuvata vapaasti.

signeeraus: nimen etukirjaimet.

suoja: tekijänoikeus on teoksen ulkomuodon suoja. Suojaa eivät saa teoksen aihe, juoni, idea tai tietosisältö – ne ovat vapaasti kaikkien käytettävissä.

suoja-aika: tekijänoikeuden voimassaoloaika, valokuvateoksilla 70 vuotta tekijän kuolemasta. Teoskynnyksen alle jäävillä valokuvilla suoja-aika on 50 vuotta kuvan ottamisesta; suoja-aika alkaa heti valokuvan ottamishetkestä suoraan lain nojalla.

suoja-ajan päättymisen: suoja-ajan päätyttyä valokuvateoksia ja valokuvia saa käyttää vapaasti.

tekijä: se, joka on luonut valokuvateoksen eli ottanut kuvan. Tekijä on aina luonnollinen henkilö.

tekijänoikeus: sillä, joka on luonut valokuvateoksen. Tekijänoikeus syntyy, kun teos tehdään.

tekijän nimi: on ilmoitettava sillä tapaa kuin hyvä tapa vaatii. Hyvän tavan sisältö vaihtelee käyttötarkoituksen ja alan mukaan.

teos: teos on itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos.

teoskynnys: yksittäisissä tapauksissa viimeistään tuomioistuimissa ratkaistaan onko valokuva valokuvateos vai valokuva, ts. onko tietty työ riittävän omaperäinen teos-suojan saamiseksi.

valmistaminen: tarkoittaa teoskappaleen valmistamista painamalla, monistamalla, kopioimalla tai tallentamalla. Myös teoksen tallentaminen tietokoneen muistiin tai levykkeelle esim. tietoverkon kautta, valokopioiminen, valokuvaaminen tai käsin jäljentäminen on teoskappaleen valmistamista.

vapaa aineisto: ovat viranomaisten lausumat, lait ja asetukset. Ne ovat kaikkien vapaasti kopioitavissa ilman lupaa.

välittäminen: kun valokuva saatetaan yleisölle johtimitse tai johtimitta (esim. sähköposti).

yhteisteos: eri tekijöiden osuudet teoksessa eivät ole itsenäisiä, vaan valmistuu jakamaton teos, jota voidaan nimittää yhteisteokseksi.

yksityinen käyttö: julkistetusta valokuvateoksesta saa ilman tekijän lupaa valmistaa tai valmistuttaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöä varten.

yleisön saatavissa: teos esitetään tai näytetään julkisesti taikka teoskappaleita levitetään yleisölle. Julkista näyttämistä ovat myös mm. taide- ja valokuvanäyttelyt. Teoksen näytteillepano liikkeen ikkunaan tai paikkaan, johon yleisöllä on pääsy, on myös julkista näyttämistä.

ylimenosaännökset: tekijänoikeuslain muutos tuli voimaan 1.1.2006. Tätä lakia sovelletaan valokuviin, jotka on otettu tämän lainmuutoksen jälkeen ja jotka olivat muutoksen tapahtuessa suojattuja.

Valokuvateoksen ja valokuvan suoja

Tekijän yksinoikeus

Tekijänoikeuslaki tuottaa valokuvateoksen tekijälle yksinomaisen oikeuden määrätä valokuvateoksesta. Myös tekijänoikeuslaissa suojattu oikeus valokuvaan on valokuvaajan yksinoikeus. Yksinoikeuden laajuus täsmentyy tekijän ja valokuvaajan moraalisiin ja taloudellisiin oikeuksiin. Valokuvateoksen tekijän ja valokuvaajan taloudelliset oikeudet sisältävät oikeuden valmistaa teoksesta kappaleita ja oikeuden saattaa teos yleisön saataville. Valokuvan suojasta puuttuu oikeus jälleenmyyntikorvaukseen ja luoksepääsyoikeuteen ja valokuvan suoja-aika on lyhyempi kuin valokuvateoksen suoja-aika. Muutoin valokuvateoksen ja valokuvan tekijänoikeuslain mukainen taloudellisten oikeuksien suoja on samankaltainen.

Kappaleen valmistaminen

Kappaleen valmistamista koskevien säännösten sanamuotoa täsmennettiin tekijänoikeuslain muutoksella (821/2005), joka astui voimaan 1.1.2006. Tekijänoikeuslain mukaan kappaleen valmistamisena pidetään teoksen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla tai missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään kaikkea teoksen toisintamista kuten valokuvan tai valokuvateoksen tallentamista digitaalisessa muodossa. Teoksen välittäminen kolmansien osapuolien välillä tietoverkossa osana välittämisen teknistä prosessia ei edellytä erillistä lupaa tiettyjen laissa määriteltyjen ehtojen täytyessä.

Yleisön saataville saattaminen

Tekijänoikeuslaki suojaa kaikkia valokuvateoksen tai valokuvan käyttötapoja, joissa teos tai valokuva saatetaan yleisön saataville. Myös yleisön saataville saattamisen oikeutta täsmennettiin lainmuutoksella (821/2005). Muutetun säännöksen tarkoitus on nimenomaisesti kattaa kaikki digitaalisen välittämisen ja lähettämisen muodot kuten internet ja teosten välittäminen mobiililaitteisiin. Yleisölle välittäminen on uusi muotoilu yleisön saataville saattamisoikeuteen. Yleisölle välittämistä on myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus tilata teos saataviinsa.

Julkinen näyttäminen on jaettu kahteen eri tapaan näyttää teosta julkisesti: julkinen näyttäminen ilman teknistä apuvälinettä eli esim. valokuvataiteen teoksen ripustaminen naulasta näyttelytilan seinälle ja julkinen näyttäminen teknistä apuvälinettä käyttäen. Julkista näyttämistä teknistä apuvälinettä käyttäen voi olla esim. valokuvan syvälinkitys siten, että kotisivulle A myyty valokuvateos on syvälinkitetty kotisivun B

kuvitukseksi. Tällaisessa syvälinkityksessä ei tapahdu kappaleen valmistamista, jolloin on tärkeää, että näyttämisoikeus itsenäisenä oikeutena on suojattu. Oikeus valokuvateoksen tai valokuvan kappaleen näyttämiseen teknistä apuvälinettä käyttämättä nimittäin raukeaa tekijänoikeuslain 20 § poikkeussäännöksen osalta. Eli jos teos on myyty vaikka museoon, saa museo ostamansa teoksen ripustaa näyttelyyn ilman erillistä lupaa – ja vaikka lainata teos muillekin museoille ilman erillistä lupaa. Sen sijaan teoksen laittamiseen internet-kotisivuille tarvitaan lupa, ellei kyse ole muutamasta poikkeussäännöksestä kuten näyttelytiedottamisesta, joita tarkastellaan tekijänoikeuden rajoitussäännösten yhteydessä.

Kuvatiedostojen jakelu internetissä ilman oikeudenomistajan lupaa on kiellettyä. Tekijänoikeuslaki kieltää myös laittomien tiedostojen imuroinnin eli lataamisen omalle koneelle omaan käyttöön. Kopioinnilla on ns. laillisen lähteen vaatimus. Aineiston saa kopioida vain, mikäli se on laillisesti saatettu yleisön saataviin, eli käytännössä esimerkiksi kuvatiedostoja myyvistä kuvatoimistoista.

Teosten jakelu internetissä voi olla jatkossa tekijänoikeusrikkomuksen sijasta tekijänoikeusrikos, vaikei toiminnalla olisikaan välitöntä ansaintatarkoitusta. Edellytyksenä on, että laitton toiminta aiheuttaa huomattavaa vahinkoa oikeudenhaltijoille.

Levitysoikeus

Levitysoikeus suojaa teosten ja valokuvien levittämistä myytäväksi, vuokrattavaksi, lainattavaksi tai muulla tavoin. Teosten myyminen, vuokraus ja lainaus ovat tekijänoikeuslain suojaamaa käyttöä.

Jälleenmyyntikorvaus

Kaikesta kuvataiteen jälleenmyynnistä, johon osallistuu myyjänä, ostajana tai välittäjänä taidemarkkinoiden ammattilainen on valokuvataiteen teoksen tekijällä luovuttamaton oikeus saada jälleenmyyntikorvauksena 5 % myydyn teoksen arvonlisäverottomasta myyntihinnasta. Oikeus jälleenmyyntikorvaukseen koskee valokuvateoksia ja muita kuvataiteen teoksia, ei valokuvia. Oikeus jälleenmyyntikorvaukseen valokuvateosten myynnistä taidemarkkinoilla on nimenomaisesti mainittu jälleenmyyntikorvausdirektiivissä. Suomessa valokuvateoksen osalta oikeus jälleenmyyntikorvaukseen saatettiin voimaan tekijänoikeuslain muutoksella, joka astui voimaan 1.6.2006.

Luoksepääsoikeus

Kuvataiteen teoksen tekijällä ja oikeudenhaltijalla on oikeus saada nähdä ja valokuvata teos, jos se on tarpeellista tekijän taloudellisten oikeuksien toteuttamiseksi, esimerkiksi postikorttien valmistamista varten tai tekijän taiteellisen työskentelyn takia. Luoksepääsy tulee toteuttaa tavalla, josta ei aiheudu kohtuutonta haittaa teoksen omistajalle tai haltijalle. Myös valokuvataiteen teos oikeuttaa luoksepääsyyn, mikäli lain ehdot täyttyvät eli luoksepääsy on tarpeen taiteellisen työskentelyn tai taloudel-

listen oikeuksien kannalta. Näin ei luonnollisestikaan ole, jos valokuvaajalla itsellään on myös tarvitsemansa kappale valokuvateoksesta.

Taidekäsityön ja taideteollisuuden, rakennustaiteen tuotteet sekä valokuvat eivät oikeuta luoksepääsyyn.

Muunteleminen

Tekijän ja valokuvaajan yksinomainen oikeus käsittää myös oikeuden määrätä teoksen muuttamisesta. Muuttaminen ei siis poista alkuperäisen tekijän tai valokuvaajan oikeuksia vaan muunnelman valmistamiseen on saatava tekijän lupa. Tekijän yksinoikeus sisältää oikeuden määrätä valokuvateoksesta muuttamattomana tai muutettuna, muunnelmana, toisessa taidelajissa tai toista tekotapaa käyttäen. Valokuvaajan yksinoikeuden laajuuden on todettu sisältävän oikeus määrätä valokuvasta muuttamattomana tai muutettuna.

Jos tekijä on valokuvateosta vapaasti muuttaen saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu oikeudesta alkuperäisteokseen. Epäitsenäisen muunnelman valmistamiseen tulee saada tekijän lupa.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin mukaan valokuvaa voidaan käyttää esim. maalauksen lähtökohtana, jos tällöin luodaan teos, joka on itsenäinen ja omaperäinen suhteessa lähtökohtana olleeseen valokuvaan tai valokuvateokseen. Ratkaisu Ojutkangas KKO 1979 II 64 koski valokuvan ja sen pohjalta tehdyn maalauksen samankaltaisuutta. Ratkaisu on annettu aikana, jolloin valokuvalaissa ei ollut muunteluoikeutta ja kyseisessä korkeimman oikeuden ratkaisussa taidemaalari oli käyttänyt valokuvaa lähtökohtana tyyliltään naivistiselle maalaukselle tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla. Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2004:3 tarkasteltiin valokuvan ja sen pohjalta maalatun muotokuvan samankaltaisuutta. Pohjoismaisessa oikeuskäytännössä on päädytty arvioimaan, että maalaus voi loukata valokuvaajan oikeutta, kun valokuvaa on fotorealistisesti jäljitelty. Tekijänoikeusneuvoston ratkaisujen ei tulisi perustua näytön arviointiin, vaan ainoastaan tekijänoikeuslain sisällön tulkintaan. Ratkaisussa on kuitenkin käsitelty näyttöä mallin istumisesta taidemaalarin ateljeessa taidemaalarin mallina. Samankaltaisuusarvioinnissa olisi perustellusti voitu päätyä erilaiseen lopputulokseen.

Isyysoikeus

Tekijällä ja valokuvaajalla on tekijänoikeuslain nojalla oikeus tulla ilmoitetuksi teoksensa tekijänä tai valokuvan valokuvaajana sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Respektioikeus

Tekijänoikeuslain mukaan teosta ei saa muuttaa tai saattaa yleisön saataviin tekijä taiteellista arvoa tai ominaislaatua loukkaavalla tavalla. Teoksen muuttamista on esimerkiksi teoksen värien muuttaminen tai teoksen leikkaaminen ja rajaaminen. Respektioikeutta koskevaa säännöstä sovelletaan myös valokuvaan.

Valokuva ja valokuvateos

Valokuvaamalla luotu kuva voi saada suojaa kahdella eri tavalla: valokuvateoksena tai valokuvana. Valokuvan suoja-aika on lyhyempi kuin valokuvateoksen. Valokuvateoksen suoja-aika on 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä ja valokuvan suoja-aika on 50 vuotta valokuvan ottamisvuoden päättymisestä.

Valokuvateos on valokuvaamalla tai valokuvaamiseen verrattavin tavoin valmistettu teos. Valokuvateoksina suojataan ne valokuvat, jotka ylittävät teoskynnyksen, eli valokuvan on teossuojaa saadakseen oltava itsenäinen ja omaperäinen.

Valokuvan teoskynnystä on arvioitu Tekijänoikeusneuvoston ratkaisussa 2003:6 seuraavasti:

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut hakijan sille toimittamaan materiaaliin ja toteaa seuraavaa. Valokuva, josta tekijänoikeusneuvoston lausuntoa pyydetään, esittää Helsingin olympialaisissa vuonna 1952 olympiatulta sytyttävää Paavo Nurmea. Nurmi on kuvassa ojentanut kätensä sytyttääkseen tulen, ja tuli on juuri roihahtanut palamaan. Tuli palaa viiden pylvään kannattelemalla n. 3–4 metriä korkealla jalustalla. Taustalla näkyy tapahtumaa Olympiastadionin katsomossa seuraavaa yleisöä ja Olympiastadionin maata. Kuva on mustavalkoinen.

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut hakijan sille toimittamiin valokuviin. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta valokuva olisi suojattu TekijäL 1 §:n mukaisena valokuvateoksena, sen täytyy ylittää ns. teoskynnys eli ylittää teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että valokuvan tulee olla tekijänsä luovan työn omaperäinen tulos. Teostasoon yltämistä arvioitaessa tarkastellaan valokuvan ilmenemismuotoa ja visuaalista ilmaisua kokonaisuudessaan. Valokuvateosten teostason on katsottu asettuvan verraten korkealle.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että valokuva, joka esittää olympiatulta sytyttävää Paavo Nurmea, on historiallisesta merkittävyystään huolimatta tavanomainen, ajankohtaisesta tapahtumasta kertova valokuva. Valokuva ei erityisesti ilmennä valokuvan ottaneen henkilön omaperäistä ja persoonallista panosta, eikä sitä siten voida pitää TekijäL 1 §:n nojalla tekijänoikeussuojaa saavana valokuvataiteen teoksena. Kyseinen valokuva jää siten TekijäL 1 §:ssä tarkoitetun tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Sen sijaan tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kyseinen valokuva voisi periaatteessa saada suojaa TekijäL 49 a §:n nojalla edellyttäen, että valokuvan suoja-aika ei ole vielä päättynyt. Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettu valokuva on valmistettu ja julkistettu eli saatettu yleisön saataviin valokuvaajan luvalla vuonna 1952. Valokuvalle lasketaan vuoden 1961 valokuvain mukainen suoja-aika eli 25 vuotta valokuvan julkistamisvuodesta laskettuna. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen käsityksen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettua valokuvan suoja-aika on edellä selostetuin tavoin jo päättynyt.

Suoja-ajan päätyttyä valokuvaa voidaan vapaasti käyttää esimerkiksi lausunto-pyyntöissä tarkoitetuin tavoin mainoksessa valokuvaajan oikeuden asettamatta siihen estettä.

Kyseinen ratkaisu ei tarkoita, että dokumenttikuva jäisi teoskynnyksen alapuolelle, vaan kyse on yksittäisestä tapauksesta, joka perustuu neuvostolle toimitetun kuva-materiaalin arviointiin. Valokuvaajan vastapuolen esittämät näkökulmat siitä, että teoskynnyksen ylittämistä estäisivät mm. se, että valokuvaaja ei ole voinut vaikuttaa tuulen suuntaan tai kuvattavan henkilön asuun, eivät ole teoskynnyksen ylittymisen kannalta merkityksellisiä eikä tekijänoikeusneuvosto ole niihin yhtynyt.

Mainittakoon vielä, että copyright-suojan maissa kuten USA:ssa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa kyseinen Paavo Nurmi valokuva olisi mitä todennäköisimmin copyright-suojan piirissä. Copyright-suojaa määriteltäessä otetaan huomioon myös teoksen taloudellisen hyödyntämisen mahdollisuudet ja teokseen markkinoilla kohdistuva kysyntä.

Valokuvateoksen teoskynnyksen osalta on annettu Turun hovioikeuden ratkaisu 26.8.1997 (Nro 2154, Dnro 96/1304) koskien maisemakuva, jossa teoskynnys myös asetettiin korkealle. Sen mukaan valokuvaajan kysymyksessä oleva valokuva ei vertailussa eroa muista valokuvaajan samasta paikasta ottamista valokuvista eikä mainostoimiston toimitusjohtajan samasta paikasta ottamasta valokuvasta siinä määrin, että sitä voitaisiin pitää valokuvaajan luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tämän vuoksi sitä ei hovioikeuden lainvoimaiseksi jääneen kannan mukaisesti voitu pitää valokuva-teoksena.

Teoskynnyksen alle jäävät valokuvat suojataan tekijänoikeuslaissa valokuvina. Kyseessä on tekijänoikeuden lähioikeus, oikeus valokuvaan. Valokuvan suojan laajuus on määriteltä tekijänoikeuslain 49 a §:ssä.

Suojan syntyminen

Tekijänoikeus syntyy teoksen luomishetkellä suoraan lain nojalla. Valokuvan suojan alkamishetki on filmin valottamishetki.

Mitään rekisteröintiä, ilmoitusta tai merkintää siitä, että teos on suojattu, ei tarvita tekijänoikeuden tai valokuvaoikeuden saamiseksi.

©-merkintä

Yleismaailmallisen tekijänoikeussopimuksen mukainen tapa ilmoittaa tekijänoikeuden haltija teoskappaleisiin on merkintä: ©, oikeudenhaltijan nimi ja teoksen ensimmäinen julkaisuvuosi. Siis esimerkiksi © Kirsi Kuva 2006. Julkaistuissa kappaleissa merkintä ilmoittaa oikeudenhaltijan, jonka luvalla teos on toisinnettu.

Tekijänoikeus valokuvateokseen ja oikeus valokuvaan voi syntyä vain luonnolliselle henkilölle, tekijälle tai valokuvaajalle. Se ei voi syntyä oikeushenkilölle kuten yritykselle tai yhteisölle. Tekijänoikeus valokuvateokseen tai oikeus valokuvaan voidaan kuitenkin luovuttaa sopimuksilla eteenpäin esimerkiksi yritykselle. Tekijän-

oikeus tietokoneohjelmaan siirtyä suoraan lain nojalla työnantajalle ilman sopimusta. Työnantajatahot ovat esittäneet vastaavan säännöksen liittämistä tekijänoikeuslakiin myös muiden teoslajien osalta.

Jos tekijät ovat tehneet teoksen yhdessä, eivätkä osuudet muodosta itsenäisiä teoksia, syntyy tekijänoikeus tekijöille yhteisesti. Tekijänä pidetään sitä, jonka luovan panoksen ansiosta teos on suojattu. Tekijöinä ei pidetä teknisiä avustajia. Ideoijaa ei pidetä tekijänä, mikäli teoksen konkreettinen hahmo on jonkun muun luovan panoksen tulosta.

Idea tai aihe ei saa tekijänoikeuslain suojaa, vain teos tai valokuva.

Tekijänoikeuden rajoitukset

Tekijänoikeuslain ilmaisema pääsääntö on, että tekijän lupa tarvitaan teoksen toisintamiseen. Tietyissä tekijänoikeuslain rajoitussäännöksissä määritellyissä tilanteissa käyttäjällä on kuitenkin oikeus toisintaa teos ilman tekijän lupaa. Rajoitussäännökset koskevat tekijän taloudellisia oikeuksia ja teoksen käyttö rajoitussäännösten nojalla ei poista tekijän moraalisia oikeuksia.

Henkilö voi itse valmistaa tai valmistuttaa teoksen tai valokuvan kopion muilla kuin taiteellisilla menetelmillä omaan käyttöön tai 3–4 lähipiiriinsä kuuluvalle. Yksityisen kopioinnin tulee tapahtua laillisesta lähteestä. Tästä oikeudesta saavat oikeudenomistajat kompensatiota hyvitysmaksun muodossa. Yksityiseen käyttöön valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen esim. myydä. Taiteellisin menetelmin yksityiseenkin käyttöön ei saa valmistuttaa ulkopuolisella teoksen tai valokuvan kappaleita.

Kuvasitaatti

Julkistetuista valokuvateoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen. Lainkohdan tarkoittamassa arvosteleavassa tai tieteellisessä artikkelissa tulee tekstin olla pääasia. Valokuvateosten tulee olla tekstiin liittyviä, valokuvateoksen tulee valaista ja selventää tekstiä. Arvosteleva esitys on esimerkiksi näyttelyarvostelu. Tekijä tai valokuvaaja ei ole tällaisessa tapauksessa oikeutettu korvaukseen.

Tekijänoikeusneuvosto on pitänyt arvostelevana esitystä, jossa kirjoittaja liittää teosten tulkintaan omia arvioitaan, ja näkökulma artikkelissa on ollut arvosteleva. Tieteellisinä esityksinä pidetään esityksiä, jotka ovat käsittelytavaltaan tieteellisiä.

Valokuvan osalta laissa on viittaus yleiseen sitaattipykälään, jonka mukaan teoksesta voidaan ottaa lainauksia. Yleisen sitaattipykälän soveltaminen valokuvaan on ongelmallista, koska kuvan pilkkominen loukkaa moraalisia oikeuksia. Ruotsin, Tanskan ja Norjan tekijänoikeuslain valokuvan suojan määrittelevässä säädöksessä ei ole viittausta näiden tekijänoikeuslakien vastaavaan yleiseen siteeraussäädökseen. Kun valokuvan oikeus siirrettiin tekijänoikeuslakiin tuli hallituksen esityksen perus-

telujen mukaan valokuvan suojan säilyä ennallaan. Yleisen sitaattipykälän liittäminen valokuvan suojaa on myös hallituksen esityksen perustelujen vastaista.

Päiväntapahtuma

Selostettaessa päiväntapahtumaa sanoma- tai aikakauslehdessä saa julkistetuista valokuvateoksista ja valokuvista ottaa tekstiin liittyviä kuvia, edellyttäen, ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi.

Opetuksessa käytettävä kokoomateos

Opetuksessa käytettävään kokoomateokseen saadaan tekstiin liittyen ottaa julkistettu valokuvateos tai valokuva. Tekijällä on oikeus korvaukseen.

Teoksen toisarvoinen käyttö

Tekijän luovuttama tai julkaistu valokuvateos tai valokuva voidaan toisintaa valokuvaan, elokuvaan tai televisioesitykseen, jos teoksella on valokuvassa, elokuvassa tai televisioesityksessä toisarvoinen merkitys. Tämän säännöksen sallimaa käyttöä on teoksen näkyminen esimerkiksi televisioesityksessä osana huoneen interiööriä.

Julkisella paikalla pysyvästi olevien taideteosten toisintaminen

Valokuvateoksen tai valokuvan kuvaaminen on muutoinkin sallittua, milloin kuva on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos valokuvateos tai valokuva on pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa vapaasti valokuvata, piirtää tai maalata.

Näyttelyä tai myyntiä koskeva tiedotus

Valokuvateoksen tai valokuvan, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille tai tarjotaan myytäväksi, saa kuvata luetteloon tai näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen tai painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla analogisella tavalla valmistettuun luetteloon.

Näyttely tai myynti-ilmoituksissa teosta tulee tarjota myytäväksi tai esittää näytteilyssä. Ilmoituksessa ei kuitenkaan voi käyttää teosta myyjän tai näytteille asettajan yrityskuvamainonnassa myynnin jälkeen ilman tekijän lupaa.

Kappaleiden valmistaminen museoissa

Asetuksella säädettävillä arkistoilla, kirjastoilla ja museoilla on oikeus toimintaansa varten valmistaa kappaleita teoksesta ja valokuvasta asetuksessa säädetyn ehdoin.

Valokopiointi ja digitaalisen materiaalin hyödyntäminen

Kuvan valokopiointi on kappaleen valmistamista. Valokopiointiin oikeuttavan luvan myöntää tekijänoikeuslain erityissäännöksen perusteella kaikkia tekijöitä edustava järjestö. Samankaltainen sopimuslisenssilupa voidaan uudistetun tekijänoikeuslain mukaan myöntää paitsi valokopiointiin, myös digitaalisen materiaalin hyödyntämiseen esim. oppilaitoksissa. Uudet digitaalista käyttöä koskevat sopimuslisenssimääräykset astuvat voimaan 1.1.2007.

Tekijännimen merkitseminen ja jäljennös

Valokuvateokseen saa toinen vain tekijän toimeksiannosta merkitä tekijän nimen tai nimimerkin. Teoksen jäljennökseen ei tekijän nimeä tai nimimerkkiä saa panna sillä tavoin, että jäljennös voidaan sekoittaa alkuperäisteokseen. Jos valmistaa tai levittää yleisön keskuuteen valokuvateoksen jäljennöksen on merkittävä jäljennös siten, että se ei ole sekoitettavissa alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeuden luovuttaminen

Tekijänoikeus ja oikeus valokuvaan voidaan luovuttaa sopimuksella. Oikeuden luovutuksen laajuus määräytyy sopimuksen sisällön mukaisesti. Siltä osin kun oikeutta ei ole siirretty sopimuksella, ovat oikeudet tekijällä tai valokuvaajalla.

- Käyttöoikeuksien luovutuksen laajuuden osalta sovittavia seikkoja ovat mm:
- Valokuvan kappaleen omistusoikeus ja hallinta, esim. valokuvatiedoston tuhoaminen sovitun käytön jälkeen.
 - Käyttötarkoitus; esimerkiksi luovutetaan oikeus käyttää valokuvaa julisteessa ja esitteessä. Tällöin käyttöön vaikkapa postikorteissa ja T-paidoissa tarvitaan uusi lupa ja erillinen korvaus tekijöille.
 - Käyttöaika; esimerkiksi käyttöoikeus kolmen vuoden ajan internet-kotisivuilla.
 - Painosmäärä; esimerkiksi 2 000 postikorttia.
 - Käyttöluvan alueellinen laajuus; esimerkiksi Suomessa tai Pohjoismaissa tapahtuva toisintaminen.
 - Tekijänoikeuskorvauksen suuruus.
 - Käyttöoikeuden siirtymishetki; esimerkiksi käyttöoikeus siirtyy, kun korvaus on kokonaisuudessaan maksettu.
 - Käyttöoikeuden luonne. Ei-ysinomainen oikeus tarkoittaa, että tekijä voi luovuttaa samanlaisen käyttöoikeuden myös kolmannelle. Yksinomainen oikeus tarkoittaa, että tekijä ei voi luovuttaa kolmannelle samanlaista oikeutta, eikä käyttää teosta itse. Voidaan myös sopia, että tekijä voi käyttää teosta itse, mutta ei voi luovuttaa käyttöoikeutta kolmannelle.

Tekijänoikeuslain mukaan se, jolle tekijänoikeus tai oikeus valokuvaan on luovutettu, ei saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta, ellei toisin ole sovittu. Jos halutaan,

että valokuvaa saa muuttaa tai käyttöoikeuden saa edelleen luovuttaa kolmannelle, on tästä nimenomaisesti sovittava.

Käyttöoikeussopimus on syytä tehdä kirjallisesti, allekirjoitettuna ja päivättyinä. Tekijänoikeuslaki ei kuitenkaan aseta taloudellisista oikeuksista sopimiselle muoto-vaatimuksia.

Valokuvateoksen tekijän moraalisisista oikeuksista (isyysoikeus, respektioikeus) voidaan sitovasti luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitetun teoksenkäytön osalta. Valokuvaaja voi sitovasti luopua moraalisisista oikeuksistaan valokuvaan, eikä luopumisen tarvitse olla laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua.

Tekijänoikeus on sopimuksenvaraista oikeutta, joten oikeuksien luovuttamisesta voidaan vapaasti sopia ellei laissa ole rajattu sopimusoikeutta, kuten on tehty moraalisten oikeuksien ja jälleenmyyntikorvauksen osalta.

Kohtuuttomien ehtojen sovittelusta on laissa viittaussäännös yleiseen kohtuuttomien ehtojen sovittelua koskevaan lakiin.

Valokuvaamalla tehty muotokuva ja tilattu muotokuva

Valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on silloinkin, kun valokuvaaja on pidättänyt itselleen oikeuden teokseen, oikeus antaa lupa muotokuvan ottamiseen sanoma- tai aikakauslehteen tai elämäkertakirjoitukseen, jollei valokuvaaja erikseen ole pidättänyt oikeutta kieltää sitä.

Ellei toisin ole sovittu, tekijä tai valokuvaaja ei saa käyttää oikeuttaan tilauksesta tehtyyn muotokuvaan tilaajan, tai tämän kuoltua, hänen leskensä ja perillistensä suostumuksetta. Eli tilauksesta valmistettua muotokuvaa ei saada myydä esim. jonkin tuotteen mainoskampanjassa käytettäväksi ilman kuvatun henkilön suostumusta. Muotokuvaa saa näyttää julkisesti, asettaa näyttelyyn tai näyteikkunaan, sillä näyttämisoikeus on rauennut.

Tilattu valokuva

Oikeus tilattuun valokuvaan syntyy valokuvaajalle. Jos tilaaja haluaa oikeudet tilaamaansa valokuvaan, on oikeuksien siirtymisestä sovittava. Ennen 1.5.1995 tilaajalle siirtyivät oikeudesta valokuvaan annetun lain nojalla oikeudet tilattuun valokuvaan, ellei muuta sovittu.

Tekijänoikeuksien siirtyminen työsuhteessa

Myös työsuhteessa luodun teoksen tekijänoikeudet syntyvät tekijälle. Työsopimuksella voidaan siirtää käyttöoikeuksia teokseen työntekijältä työnantajalle. Se, missä määrin käyttöoikeuksia siirtyy työnantajalle, ratkeaa työsuhteen ehtojen tai muun sopimuksen perusteella.

Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossaan koskien työsuhteessa luodun teoksen tekijänoikeuksia todennut, että tekijänoikeudet siirtyvät työnantajalle työnantajan

normaalin toiminnan edellyttämässä laajuudessa, jolloin oikeudet muuhun käyttöön jäävät tekijälle. Jos työntekijän teosta on käytetty laajemmin kuin työtä tehtäessä on sovittu tai voidaan näyttää tarkoitetun, kysymys on teoksen luvattomasta käytöstä ja työntekijällä on tällaisesta käytöstä maksetun palkan lisäksi oikeus erilliseen korvaukseen. Tekijänoikeuksista työ- ja virkasuhteissa on opetusministeriön toimesta laadittu erillinen selvitys vuonna 2002, joka on mainittu jäljempänä lähteissä.

Teoskappaleen omistusoikeus

Tekijänoikeus kohdistuu teokseen, joka ilmenee teoksen kappaleessa. Teoksen kappaleeseen kohdistuu myös omistusoikeus. Nämä kaksi oikeutta ovat toisistaan riippumattomia. Kuitenkin teoskappaleen omistuksella voi olla käytännön merkitystä tekijänoikeuden toteuttamiselle.

Tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle myös teoksen luovutuksen jälkeen. Tekijänoikeuslain nimenomaisen säännöksen mukaan teoksen kappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutusta. Vastakkaisesta tilanteesta on tekijänoikeuslaissa erityissäännös, jonka mukaan teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi. Lain esitöiden mukaan tämä säännös vastaa sitä, mitä yleensä noudatetaan tekijänoikeutta luovutettaessa. Tämä erityissäännös ei kuitenkaan koske sanoma- tai aikakauslehtiä.

Tekijänoikeuden voimassaolo

Tekijänoikeuslaki suojaa teoksia määrätyn ajan. Tämän suoja-ajan jälkeen teosten käyttöön ei tarvita tekijän lupaa. Tekijänoikeus valokuvateokseen on voimassa tekijän elinajan ja 70-vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä ETA-alueelta, USA:sta ja Venäjältä peräisin oleville teoksille. Muualta peräisin oleville teoksille suoja-aika on teoksen alkuperämaan suoja-aika, joka voi olla 50 tai 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä.

Direktiivi suoja-aikojen pidentämisestä 70 vuoteen tekijän kuolinvuoden päättymisestä koskee kaikkia valokuvateoksia.

Suoja-ajan piirin ulkopuolella olevien teosten käyttö on vapaata sillä rajoituksella, että opetusministeriö voi kieltää julkisesti sivistyksellisiä etuja loukkaavan käytön.

Valokuvan suoja-aika

Valokuvan suoja aika on 50 vuotta kuvan valmistusvuoden päättymisestä. Teoskynnyksen alittavat valokuvat eivät ole suojattuja, jos ne on julkistettu ennen vuotta 1966. Valokuvain mukaista suoja-aikaa pidennettiin vuonna 1991 sillä tavoin, että ne valokuvain tarkoittamat valokuvat, jotka jo olivat poistuneet suojan piiristä, eivät enää tulleet suojan piiriin takaisin, kun suojaa parannettiin. Suojan piiristä olivat siis ehtineet jo poistua valokuvat, jotka oli julkistettu 25 vuotta siten laskien vuodesta 1991.

Käyttöluvan hankkiminen

Käyttöoikeuden saamiseksi käyttäjän tulee saada lupa tekijältä, valokuvaajalta tai näiden oikeudenhaltijoilta. Jos kyseessä on valokuva suojatusta taideteoksesta tulee käyttöön saada sekä valokuvaajan että kuvataiteilijan lupa.

Kuvasto

Kuvasto hallinnoi opetusministeriön päätöksen perusteella jälleenmyyntikorvausta. Kuvasto antaa tekijänoikeudellista neuvontaa kuvataiteen teoksen, valokuvateoksen ja valokuvan käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö Kuvasto ry edustaa 50000 ulkomaista ja 1680 kotimaista kuvataiteilijaa, joiden joukossa on myös erityisesti ulkomaisia valokuvataiteilijoita ja valokuvaajia. Kuvasto antaa edustamiensa oikeudenhaltijoiden puolesta tekijänoikeuslain edellyttämän luvan teoksen toisintamiseen ja sopii teoksen käyttämisen ehdoista. Uutena palveluna on Digikuvasto, jonka avulla käyttäjäasiakas saa kuvataiteen teoksen valokuvan digitaalisena tiedostona sekä kuvataiteilijan ja valokuvaajan tekijänoikeuslain edellyttämän luvan.

Lisätietoja Kuvaston toiminnasta osoitteesta www.kuvastory.fi ja www.digikuvasto.fi.

Kopiosto

Kopiosto ry edustaa lukuisia suomalaisia oikeudenhaltijoilta ja myöntää luvan mm. tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin valokopiointiin. Valokopiointikorvaukset jaetaan apurahoina tekijöille tai käytetään tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin.

Kopiosto neuvoa valokopiointiin, teosten digitaaliseen käyttöön ja tekijänoikeuteen liittyvissä asioissa. Lisätietoja www.kopiosto.fi.

Lähteet ja kirjallisuus

Voimassaoleva tekijänoikeuslaki on säädetty vuonna 1961 ja sitä on muutettu yli 40 kertaa. Ajan tasalla oleva tekijänoikeuslaki löytyy kotisivulta www.finlex.fi.

Tekijänoikeuslakiin on tehty 1.5.1995 voimaan astunut muutos, joka toi tekijänoikeuslakiin valokuvateoksen ja valokuvan suojan ja samalla kumottiin vanha Laki oikeudesta valokuvaan. Suoja-ajan pidennys 70 vuoteen astui voimaa 1.1.1996.

Tekijänoikeuslain yksityiskohdat muuttuvat, joten voimassa olevat säännökset tulee aina tarkistaa.

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on olla vain lyhyt johdanto tekijänoikeus kysymyksiin, eikä se korvaa asiantuntevan lakimiehen apua esimerkiksi sopimuksen laatimisessa. Lisätietoja löytyy oheisesta kirjallisuudesta ja alan järjestöistä.

Kirjallisuutta

Oesch, Rainer. *Oikeus valokuvaan*. Helsinki: Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, 1993

Haarman, Pirkko-Liisa. *Tekijänoikeus ja lähioikeudet*. Helsinki: Talentum, 2005

Nordell, Per Jonas. *Rätten till det visuella*. Stockholm: Jure Ab, 1997

Virallislähteitä

Tekijänoikeudet työ- ja virkasuhteissa. Selvitys tekijänoikeuden asemaan työ- ja virkasuhteissa liittyvistä sääntelytarpeista. Ylijohtaja Pekka Nurmi, Oikeusministeriö, kesäkuu 2002. Tekijänoikeusselvitykset 2002.

www.minedu.fi/opm/tekijanoikeus/tyosuhtetekijanoikeus.pdf

Valokuvatallennus-työryhmän muistio. Helsinki: Opetusministeriö, 1993. – 44 s. (Opetusministeriön työryhmien muistioita; 1993/30)

Tekijänoikeuskomitean VI mietintö. Kuvataide ja tekijänoikeus. Komiteanmietintö 1991: 33

Tekijänoikeuskomitean III osamietintö. Mm. Oikeus valokuvaan. Komiteanmietintö 1987: 7

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 §:n muuttamisesta. HE 28/2004. Hallituksen esitykset löytyvät eduskunnan kotisivuilta asiakirja-arkistosta, www.eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ja oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta. HE 1994: 287

Kirjoittaja on oikeustieteen kandidaatti ja Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry:n toiminnanjohtaja. kuvastory@kuvastory.fi

Vastaajana Kai Nordberg

Kysymyksiä ja vastauksia

Eripainos

Valokuvaaja teki kuvasarjan, jossa vertailtiin eri kaupoissa myytävien tuotteiden hintaa ja laatua. Kuvat julkaistiin kuluttajille tarkoitettussa lehdessä. Vähittäiskauppiasliiton lehti otti jutusta eripainoksen, jota jakoi jäsenilleen. – Oliko lainaus luvaton? Olisiko eripainokseen pitänyt hankkia kuvaajan suostumus?

Lainauksen luvallisuus tai luvattomuus riippuu siitä, millaisella sopimuksella kuvat on myyty lehdelle. Mikäli valokuvaaja on ollut työsuhteessa lehteen, noudatetaan työsopimuksen ehtoja. Jos freelancekuvaaja on myynyt kuvansa julkaistaviksi kertajulkaisuoikeudella, tarvitaan eripainoksen ottamiseen kuvaajan lupa. Tässä tapauksessa ei liene kysymyksessä lainaus (siteeraus) vaan julkaisukäyttö.

Muotokuva televisiossa

Tv-ohjelmassa käytettiin lavasteena suurennosta valokuvamuotokuvasta, joka esitti ohjelman aiheena ollutta taiteilijaa. Ohjelman tuottaja suostui maksamaan korvauksen kuvaajalle vain normaalin julkaisuoikeuden perusteella vedoten tekijänoikeuslain 40 c §:ään valokuvaamalla tehdystä muotokuvasta. – Oliko kuvan käyttö normaalia käyttöä?

Tekijänoikeuslain 40 c § ”normaali käyttö” tarkoittaa, että valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on oikeus antaa lupa muotokuvan ottamiseen sanomalehteen, aikakauskirjaan tai elämäkerralliseen kirjoitukseen, jollei valokuvaaja erikseen ole pidättänyt oikeutta kieltää sitä. Ohjelman tuottaja menetteli mielestäni oikein maksaessaan kuvan julkaisemisesta.

Edelleenmyynti

Yksityinen energiayhtiö julkaisi paikallislehdessä ilmoituksen, jossa käsiteltiin kaupunkiin kaavailtuja energiaratkaisuja. Ilmoituksessa oli kaupunginhallituksen jäsenten valokuvat. Ilmoittaja oli ostanut kuvat lehden arkistosta. Lehden valokuvaaja vaati korvausta kuviensa julkaisemisesta. Kuvat oli otettu kunnallisvaalien yhteydessä ja kuvaajan mielestä käyttöoikeus rajoittui vain lehden tarpeisiin. – Onko lehdellä oikeus myydä kuvia kolmannelle osapuolelle, jollei asiasta ole erikseen sovittu?

Jos valokuvaaja on lehden palveluksessa, toimitaan työ sopimuksen mukaisesti. Freelance-kuvaajan on parasta sopia aina kirjallisesti siitä, mitkä oikeudet hän myy luovuttaessaan kuvansa tilaajalle. Näin välttyään tulkinnoilta ”minun mielestäni” puolin ja toisin, sillä tilaajan tarpeet ovat ennalta-arvaamattomia pitkällä aikavälillä.

Rajaaminen

Onko valokuvaa tai valokuvateosta lupa julkaistaessa rajata?

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan ei saa. Vähäiset muutokset sivujen suhteen lienee kuitenkin parasta hyväksyä, jos lehden taitolliset syyt sitä vaativat – ja usein vaativat.

Sitaattioikeus

Mitä sitaattioikeus voisi tarkoittaa valokuvateoksen yhteydessä?

Sitaatti- eli lainausoikeus on hankalasti sovellettavissa julkistettuihin valokuvateoksiin.

Teoskynnys

Teoskynnys? Mikä on teos? Milloin teoskynnys ylittyy?

Viimekädessä oikeusistuin määrittelee teoskynnyksen, jos joku sitä sitten haluaa jonkin kiistakysymyksen yhteydessä lähteä oikeuteen määrittelemään. Teoskynnyksen määrittely on yhtä hankalaa kuin vastata yksiselitteisesti, yleispätevästi ja ehdottomasti kysymykseen, mikä on taidetta ja mikä ei.

Arkistokuva uudessa yhteydessä

Arkistoon talletettu kuva julkaistaan uudelleen sellaisessa yhteydessä, joka loukkaa kuvassa esiintyviä ihmisiä. Onko valokuvaaja tästä vastuussa? Mikä on moraalisten oikeuksien merkitys?

Jos arkistoon talletettu valokuva julkaistaan uudelleen sellaisessa yhteydessä, että julkaiseminen loukkaa kuvassa esiintyviä ihmisiä, on kyseessä intimitteettisuojan rikkomus, josta kuvaaja ei voi olla vastuussa, vaikka joissakin valokuvien ostoehtoissa näin vaaditaan. Moraaliset oikeudet tarkoittavat sitä, että valokuvaajan nimi on mainittava kuvaa julkaistaessa, kuvaa ei saa muuttaa tekijän taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, eikä sitä saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tällaisella arkistokuvan käytöllä ei oikeastaan ole tekemistä kuvaajan moraalisten oikeuksien kanssa, paitsi jos kuvaaja toteaa tällaisen käytön loukkaavan myös itseään ja saa myös oikeudelta tällaisen päätöksen.

Paavo Nurmi sytyttää olympiatulen Helsingin stadionilla vuonna 1952. Ainoan kuva tilanteesta otti valokuvaaja Rashid Nasretidin. Tekijänoikeusneuvosto ei katsonut kuvaa tekijänoikeuslain tarkoittamaksi valokuvataiteen teokseksi.

Vapaasti käytettävät valokuvat

Onko olemassa vapaasti käytettäviä valokuvia tai valokuvateoksia?

Vapaasti käytettävissä olevat valokuvat ovat sellaisia valokuvia, joiden valmistamisesta eli ottamisesta on kulunut 50 vuotta (49 a §). Valokuvateokset ovat vapaasti käytettävissä 70 vuoden kuluttua tekijän eli valokuvaajan kuolemasta.

Valokuvaaja Kalervo Ojtkankaan valokuva vuodelta 1969 ja taideopiskelija Pekka Viherän siitä 1970-luvun alussa tekemä maalaus. Valokuvien jäljentäminen maalaamalla oli tuohon aikaan verrattain yleistä ja ärsytti valokuvaajia, koska se yleensä tapahtui lupaa kysymättä. Kyseisessä tapauksessa lähdettiin asiaa selvittämään oikeudessa. Korkein oikeus katsoi aikanaan perusteluissaan, ettei valokuvaajalla ole oikeutta aiheeseen, ja Ojtkangas hävisi jutun. Tapaus herätti valokuvaajien ja kuvataiteilijoiden kesken vilkkaan keskustelun, jonka kuluessa soveliaan ja sopimattoman lainauksen rajoja pohdittiin.

Maalaus valokuvasta

Kiihkeää keskustelua herätti 1970-luvulla ns. Ojutkankaan juttu, jossa taideopiskelija teki maalauksen Kalervo Ojutkankaan valokuvasta. Oikeuden mielestä kyseessä oli uusi teos ja Ojutkangas hävisi oikeusprosessin. Onko laki tältä osin muuttunut?

Tältä osin laki ei ole muuttunut. Oikeus tulkitsi maalauksen uudeksi teokseksi.

Uusi teos

Millä edellytyksillä kuvasta tulee uusi teos?

Valokuvateoksesta tulee uusi teos, jos sen valmistamiseen käytettävää tekniikkaa muutetaan siten, että kuva olennaisesti muuttuu; esim. valokuvateosta mallina käyttäen tehdään maalaus, laveeraus tms. tai mustavalkoisesta kuvasta tehdään värikuva tms. Uusi teos voidaan valmistaa myös yhdistämällä olemassa olevia valokuvia tai valokuvateoksia montaausiteknikalla uudeksi teokseksi. Viimekädessä sitten oikeudessa ratkaistaan onko kyse uudesta teoksesta vai tekijänoikeuksien loukkauksesta.

Taiteilija Sirkka Könönen on käyttänyt veistostensa osina eri painotuotteissa julkaistua materiaalia. Tuloksena on syntynyt uusia, itsenäisiä teoksia, joihin hänellä on tekijänoikeus. Vasemmalla *Avoimin silmin*, oikealla *Sans Egal*.

”Hyvä tapa”

Lain mukaan valokuvaajan nimi on julkaistaessa mainittava ”niin kuin hyvä tapa vaatii”. Miksi hyvä tapa vaihtelee?

”Niin kuin hyvä tapa vaatii” on erittäin pyöreä ilmaus. Valokuvateosten tekijöiden eli valokuvaajien nimet pyritään unohtamaan kuvia julkaistaessa, mutta nykyisin tilanne alkaa parantua ja yhtä enemmän näkee kuvaajien nimiä lehdissä.

Nimen julkaiseminen

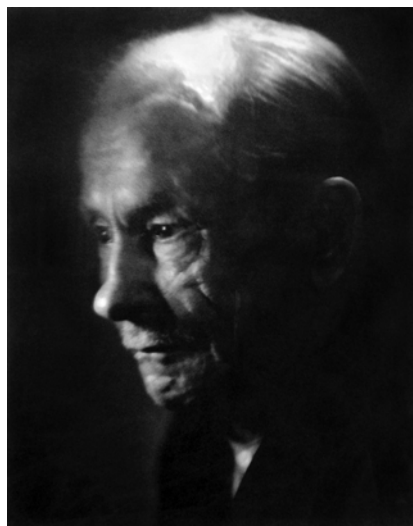
Onko sellaisia tilanteita, jolloin valokuvaajaa ei tarvitse mainita?

Periaatteessa ei ole sellaista tilannetta, jolloin kuvaajan nimeä ei tarvitsisi mainita. Eli kuvaajan nimi tulisi aina julkaistaessa liittää kuvaan.

Kimurainen juttu

Valokuvaaja Lauri Veikko Jäniksen (1909–47) muotokuvakokoelma on kuvattu 1941. Valokuvat palkittiin Suomen Valokuvaajain Liiton kesänäyttelyssä. Ne ovat olleet kehystettyinä Valokuvausliike L. Jäniksen liikkeen seinällä Savonlinnassa vuoden 2005 loppuun saakka. Tekijänoikeus valokuviin oli valokuvaaja Lauri Jäniksellä hänen kuolemaansa 1947 saakka. Tämän jälkeen tekijänoikeus siirtyi perikunnalle: Kerttu Kyllikki Jänis, os. Saukkonen, sekä Teppo, Jukka ja Pasi Jänis. Valokuvausliike jatkoi toimintaansa toiminimenä. Kerttu Jänis solmi uuden avioliiton Antti Einari Kankkusen kanssa 1950 ja perheeseen syntyi kaksi lasta, Otso ja Eero. Valokuvausliike jatkoi edelleen toiminimenä. Kerttu Kankkunen kuoli 1971 ja Antti Kankkunen 1977. Perinnönjaossa Valokuvausliike L. Jäniksen liiketoiminta kaikkine omaisuus-erineen jäi Otso ja Eero Kankkusen omistukseen. Liikkeen toiminta jatkui entisellään ja myöhemmin liikkeen hoitajaksi ryhtyi Eero Kankkunen. Otso ja Eero tekivät osituksen, jolloin valokuvausliike jäi Eerolle. Valokuvausliike L. Jäniksen viralliseksi nimeksi tuli Kommandiittiyhtiö Eero Kankkunen, mutta liiketoimintaa jatkettiin Jäniksen toiminimellä. Eero Kankkunen kuoli 1985, jolloin hänen perikuntansa myi kommandiittiyhtiön valokuvausliiketoiminnan kaikkine vaihto-omaisuuksineen perustettavalle Valokuvausliike L. Jänis Oy:lle, jonka osakkaina toimivat aluksi Teppo, Jukka ja Pasi Jänis sekä Nina Avelin. Myöhemmin 1990-luvulla Nina Avelin lunasti Jäniksen veljeksiltä kaikki osakeyhtiön osakkeet. Liiketoiminta päättyi vuoden 2005 lopussa.

Lauri Jäniksen ottamien muotokuvien oikeuksien on vuosien kuluessa katsottu olleen Valokuvausliike L. Jäniksen vaihto-omaisuutta, joka on siirtynyt omistajamuutosten yhteydessä toiselta toiselle. Liiketoiminnan loputtua tekijänoikeudet vanhoihin valokuviiin ovat epäselvät. Mikäli kuvat katsotaan teoksiksi, koskeeko tekijänoikeuslain määritelmä ”70 vuotta tekijän kuolemasta” niitä? Eli onko tekijänoikeus sittenkin

Valokuvaaja Lauri Jäniksen ottamia, Valokuvausliike L. Jäniksen omistamia, palkittuja muotokuvia vuodelta 1946. Kuvien teosluonne on selvä, mutta miten tekijänoikeuslaki niitä kohtelee?

säilynyt valokuvaajan kuoleman jälkeen kuolinpesällä ja sen jälkeen perinnönjakojen yhteydessä jälkeen jääneillä perillisillä. Kenellä jälkeen jääneillä on oikeus alussa mainittuihin valokuviin?

Kimurainen juttu omistusoikeuden, mutta ei tekijänoikeuslain suhteen! Kyseiset muotokuvat on valokuvattu vuonna 1941, jolloin voimassa oli 1927 annettu Laki oikeudesta valokuviin. Valokuvat julkistettiin SVL:n kesänäyttelyssä 1941, ja ne palkittiin silloin kunniakirjoilla. Lain 7 §:ssä säädettiin silloin, että oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes kymmenen vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva ensin saatettiin julkisuuteen. Näin oikeus näihin valokuviin raukesi vuonna 1951, jonka jälkeen valokuvilla ei ole ollut suojaa, vaan ne ovat vapaasti käytettävissä. Kuvien esineellinen omistusoikeus on sitten kokonaan toinen asia.

Opetusdiasarja

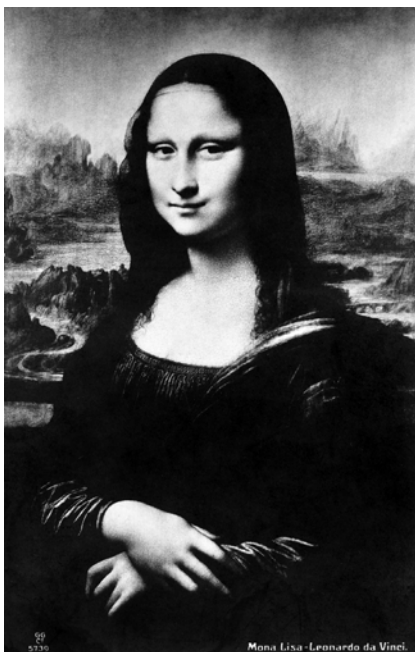
Opettaja jäljentää valokuvaamalla luontokuvia eri lähteistä ja tekee kuvista opetusdiasarjan. Voiko näin tehdä kysymättä lupaa kuvaajilta?

Opettaja saa valokuvaamalla jäljentää luontokuvia eri lähteistä ja tehdä niistä diasarjan. Mikäli näin tehtyä diasarjaa esitetään julkisesti, on sen esittämisestä saatava yksittäisiltä kuvaajilta suostumus. Opetustilanteessa diasarjan käyttö julkisessa opetustilanteessa edellyttää tekijänoikeuden haltijoiden lupaa.

Valokopiot opetuksessa

Opettaja ottaa valokopioita luontokuvista ja käyttää niitä opetusmateriaalina. Saako näin menetellä?

Opettaja saa ottaa valokopioita julkaistuista luontokuvista ja käyttää niitä opetusmateriaalina (13 § ns. Kopiosto §). Valtio korvaa kollektiivisesti koulukopioinnin tekijänoikeuden haltijoille näitä edustavien järjestöjen kautta. Korvaus koskee ainoastaan valokopiointia ei esimerkiksi digitointia tai valokuvajäljentämistä. Kuvanauhoitukset korvataan erikseen.

Kun tekijän kuolinvuoden päättymisestä on kulunut 70 vuotta, tekijänoikeus raukeaa. Taideteoksen omistusoikeus esineenä jatkuu, ja useat museot ovatkin kieltäneet valokuvaamisen tiloissaan. Leonardo da Vincin *Mona Lisa*sta valokuvaamalla valmistettu postikortti. Alkuperäinen maalaus on esillä Louvren museossa, Pariisissa.

Man Ray (1890–1976), *Asetelma rannalta* löytyneistä esineistä, 1920-luku. Hopeagelatiinivedos 228 x 178 mm. Teos ostettiin Enson Lumi-valokuva-taidekokoelmaan arviolta 300.000 mk hinnalla; tarkkaa hintaa ostaja ei ole halunnut paljastaa. Mikäli tekijänoikeuslain jälleenmyyntikorvaus olisi hankinta-ajankohtana koskenut myös valokuvateoksia, olisi Man Rayn perikunta hyötynyt 5 % arvolisäverottomasta kauppahinnasta, eikä valokuvateoksen arvonnousu olisi kokonaisuudessaan jäänyt moniportaiselle taidekaupalle. Nyt voimaan tullut tekijänoikeuslain muutos ulotti jälleenmyyntikorvauksen koskemaan myös valokuvateoksia. Kun tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta, ei jälleenmyyntikorvausta enää tarvitse maksaa.

Tieteellinen käyttö

Väitöskirjan kuvituksena käytetään eri lähteistä otettuja valokuvia. Saako tieteelliseen julkaisuun vapaasti ottaa kuvia?

Tieteelliseen esitykseen saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia taideteoksista. (25 §)

Muotokuvan jäljentäminen valokuvaamalla

Asiakas tuo valokuvaamoon toisen valokuvaamon ottaman muotokuvan ja pyytää tekemään siitä itselleen jäljennöksen. Saako jäljennöksen tehdä ilman kuvaajan lupaa?

Yksityiseen käyttöön saa julkistetusta teoksesta valmistaa tai valmistuttaa muutamana kappaleen. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ryhmäkuvan jäljentäminen valokuvaamalla

Asiakas tuo valokuvaamoon toisen valokuvaamon ottaman ryhmäkuvan ja pyytää valmistamaan siitä jäljennöksiä jokaiselle ryhmässä olevalle henkilölle. Saako jäljennökset valmistaa ilman kuvaajan lupaa?

Ei saa. Ei täytä 12 §:n edellytyksiä.

Muotokuvan jäljentäminen maalaamalla

Taiteilija MP mainostaa tekevänsä muotokuvajäljennöksiä. Vanhan mustavalkokuvan perusteella hän tekee pastellimuotokuvan. Helpoimmin työ onnistuu kuulemma studiomuotokuvasta. Rikkooko MP tekijänoikeuslakia tarjoamalla itse palvelujaan?

Ei riko. (Ojutkankaan tapaus)

Muotokuvan kopioiminen omaan käyttöön

Henkilö otattaa valokopioita lapsensa koulukuvasta ja jakaa niitä sukulaisille. Rikkooko hän tekijänoikeuslakia?

Ei riko, jos kopioita on vain muutama, ja ne on tarkoitettu yksityiseen käyttöön.

Valokuvan käyttö ikkunasomisteena

Kauppias valmistaa lehdessä julkaistusta kuvasta suurennoksen ja asettaa sen näyteikkunaan somisteeksi. Hän vetoaa omaan käyttöön. Rikkooko hän tekijänoikeuslakia?

Kauppias rikkoo tekijänoikeuslakia, sillä kaupan tilat eivät ole yksityistä käyttöä.

Tilauksesta valmistettu valokuva

Sisältyykö tilauksesta valmistettuun valokuvaan automaattisesti jotain valokuvaajan tekijänoikeuden rajoituksia?

Tilauksesta valmistetun valokuvan käsitettä ei ole tekijänoikeuslaissa. Tilaustyöstä pitäisi aina tehdä kirjallinen sopimus, missä sovitaan kaikki ehdot. Eli tilattuun valokuvaan ei sisälly mitään automaattisia valokuvaajan oikeuksien rajoituksia.

Vanhojen valokuvien käyttö

Toimittaja ostaa kirpputorilta vanhoja valokuvia ja käyttää niitä lehden kuvituksena. Rikkooko hän tekijänoikeuslakia?

Ei riko, jos hän ottaa huomioon vanhenemissäännöksen 49 a §. Mikäli kuvat ovat tuoreempia, on pyrittävä ottamaan selville kuvaajan nimi ja yritettävä saada lupa kuvien käyttöön tai muussa tapauksessa varauduttava jälkeensä tulevaan vaateeseen.

Vanhojen negatiivien käyttö

Valokuvaaja ostaa kirpputorilta nipun 50 vuotta vanhoja negatiiveja, tekee niistä uudet jättiläiskokoiset suurennot ja asettaa kuvat esille. Voidaanko puhua uudesta teoksesta?

Jos vanhoista negatiiveista tehdään pelkät uudet kopiot, ei luoda mitään uutta teosta. Mikäli vanhoista negatiiveista tehtyjä kopioita tai itse negatiiveja käytetään uuden valokuvateoksen osana tai osina, voidaan luoda uusi valokuvateos, jonka suoja-aika jatkuu 70 vuotta tuon uuden teoksen tekijän kuolemasta.

Kopioiminen internetistä

Internetissä liikkuu runsaasti valokuvia. Onko kellä tahansa oikeus kopioida niitä ja käyttää edelleen vaikkapa omalla kotisivullaan?

Internetissä olevien kuvien tekijänoikeus on niiden tekijöillä, joten niiden käyttöön tarvitaan lupa. Yksityiseen käyttöön niitä voi kopioida muutaman kappaleen, ei kuitenkaan omalle kotisivulleen, joka tietysti on julkista käyttöä.

Valokuvien käyttö internetissä omalla kotisivulla

Saako lehdistä ja kirjoista ottaa kuvia ja käyttää niitä internetissä omalla kotisivullaan? Onko tämä kappaleen valmistusta omaan käyttöön? Muuttuko tilanne, jos kuvaa muokataan tietokoneella – ja jos niin kuinka paljon kuvaa olisi muokattava?

Valokuvaaja Marja-Leena Gyllden lainasi kolme kuvaansa Pälkäneellä kunnan elinkeino-asiamiehelle matkailuesitettä varten. Kuvat toimitettiin edelleen mainostoimistolle esitteen tekoa varten. Esite valmistui, mutta kuvia ei palautettu. Jonkin ajan kuluttua kuvaaja löysi kuvansa viinipullon etiketistä. Esitteen tehnyt mainostoimisto vastasi myös viinietiketistä. Gyllden otti yhteyttä mainostoimistoon, joka kieltäytyi sopuratkaisusta. Asia meni oikeuteen, yleinen syyttäjä syytti mainostoimiston toimitusjohtajaa tekijänoikeuden loukkauksesta. Tampereen kärjäoikeus tuomitsi syksyllä 1996 toimitusjohtajan 1600 mk sakkoihin. Mainostoimisto ja toimitusjohtaja joutuivat maksamaan kuvaajalle korvauksia 3500 mk sekä vastaamaan oikeudenkäyntikuluista. Kärjäoikeuden mielestä oli raskauttavaa, ettei toimitusjohtaja vaikka tunti tekijänoikeuslain vaivautunut selvittämään kuvan käyttöoikeuksia. Kärjäoikeus piti valokuvaa teoksena. Kuvan teostaso putosi hovioikeudessa, joka katsoi kuvan valokuvaksi, mutta säilytti silti korvaukset ennallaan.

Yksityiseen käyttöön saa valmistaa muutaman kappaleen julkistetusta teoksesta. Kuvan käyttö omalla kotisivulla on kuitenkin julkista käyttöä, mikä ei ole sallittua. Eli lehdistä ja kirjoista voi skannata itselleen kuvia, mutta jos aikoo käyttää muuttamattomina tai muutettuina, on saatava tekijän suostumus. (2 §) Syntyykö tietokonekäsittelyn tuloksena uusi teos, sen ratkaisee viimekädessä oikeusistuin.

Valokuvan digitoiminen

Saako julkaistun kuvan ylipäättään digitoida?

Digitointi on kappaleen valmistamista eli julkistetun kuvan saa digitoida omaan käyttöön, mutta sen edelleenkäyttö vaatii luvan.

Kopiointilupa

Milloin tarvitaan lupa valokopiointiin?

Vapaasti kopioita saa ottaa vain yksityiseen käyttöön esimerkiksi perhepiirissä. Yrityksille ja yhteisöille kopiointiluvan myöntää Kopioisto ry, jolle suomalaiset tekijät ja kustantajat ovat antaneet siihen valtuudet. Tekijänoikeuslain 13 § ulottaa käytännön koskemaan myös

Rakennuksen saa tekijänoikeuslain mukaan kuvata vapaasti. Kuvaajalla on oikeus myös hyödyntää kuvaansa. Sen sijaan julkisella paikalla olevasta veistoksesta ei saa valmistaa esimerkiksi postikorttisarjaa myyntiin, mikäli veistos on kuvan pääaihe. Kuvausluvan saa Kuvasto ry:stä. Kun tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta, patsaan saa kuvata vapaasti. Kuva Pekka Helin, kirjasta *Corneville*, Jyväskylä 1975–1985.

muuta kuin Kopioston jäseninä olevia tekijöitä ja kustantajia. Myös ulkomaiset teokset kuuluvat luvan piiriin. Äskettäin tuomittiin mikkeliläinen valokopiointiliike luvattomasta oppikirjojen kopioinnista ja myynnistä 100 000 euron tekijänoikeuskorvauksiin. Liikkeen toimitusjohtaja tuomittiin lisäksi kolmeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen.

Kopioinnin tarkoitus

Mihin tarkoitukseen saa kopioida?

Kopioston luvalla valokopioita saa ottaa painetusta aineistosta yrityksen sisäiseen käyttöön esimerkiksi tiedotukseen, tutkimukseen, suunnitteluun tai arkistointiin. Erillisellä luvalla voi kopioida aineistoa myös koulutus- ja konsultointikäyttöön asiakkaille annettavaksi. Kopioita ei saa käyttää julkaisutoiminnassa tai yrityksen ulkopuolelle suunnatussa tiedotuksessa tai markkinoinnissa.

Digitaalinen kopiointi

Saako Kopioston luvalla skannata painotuotteita?

Valokopiointilupa ei kata digitaalista kopiointia, kuten tekstin tai kuvan skannaamista. Lisätietoja digitaaliseen kopiointiin tarvittavista erillisluvista voi tiedustella Kopioston asiakaspalvelusta tai suoraan oikeudenhaltijoilta.

Kopiosto ja Internet

Saako Kopioston luvalla tulostaa Internetistä?

Kopioston valokopiointilupa ei kata Internetistä tulostamista. Tekijänoikeuden suojaaman aineiston tulostaminen Internetistä yrityksen käyttöön vaatii aina oikeudenhaltijan luvan.

Lähdeviite

Onko lähde merkittävä kopioon?

Laki edellyttää, että tekijä on aina hyvän tavan mukaisesti ilmoitettava. Näin myös valokopioihin tulee merkitä esimerkiksi tekijän ja julkaisun nimi.

Yksityinen käyttö

Mitä tarkoittaa yksityinen käyttö?

Esimerkiksi postikortista voi ottaa itselleen valokopion, mutta ei myytäväksi. Nuoteista voi ottaa itselleen omaan käyttöön kopiot, mutta ei jaettavaksi koko orkesterille. Yksityistä käyttöä on valmistaminen omaan yksityiseen käyttöön sekä perheen ja läheisen ystäväpiirin tarpeisiin. Kopiointi ansio- tai elinkeinotoiminnassa ei milloinkaan ole yksityistä käyttöä. Tietokoneohjelmia ei saa kopioida edes yksityistä käyttöä varten.

MARIA E. REHBINDER

Taideväärennös

Taideväärennös-säännösten tulkinta käytännössä

Tässä artikkelissa tarkastellaan tekijänoikeuslaissa olevia taideteoksen kopion ja taideväärennoksen valmistamista ja levittämistä koskevia säännöksiä erityisesti taiteilijan työskentelyn kannalta.

Tekijänoikeuslain viisi pääsääntöä teosten käytöstä

Kuvataiteilijalta voidaan pyytää taideteoksen kopion valmistamista. Silloin on hyvä pohtia seuraavia asioita:

1. Jos haluat valmistaa taideteoksesta kopion, tulee sinun ensin saada kopion valmistamiseen alkuperäisen taiteilijan, tai taiteilijan kuoltua, taiteilijan oikeudenhaltijan lupa. Ilman lupaa kopiota ei saa valmistaa.
2. Jos olet saanut luvan kopion valmistamiseen alkuperäiseltä taiteilijalta, ei se sisällä oikeutta muunnella teosta. Älä siis muuntele teosta ilman nimenomaista, tietyllä tavalla täsmennetyn muuntelun sallivaa taiteilijan suostumusta.
3. Lupa kopion valmistamiseen on henkilökohtainen ja koskee sitä sopimustahoa, jonka kanssa taiteilija on tehnyt sopimuksen taideteoksen kopioimisesta. Lupaa ei voi siirtää kolmannelle osapuolelle ilman nimenomaista oikeuksien siirtämisen sallivaa sopimusmääräystä
4. Taiteilijan nimen saa merkitä teokseen vain taiteilijan nimenomaisen valtuutuksen mukaisesti. Tällöin nimen merkitseminen on toteutettava siten, ettei kopiota voida sekoittaa alkuperäisteokseen.

Mikä on taulun kopio ja mikä on taideväärennös

Tekijänoikeuslain pääsääntönä on se, että kun taiteilijan teoksesta tekee kopion, on siihen saatava teoksen alun perin tehneen taidemaalarin tai valokuvataiteilijan lupa. Sama tekijänoikeuslain määräys koskee myös digitaalisilla tekniikoilla valmistettuja kuvataiteen teoksia. Taideväärennosten valmistajat ja levittäjät ovat toistaiseksi keskittyneet erityisesti maalausten väärentämiseen ja levittämiseen. Siksi tekijänoikeudellisten termien sijaan kuvataiteen teoksesta käytetään tässä luettavuuden helpottamiseksi nimitystä ”taulu”.

Kun taulusta valmistetaan taiteilijan luvalla tarkka jäljennös on kyseessä kopio. Kun taulusta valmistetaan ilman lupaa taideväärennös, rikotaan taiteilijan taloudel-

listen oikeuksien lisäksi myös moraalisia oikeuksia isyysoikeutta ja/tai muuntelu-oikeutta.

Taideteoksen kappaleet, esim. taidekirjan kuvitukset, jotka on alun perin valmistettu taiteilijan tai taiteilijan oikeuksia hallinnoivan tekijänoikeusjärjestön myöntämällä luvalla voivat olla taidevääreännöksen valmistamisen lähtökohtana. Tällainen taidevääreännös voidaan valmistaa esim. irrottamalla taidekirjan kuvitus kirjasta tai kansiosista, lisäämällä taidekirjan kuvitukseen taiteilijan signeeraus tekijänoikeuslain 52 §:n vastaisesti ja kehystämällä kuvitus kuten alkuperäinen grafiikan lehti.

Tekijänoikeusrikokseen tai rikkomukseen syyllistyvät myös taidevääreännöksen julkisen näyttämisen järjestäjä ja taidevääreännöksen myyjä

Kun taidevääreännöstä näytetään julkisesti, syyllistyy myös taidevääreännöksen julkisen näyttämisen järjestäjä tekijänoikeusrikokseen, mikäli muut teon tunnusmerkitöet kuten ansiotarkoitus ja tahallisuus täyttyvät. Muutoin kyseessä on tekijänoikeusrikkomus.

Kun taidevääreännöstä tarjotaan myytäväksi tai muutoin levitetään, syyllistyy myös taidevääreännöksen levittäjä tekijänoikeusrikokseen, mikäli muut teon tunnusmerkitöet kuten ansiotarkoitus ja tahallisuus täyttyvät. Muutoin kyseessä on tekijänoikeusrikkomus.

Taulun kopion saa valmistaa itselle ja kahdelle kaverille

Tekijänoikeuslain 12 §:ssä säännellään teoksen kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön. Julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten (12 § 1 momentti).

Siis omalle seinälle saa valmistaa itse taulun.

Sen sijaan 12 §:n 3 momentin oikeusohjeen mukaan taideteosta ei saa antaa ulkopuolisen valmistettavaksi taiteellisin menetelmin ilman taiteilijan lupaa.

Eli jo se, että teettää ulkopuolisella, esim. suurten seinälle ripustettavien valokuvateosten valmistajalla kopion suoja-ajan piirissä olevasta teoksesta, rikkoo tekijänoikeuslaissa säädettyä tekijän oikeutta määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta.

Suoja on määräaikainen

Tekijänoikeudellinen suoja on määräaikainen ja suoja-ajan ylittäneiden teosten taloudelliset ja moraaliset oikeudet raukeavat suoja-ajan päättyessä. Suoja-aika on 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Suomalaisista taiteilijoista suoja-ajan ulkopuolella ovat siis mm. Akseli Gallen-Kallela, Hugo Simberg ja Pekka Halonen. Näiden taiteilijoiden teosten käyttöön tai muunteluun ei tarvita lupaa taiteilijan perillisiltä.

Näitäkin ns. klassikkoteoksia koskee kaksi tekijänoikeuslain säännöstä. Nämä klassikkosuoja koskevat säännökset koskevat taiteilijan nimen merkitsemistä harhaanjohtavasti ja julkista sivistyksellisiä etuja loukkaavaa käyttöä. Julkisia sivistyksellisiä etuja loukkaavan käytön säännöksiä ei ole toistaiseksi sovellettu kuvataiteen teoksiin.

Jäljennöksiä voi vapaasti teettää teoksista, joiden osalta taiteilijan kuolinvuoden päättymisestä on kulunut yli 70 vuotta. Kesällä 2004 Wanhassa Satamassa suoritettiin Helsingin rikospoliisin toimesta laaja takavarikko, jossa takavarikoitiin n. 500 taulua. Wanhassa Satamassa oli taidevääreännösten lisäksi esillä Modigliani jäljennöksiä, jotka siis saa valmistaa ilman Modiglianin perikunnan lupaa, koska taiteilijan kuolemasta on yli 70 vuotta. Myös tällaisia jäljennöksiä koskee tekijänoikeuslain 52 §:n 2 ja 3 momentti, joiden mukaan taideteoksen jäljennökseen ei tekijän nimeä tai nimimerkkiä saa panna sillä tavoin, että jäljennös voidaan sekoittaa alkuperäisteokseen.

Suojattuun teokseen taiteilijan nimen saa panna vain taiteilija itse

Suoja-ajan piirissä olevaan teoksen jäljennökseen sovelletaan lisäksi 52 §:n 1 momenttia, jonka mukaan taideteoksen kappaleeseen saa toinen vain tekijän toimeksiannosta panna hänen nimensä tai nimimerkinsä.

Eli suoja-ajan piirissä olevaan yksityiseen käyttöön itse kopioidun maalauksen signeeraaminen on tekijänoikeuslain 52 §:n 1 momentin vastaista.

Tekijänoikeuslain 52 §:n rikkominen eli luvaton signeeraaminen on kriminalisoitu tekijänoikeuslain 56 a §:ssä 1) kohdassa. Kyse on tekijänoikeusrikkomuksesta, jos teko on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta. Kyseessä ei kuitenkaan ole tekijänoikeusrikos.

Taidevääreännöksen valmistamisen tilaaminen on tekijänoikeusrikos tai -rikkomus

Tekijänoikeuslain 12 §:n 3 momentin mukaan taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin ei saa antaa ulkopuolisen suoritettavaksi. Kappaleen valmistuttaminen ilman tekijän lupaa taiteellisin menetelmin on rikoslain 49 luvun 1 §:n mukaisesti rikos, jos tämä tekijänoikeuslain vastainen teko on tehty ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa loukatun oikeuden haltijalle.

Jos teetetään taulu vain yksityiskodin seinälle, eikä taulua käytetä ansiotarkoituksessa, ei ansiotarkoituksen tunnusmerkistö täyttyne siltä osin. Sen sijaan huomattavaa taloudellista haittaa aiheutuu jo yhden veistoskappaleen tai yhden maalauksen luvattomasta valmistuttamisesta yksityiskotia varten. Tässä tekijänoikeuslakia ja rikoslakia rikkoo tunnusmerkistön täytyessä siis kaksi henkilöä: kopion tilaaja ja kopion valmistaja.

Täsmennettäköön vielä kerran, että tekijänoikeuslaki on dispositiivista eli sopimuksenvaraista oikeutta. Sopimuksen mukaisesti eli lisenssillä valmistettu taide-teoksen kopio on tilattu luvalla ei siis lainvastaisesti ilman lupaa.

Luvaton kappaleen valmistuttaminen voi täyttää 56 a §:n tekijänoikeusrikkomuksen tunnusmerkistöt jäljennöksen tilaajan osalta.

Taidevääreännöksen valmistaminen on tekijänoikeusrikos tai -rikkomus

Oikeudelliselta kannalta jäljennöksen valmistaminen on joko tekijänoikeusrikos tai tekijänoikeusrikkomus. Suomessa tällä hetkellä liikkuvat taidevääreännökset ovat ammattimaisesti tehtyjä ja niiden valmistajalla täytyy olla syvälinen kuvataiteilijan ammattitaito ja alan muodollinen pitkäaikainen koulutus. Jos hän toimii ansiotarkoituksessa, on kyseessä tekijänoikeusrikos. Jos hän ei toimi ansiotarkoituksessa, on kyse tekijänoikeusrikkomuksesta, elleivät tilaaja ja valmistaja kuulu samaan lähimmän perheen ja ystävien piiriin.

Jos siis äiti tilaa taidekoulussa opiskelevalta tyttäreltään kopion Dalin taulusta omalle seinälleen, ei tämän valmistaminen ole edes tekijänoikeusrikkomus. Jos liikemies tilaa taideoppilaalta Dalin maalauksen kopion, kyse olisi liikemiehen osalta tekijänoikeusrikkomuksesta ja taideopiskelijan osalta tekijänoikeusrikoksesta tai rikkomuksesta riippuen siitä, saako hän korvauksen vai ei.

Tämän artikkelin tekijänoikeusrikkomusta koskevien mainintojen osalta on huomioitava, että tekijänoikeusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttymiseksi teon pitää olla tahallinen tai törkeän huolimaton.

Kopion valmistaminen taiteilijan harkinnassa

On tilanteita esimerkiksi muotokuvaan liittyen, jossa teoksen kopiointiin annettavan luvan myöntäminen on taiteilijan kannalta mahdollista. Luontevimmalta kuitenkin tuntuisi se, että taiteilija valmistaa työtilanteen salliessa tarvittavat lisäkappaleet ja muunnelmat itse. Muotokuvaa tilattaessa olisi varmasti hyvä tarkentaa optiota siitä, kuka mahdollisesti tarvittavan toisen kappaleen valmistaa.

Taiteilijalla on tekijänoikeuslaissa suojattu yksinoikeus itse päättää teoskappaleiden valmistamisesta. Jos sinulta pyydetään lupaa teoksesi kopiointiin, voit pohtia myös seuraavia seikkoja: Kopiointiluvan antaminen sisältää taiteilijan moraalisiin oikeuksiin liittyviä ongelmia. Lupa myös sisältää riskin kopion myöhemmästä muunneltusta, mm. signeerauksen lisäämisestä ja jäljennöksen luonteen kertovan merkinnän poistamisesta. Taideteoksen kopiot ovat oikein valmistettuina huomattavasti pitkäikäisempiä kuin ne ihmiset, jotka aikoinaan kopion valmistamisesta sopivat.

Väärennyksestä ja väärennysaineiston hallussapidosta on omat määräyksensä rikoslaissa, mutta se on jo toisen jutun aihe, samoin kuin taidevääreännösten hävittämisaatimukset.

Tekijänoikeusneuvoston lausuntoja valokuvasta

Tekijänoikeusneuvosto avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Valtioneuvosto asettaa tekijänoikeusneuvoston tehtävään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Neuvostossa ovat edustettuina sekä keskeiset oikeuksien haltijat että teosten käyttäjät. Valokuvaajia tekijänoikeusneuvostossa edustaa valokuvaaja Kai Nordberg. Hänen henkilökohtaisena varajäsenenään on oikeustieteen kandidaatti Maria E. Reh binder.

Tekijänoikeusneuvoston lukuisten lausuntojen joukossa on muutamia, jotka käsittelevät valokuvaa. Lausunnot asian selostuksineen ja lausunnon perusteluineen ovat tapauksesta riippuen 5–10 sivun mittaisia. Seuraavassa lyhyet referaatit valokuvaa koskevista lausunnoista. Kokonaisuudessaan lausunnot löytyvät opetusministeriön kotisivuilta www.minedu.fi.

Lausunto 2001:3

Avainlipputunnuksen käyttö valokuvissa

Hakija T. P. kysyy, onko avainlipputunnuksen lippuosan käyttämiseen valokuvissa ja näiden valokuvien kaupalliseen käyttöön olemassa tekijänoikeudellisia esteitä. Kyseessä on Suomalaisen Työn Liitto ry:n avainlippu-pinssi, jota on tarkoitus käyttää valokuvasommitelmissa ilman avainosaa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että pinssin lippuosan valokuvaamiseen ei ole tekijänoikeudesta johtuvaa estettä. Sanottu koskee myös pinssin lippuosan sisältävien valokuvien mahdollista kaupallista hyödyntämistä.

Lausunto 2002:6

Veistoksen käyttö taustakuvana mainoksessa

Hakija T. N. pyytää lausuntoa siitä, kuuluuko veistoksista otettujen valokuvien käyttäminen muotimainoskuvastojen ja -julisteiden taustakuvina kuvanveistäjän yksinoikeuden piiriin ja olisiko valokuvaajan näin ollen tullut hankkia kuvien käyttämiseen kuvanveistäjän lupa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että veistosten toisintaminen edellä mainituin tavoin ei ole sallittua minkään TekijäL 2 luvun rajoitussäännösten nojalla, koska ne eivät olleet julkaistuja eivätkä pysyvästi julkiselle paikalle sijoitettuja. Valokuvien käyttäminen olisi edellyttänyt luvan pyytämistä kuvanveistäjältä.

Lausunto 2002:8

Perhealbumikuvan käyttö historiikissa www:ssä

Hakija J. K. on pyytänyt lausuntoa perhealbumissa olleen, vuonna 1963 otetun valokuvan, jonka aiheena on auto, isä ja poika, käyttämisestä Yrityshistoria-www-sivuilla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettu valokuva ei ole valokuvateoksena suojaa saava, vaan se saa suojaa TekOiklain 49a § nojalla. Suoja-aika on edelleen voimassa, joten kuvan käyttö edellyttää valokuvaajalta luvan.

Lausunto 2002:10

Symbolisten figuurien valokuvaaminen

Hakija T. P. kysyy, nauttivatko vanhassa hotellissa olevan käytöstä poistetun tarjoilijoiden kutsunapin symbolissa olevat naisfiguurit drinkkilaseineen ja moppiharjoineen tekijänoikeussuojaa ja voiko hakija valokuvata ja julkaista k.o. kohteen ilman tekijänoikeudellisia ja taloudellisia seuraamuksia.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että edellä mainitun kohteen valokuvaaminen on sallittua, mutta valokuvan käyttö ansiotarkoituksessa vaatii tekijän luvan.

Lausunto 2002:19

Oikeus valokuvaan ja valokuvattujen henkilöiden oikeus omaan kuvaansa

Hakija K. T. kysyy, kuinka tekijänoikeus valokuvaan määräytyy, kun henkilö vaatii oikeuksiaan kuvattavana kohteena pois? Henkilöt, jotka 2002 suostuivat siihen, että heidät valokuvataan, ovat sittemmin kieltäneet, etteivät koskaan olleet suostuneet valokuvattavaksi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että valokuvassa esiintyvien henkilöiden oikeus omaan kuvaansa ei ole tekijänoikeudellinen, vaan yksityisyyteen ja yksityiselämän suojaan liittyvä. Oikeus valokuvaan kuuluu valokuvaajalle.

Lausunto 2003:6

Arkistovalokuva ja Aku Ankka -lehtimainos

Kustantaja mainosti "Aku Ankka 50 vuotta Suomessa" sarjakuvalehteään julkaisemalla valokuvan, jossa Paavo Nurmi sytyttää olympiatulen Helsingin stadionilla vuonna 1952. Kuvan ottanut valokuvaaja R. N. pyysi lausuntoa siitä, voidaanko k.o. valokuvaa pitää tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittamana teoksena.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että k.o. valokuvaa ei voida pitää TekijäL 1 §:n nojalla tekijänoikeussuojaa saavana valokuvataiteen teoksena, samalla todeten, että k.o. valo-

kuvan suoja-aika on vuoden 1961 Valokuvain mukaan päättynyt 25 vuotta kuvan valmistumisesta. Valokuvaa voidaan vapaasti käyttää lausuntopyynnössä tarkoitetulla tavalla.

Lausunto 2004:3

Muotokuvamaalauksen tekeminen valokuvasta

Hakija, valokuvaaja A. B., pyytää tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, onko muotokuvamaalari H. K.:n maalaama teos hakijan ottaman valokuvan kappale vai onko kyseessä itsenäinen ja omaperäinen teos?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, ettei k.o. maalaus ole lausuntopyynnössä tarkoitetun valokuvan kappale, vaan itsenäinen teos. Maalauksen tekeminen valokuvasta ja maalauksen saattaminen yleisön saataviin lausuntopyynnössä tarkoitetuin tavoin ei siten ole edellyttänyt hakijan eli valokuvaaja A. B. lupaa.

Lausunto 2004:11

Neonvalon tekijänoikeussuoja

Hakija T. P. kysyy, ylittyvätkö luovuus-, omaperäisyys- ja teoskynnysvaatimukset siten, että tekijänoikeus asettaisi esteen ”I love you” -neonvalosta otetun valokuvan käyttämiseen painotuotteena tai Internetissä?

Tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan hakijan tarkoittama neonvalo jää TekijäL 1 §:n mukaisen tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Tekijänoikeus ei siten aseta estettä neonvalotunnuksesta otetun valokuvan käyttämiseen painotuotteena tai Internetissä.

Valokuvan oikeudet ja velvollisuudet

Valtaosa valokuvista on suojattu Tekijänoikeuslain 49 a § pykälän mukaan. Suojaa nauttivat niin valokuvataiteilijan, ammattivalokuvaajan, amatööriin kuin tavallisen näppäilijän ottamat valokuvat. Teoskynnyksen ylittävät valokuvat nauttivat lain 1 § mukaista suojaa.

Valokuvaaja

Valokuvaaja-otsikolla varustettu Tekijänoikeuslain 49 a § (14.10.2005/821) tuli voimaan 1.1.2006. Sen kaksi ensimmäistä momenttia ovat seuraavat:

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta muuttumattomana tai muutettuna:

- 1) valmistamalla siitä kappaleita;
 - 2) saattamalla se yleisön saataviin.
- (14.10.2005/821)

Oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.

Tekijänoikeuslain 49 a §:n kolmannessa momentissa luetellaan ne pykälät ja momentit, joita sovelletaan vastaavasti tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin. Seuraavassa valokuvaajan kannalta tärkeimpiä otteita näistä pykälistä ja momenteista:

2 § (3 momentti)

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun:

- 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta (– –);
- 2) se (valokuva) esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) sen (valokuvan) kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka
- 4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä

3 § (1 ja 2 momentit)

Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkään sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

7 §

Tekijänä pidetään, jollei näytetä toisin olevan, sitä, jonka nimi taikka yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin.

Jos teos on julkaistu tekijää 1 momentissa sanotuin tavoin ilmaisematta, edustaa julkaisija, milloin sellainen on mainittu, ja muutoin kustantaja tekijää, kunnes tämä on ilmaistu uudessa painoksessa tai ilmoitettu asianomaiselle ministeriölle.

8 §

Teos katsotaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on saatettu yleisön saataviin. Julkistuksi teos katsotaan, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen.

9 §

(Lait ja asetukset, viranomaispäätökset eivät nauti tekijänoikeutta. Rajoitus ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin.)

11 § (2 momentti)

Jos tämän luvun (2 luku, 11–26 §) säännöksen nojalla teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin, tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa enempää kuin sallittu käyttäminen edellyttää.

11 a §

(Pykälässä rajataan tekijänoikeuksia kun on kyse kuvan siirrosta tv-verkossa ja kuvan väliaikaisesta, lyhyestä välivarastoinnista osana lähetyksprosessia, sekä siirrosta tietoverkossa ja internetkäytössä.)

12 § (1 ja 2 momentit)

Julkistetusta teoksesta (valokuvasta) saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten. Siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen (esim. liiketoimintaan).

Kappaleen (valokuvan) valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi.

13 §

Julkaistusta teoksesta saa valmistaa kappaleita valokopioimalla tai vastaavin menetelmin sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

13 a § (1 momentti)

Painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aikakauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita viranomaisten ja elinkeinonharjoittajan ja yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten ja siten valmistettuja kappaleita käyttää mainituissa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavoin kuin radioissa ja televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin (siis originaalivalokuvan valokopioimista).

14 § (1 ja 3 momentti)

Julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi (– –).

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos.

15 §

(– –) televisiolähetyksiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saadaan sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa valmistaa kappaleita äänen ja kuvan tallentamisen avulla laitoksessa lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten.

16 §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelman hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osan julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

16 a §

(Edellä oleva pykälä täydennettynä siten, että kappaleen valmistus tapahtuu valokopioimalla, ja tarkoitus on saattaa se yleisön saataville.)

16 b §

(Kirjastoilla on oikeus välittää julkistettu teos yleisölle tutkimusta tai opiskelua varten tarkoitukseen varatuilla laitteilla sekä valmistaa kokoelmiinsa kappale julkaistusta teoksesta, jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen kautta.)

16 c §

(Suomen elokuva-arkisto saa edellä olevan pykälän mukaisesti valmistaa kappaleita julkistetuista teoksista, paitsi ulkomaisen tuottajan valmistamasta elokuvateoksesta.)

16 d §

(Pykälässä määritellään sopimuslisenssin nojalla tapahtuva kappaleenvalmistus valokopioimalla (26 §) ja oikeus välittää kokoelmissa oleva teos yleisölle.)

16 e §

(Pykälässä määritellään laitokset, jotka voivat hyödyntää sopimuslisenssisäännöstä.)

17 § (1 momentti)

Näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, saa valmistaa kappaleita julkaistusta (– –) teoksesta (– –). (Teos saadaan välittää muulla tavoin kuin televisiossa.)

18 §

Opetukseen käytettäväksi tarkoitettuun painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia (– –) teoksesta (– –), kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lainaamisesta tekijällä on oikeus korvaukseen.

19 § (1 ja 5 momentti)

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää edelleen.

Teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella, saa 1 momentin mukaisesti 3 momentissa olevin rajoituksin:

- 1) saattaa yleisön saataviin lainaamalla;
- 2) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on yksityisen henkilön omaan käyttöönsä hankkima;
- 3) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on arkiston, yleisölle avoimen kirjaston tai museon kokoelmaansa hankkima.

20 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, kappaletta saadaan käyttää teoksen näyttämiseen julkisesti.

22 §

Julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

23 § (2 momentti)

Tekijän nimi ja lähde on aina mainittava.

25 §

Julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia:

- 1) arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen; sekä
- 2) sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päiväntapahtumaa, edellyttäen ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi.

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taideteoksen saa sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai televisio-ohjelmaan, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai televisio-ohjelmassa toisarvoinen merkitys.

25 a § (1, 3 ja 4 momentti)

Taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa (valo)kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen taikka painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun luetteloon.

Taideteoksen (valo)kuvaaminen on sallittua muissakin kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos teos on pysyvästi sijoitettu julkisella paikalla tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa kuvata vapaasti.

25 b §

Toisinnettaessa päiväntapahtumaa radio- ja televisiolähetyksessä tai elokuvana saadaan päiväntapahtumassa näkyvä tai kuuluva teos sisällyttää toisinnokseen tiedotustarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

25 d §

Tekijänoikeus ei rajoita laissa säädettyä oikeutta saada tieto yleisestä asiakirjasta.

Teosta saadaan käyttää oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa (–). (Näissä yhteyksissä siitä saadaan ottaa lainauksia.)

25 f–25 i §

(Pykälät sisältävät säännöksiä arkistoidun tv-ohjelman uudelleen lähettämisestä, edelleen lähettämisestä ja jakeluvelvoitteen alaisten ohjelmien välittämisestä.)

26 §

(Säännökset sopimuslisenssistä. Julkaistun valokuvan valokopioinnista saatavan korvauksen hoitaa valokuvaajille KOPIOSTO ry.)

26 a–26 f §

(Säännökset hyvityksestä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön, ns. ”kasettimaksu”, ”tallennuslusemaksu” tai ”maksu”).

26 e § (1 momentti)

Laitteen käyttäjällä tai maasta viejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta,
- 2) joita käytetään ammattimaiseen taikka opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen tämän lain mukaan suojatusta aineistosta;
- 3) joita käytetään vammaisille tarkoitettujen tallenteiden valmistamiseen;
- 4) joita käytetään tietojenkäsittelyn muisti- tai tallennusvälineiksi ammattimaisessa toiminnassa.

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a–26 f §:n täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

27 § (1 ja 2 momentti)

Tekijänoikeus voidaan, 3 §:n säännöksistä johtuvin rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain.

Kappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus. Tilauksesta tehtyyn muotokuvaan tekijä ei kuitenkaan saa käyttää oikeuttaan tilaajan tai, tämän kuoltua, hänen leskensä ja perillisten suostumuksesta.

28 §

Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle. Milloin oikeus kuuluu liikkeelle, sen saa luovuttaa yhdessä liikkeen tai sen osan kanssa; luovuttaja on kuitenkin edelleen vastuussa sopimuksen täyttämisestä.

29 §

Tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovitte-
lusta on voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa
(228/29) on säädetty.

39 § (1 momentti)

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden
saattaa teos yleisön saataviin esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla
tavoin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toi-
sella kielellä.

40 §

(Pykälä sisältää edellä olevan sopimuksen purkamisen edellytykset.)

40 c §

Valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on, vaikka valokuvaaja on pidättänyt
itselleen oikeuden teokseen, oikeus antaa lupa muotokuvan ottamiseen sanomaleh-
teen, aikakausikirjaan tai elämäkerralliseen kirjoitukseen, jollei valokuvaaja erik-
seen ole pidättänyt oikeutta kieltää sitä.

41 §

Tekijän kuoltua sovelletaan tekijänoikeuteen avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia
koskevia sääntöjä.

Tekijä saa testamentilla, myös eloon jäänyttä puolisoa sekä rintaperillistä, ottolasta
ja tämän jälkeläistä sitovasti, antaa määräyksiä oikeuden käyttämisestä tai valtuuttaa
toisen antamaan sellaisia määräyksiä.

42 §

Tekijänoikeutta ei ole lupa ulosmitata tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt
avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Laki on sama käsikirjoituksesta,
niin myös sellaisen taideteoksen kappaleesta, jota ei ole pantu näytteille, tarjottu
myytäväksi tai muutoin hyväksytty julkistettavaksi.

Tekijänoikeuslaki 404/1961

- Nimike on muutettu L:lla 442/1984.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 LUKU

Tekijänoikeuden kohde ja sisälllys

1 §

Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tahi selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla. (24.3.1995/446)

Kirjallisena teoksena pidetään myös karttaa sekä muuta selittävää piirustusta tai graafista taikka plastillisesti muotoiltua teosta sekä tietokoneohjelmaa. (11.1.1991/ 34)

Taloudelliset oikeudet

(14.10.2005/821)

2 § (14.10.2005/821)

Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun:

- 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka

4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.

3 §

Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkään sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Oikeudesta, joka tekijällä on tämän pykälän mukaan, hän voi sitovasti luopua vain mikäli kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.

• Vrt. 62 §.

4 §

Sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tahi saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen.

Jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.

5 §

Sillä, joka yhdistämällä teoksia tai teosten osia on aikaansaanut kirjallisen tai taiteellisen kokoomateoksen, on siihen tekijänoikeus, mutta hänen oikeutensa ei rajoita oikeutta ensiksi mainittuihin teoksiin.

6 §

Jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta.

7 §

Tekijänä pidetään, jollei näytetä toisin olevan, sitä, jonka nimi taikka yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin.

Jos teos on julkaistu tekijää 1 momentissa sanotuin tavoin ilmaisematta, edustaa julkaisija, milloin sellainen on mainittu, ja muutoin kustantaja tekijää, kunnes tämä on ilmaistu uudessa painoksessa tai ilmoitettu asianomaiselle ministeriölle.

8 §

Teos katsotaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on saatettu yleisön saataviin.

Julkaistuksi teos katsotaan, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen. (31.7.1974/648)

Vapaat teokset**(14.10.2005/821)****9 § (14.10.2005/821)**

Tekijänoikeutta ei ole:

- 1) lakeihin ja asetuksiin;
- 2) muihin Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) ja ministeriöiden ja valtion muiden viranomaisten määräyskokoelmista annetun lain (189/2000) mukaan julkaistaviin päätöksiin, määräyksiin ja muihin asiakirjoihin;
- 3) valtiosopimuksiin ja muihin vastaaviin kansainvälisiä velvoitteita sisältäviin asiakirjoihin;
- 4) viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätöksiin ja lausumiin;
- 5) viranomaisen tai muun julkisen toimielimen 1–4 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoista tekemiin tai teettämiin käännöksiin.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin.

Muut aineettomat oikeudet**(14.10.2005/821)****10 § (23.8.1971/669)**

Sen estämättä että teos on rekisteröity mallina siten kuin siitä on erikseen säädetty, voi sen tekijällä olla siihen tähän lakiin perustuva tekijänoikeus.

Oikeudesta valokuvaan säädetään lisäksi 49 a §:ssä. Integroidun piirin piirimallin oikeussuojasta säädetään erikseen. (24.3.1995/446)

2 LUKU (24.3.1995/446)

Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä (14.10.2005/821)

Yleiset säännökset (14.10.2005/821)

11 § (14.10.2005/821)

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta tekijälle 3 §:n mukaan kuuluvaa oikeutta laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu.

Jos tämän luvun säännöksen nojalla teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin, tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa enempää kuin sallittu käyttäminen edellyttää.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen saa rajoituksen mukaisessa tarkoituksessa levittää yleisölle ja kappaletta käyttää julkiseen esittämiseen.

Mitä 3 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös sopimuslisenssin nojalla tapahtuvaan käyttämiseen.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n 1 momentin vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16, 16 a–16 c tai 22 §:n tai 25 d §:n 2 tai 5 momentin nojalla.

Tilapäinen kappaleen valmistaminen (14.10.2005/821)

11 a § (14.10.2005/821)

Mitä 2 §:ssä säädetään oikeudesta valmistaa teoksesta kappaleita, ei koske sellaista tilapäistä kappaleen valmistamista:

- 1) joka on väliaikaista tai satunnaista;
- 2) joka on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia;
- 3) jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö; sekä
- 4) jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan eikä tietokantaan.

Valmistaminen yksityiseen käyttöön

12 § (24.3.1995/446)

Julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten. Siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Kappaleen valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske sävellysteoksen, elokuvateoksen, käyttöesineen tai kuvanveistoksen kappaleen valmistamista eikä muun taiteeteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin.

Tämän pykälän säännökset eivät koske tietokoneella luettavassa muodossa olevaa tietokoneohjelmaa, tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistamista tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta eivätkä rakennusteoksen valmistamista. (3.4.1998/250)

Valokopiointi

13 § (14.10.2005/821)

Julkaistusta teoksesta saa valmistaa kappaleita valokopioimalla tai vastaavin menetelmin sopimussisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Sisäinen tiedotuskäyttö (14.10.2005/821)

13 a § (14.10.2005/821)

Painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aikakauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saa sopimussisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten ja siten valmistettuja kappaleita käyttää mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tiedotuskäyttöä varten.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (14.10.2005/821)

14 § (14.10.2005/821)

Julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos.

Mitä 1 momentissa säädetään muun kuin radiossa tai televisiossa lähetetyn teoksen osalta, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Kappaleiden valmistaminen eräissä laitoksissa

15 § (24.3.1995/446)

Radio- ja televisiolähetyksiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saadaan raaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa valmistaa kappaleita äänen ja kuvan tallentamisen avulla laitoksessa lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten.

Kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 § (14.10.2005/821)

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Teosten kappaleiden valmistaminen yleisölle ja teosten välittäminen yleisölle (14.10.2005/821)

16 a § (14.10.2005/821)

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen:

1) valmistaa omissa kokoelmissaan olevasta vahingoittumiselle alttiista julkistetusta teoksesta kappaleita valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä ja saattaa ne yleisön saataviin lainaamalla, jos teosta ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta;

2) jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan oleviin kokoomateoksiin, sanomalehtiin tai aikakauskirjoihin sisältyvistä yksittäisistä kirjoituksista sekä muiden julkaistujen teosten lyhyistä osista annettaviksi lainaajille heidän yksityistä käyttöään varten niiden nidosten tai vihkojen asemesta, joihin ne sisältyvät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, välittää omissa kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla. Edellytyksenä on, että välittäminen voi tapahtua teoksen käyttöä koskevien hankinta-, lisenssi- ja muiden sopimusehtojen estämättä ja että muu kuin tässä momentissa tarkoitettun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty.

Teosten käyttäminen vapaakappalekirjastoissa (14.10.2005/821)

• L:lla 821/2005 lisätty väliotsikko tulee voimaan 1.1.2006.

16 b § (14.10.2005/821)

Kirjasto, jolle vapaakappalelain (420/1980) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin tässä kohdassa tarkoitettun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty, sellaisen kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin

aineisto vapaakappalelain mukaan sijoitetaan liitettäväksi, ja Suomen elokuva-arkistossa;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita avoimessa tietoverkossa yleisön saataviin saatetuista teoksista;

4) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleen sellaisesta julkaistusta teoksesta, jonka hankkiminen osaksi kirjaston kokoelmaa on tarpeen mutta jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Mitä 1 momentin 1 ja 4 kohdassa säädetään, sovelletaan myös niihin kirjastoihin, joiden kokoelmiin 1 momentissa tarkoitettu kirjasto vapaakappalelain mukaan sijoittaa aineiston liitettäväksi.

• L:lla 821/2005 lisätty 16 b § tulee voimaan 1.1.2006. 1 momentin 2 kohta tulee kuitenkin voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Teosten käyttäminen Suomen elokuva-arkistossa (14.10.2005/821)

16 c § (14.10.2005/821)

Suomen elokuva-arkisto saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitetuin tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten 16 b §:ssä tarkoitettujen kirjaston tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin teoksen käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita televisiossa tai radiossa lähettämällä yleisön saataviin saatetuista teoksista.

Mitä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta ulkomaisen tuottajan valmistamaan elokuvateokseen.

Suomen elokuva-arkiston kokoelmissa olevaa teosta saa, lukuun ottamatta ulkomaisen tuottajan valmistamaa elokuvateosta, käyttää tutkimukseen ja korkeakoulutaisoiseen elokuvaopetukseen.

Mitä 1–3 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen talletusvelvollisuuden piiriin kuuluvaan aineistoon, jota säilytetään elokuvien arkistoinnista annetun lain (576/1984) säännösten mukaisesti hyväksytyssä säilytystilassa.

• L:lla 821/2005 lisätty 16 c § tulee voimaan 1.1.2006. 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 3 momentti tulevat kuitenkin voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa (14.10.2005/821)

16 d § (14.10.2005/821)

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään:

- 1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a–16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;
- 2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a–16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa (14.10.2005/821)

16 e § (14.10.2005/821)

Lain 16, 16 a ja 16 d §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää niistä arkistoista sekä yleisölle avoimista kirjastoista ja museoista, joilla on pykälien mukainen teosten käyttö lupa tai mahdollisuus hyödyntää sopimuslisenssisäännöstä, jos:

- 1) laitoksen toiminnasta tai sen tehtävistä on säädetty laissa;
- 2) laitoksella on lainsäädännössä säädetty erityinen arkistointi-, säilyttämis- tai palvelutehtävä;
- 3) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin tieteellistä tutkimusta; tai
- 4) laitoksen omistaa valtio.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 ja 16 a–16 c §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä teoksen välittämisestä yleisöön kuuluvalle henkilölle 16 a–16 c §:n nojalla.

Teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi (14.10.2005/821)

17 § (14.10.2005/821)

Näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, saa valmistaa kappaleita julkaistusta kirjallisesta teoksesta, sävellysteoksesta tai kuvataiteen teoksesta muulla tavalla

kuin ääntä tai liikkuvaa kuvaa tallentamalla. Siten valmistettuja teoksen kappaleita saa käyttää edellä tarkoitetuille välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä laitoksista, joilla on oikeus ääntä tallentamalla valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla, lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä laitoksista, joilla on oikeus valmistaa julkaistusta teoksesta viittomakielellä kappaleita kuuroille ja kuulovammaisille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Tekijällä on oikeus korvaukseen 2 ja 3 momentissa tarkoitetusta teoksen kappaleen valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä vammaiselle tai muulle siten, että tämän haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta.

Mitä 1–4 momentissa säädetään, ei koske teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä kaupallisessa tarkoituksessa.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettun laitoksen osalta edellytyksenä on, että asetuksella säädettyä laitosta ei tavoittele kaupallista tai taloudellista etua, laitoksen toimialaan kuuluu vammaisten palvelutoiminta ja laitoksella on taloudelliset ja toiminnalliset valmiudet toiminnan harjoittamiseen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää tarkempia määräyksiä 2 ja 3 momentin nojalla valmistettavien teoksen kappaleiden ja välitettävien teosten teknisistä ominaisuuksista ja merkitsemisestä sekä yleisölle välittämisestä.

Opetuksessa käytettävät kokoomateokset

18 § (14.10.2005/821)

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta lainaamisesta tekijällä on oikeus korvaukseen.

Teoksen kappaleiden levittäminen

19 § (24.3.1995/446)

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää edelleen. (14.10.2005/821)

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teoksen kappaleen saattamista yleisön saataviin vuokraamalla tai siihen verrattavalla oikeustoimella. Rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteen saa kuitenkin vuokrata yleisölle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske elokuvateoksen tai tietokoneella luettavassa muodossa olevan tietokoneohjelman kappaleen saattamista yleisön saataviin lainaamalla.

Tekijällä on oikeus korvaukseen teosten kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu yleisestä kirjastosta taikka tutkimusta tai opetus-toimintaa palvelevasta kirjastosta.

Teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella, saa 1 momentin mukaisesti 3 momentissa olevin rajoituksin:

- 1) saattaa yleisön saataviin lainaamalla;
- 2) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on yksittaisen henkilön omaan käyttöön hankkima;
- 3) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on arkiston, yleisölle avoimen kirjaston tai museon kokoelmaansa hankkima.

(14.10.2005/821)

Teoskappaleen näyttäminen

(14.10.2005/821)

20 § (14.10.2005/821)

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, kappaleta saadaan käyttää teoksen näyttämiseen julkisesti.

Julkinen esittäminen

21 § (14.10.2005/821)

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja ope-tuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta. Elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä.

Sitaatti

22 § (24.3.1995/446)

Julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

Päivänkysymystä koskeva kirjoitus

23 § (24.3.1995/446)

Sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen.

Tekijän nimi ja lähde on aina mainittava. (14.10.2005/821)

Konserttiohjelmat

24 § (14.10.2005/821)

Kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa, tekstin saa ottaa kuulijoiden käytettäväksi painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun konserttiojelmaan tai muuhun vastaavaan.

Taideteosten käyttäminen

(14.10.2005/821)

• Lilla 821/2005 muutettu väliotsikko tulee voimaan 1.1.2006.

Aiempi sanamuoto kuuluu: Taideteosten ja rakennusten toisintaminen

25 § (24.3.1995/446)

Julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia:

- 1) arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen; sekä
- 2) sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päiväntapahtumaa,

edellyttäen ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi.

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taideteoksen saa sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai televisio-ohjelmaan, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai televisio-ohjelmassa toisarvoinen merkitys. (14.10.2005/821)

Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tiedotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen (14.10.2005/821)

25 a § (14.10.2005/821)

Taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen taikka painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun luetteloon.

Kokoelmaan sisältyvästä taikka näytteillä olevasta tai myytäväksi tarjottavasta taideteoksesta kokoelman ylläpitäjä, näytteille asettaja tai myyjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja käyttää siten valmistettuja kappaleita yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske taideteosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Taideteoksen kuvaaminen on sallittua muissakin kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa vapaasti kuvata.

Päiväntapahtuman toisintaminen

25 b § (24.3.1995/446)

Toisinnettaessa päiväntapahtumaa radio- tai televisiolähetyksessä tai elokuvana saadaan päiväntapahtumassa näkyvä tai kuuluva teos sisällyttää toisinnokseen tiedotustarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

Julkisten lausumien toisintaminen

25 c § (24.3.1995/446)

Mitä suullisesti tai kirjallisesti esitetään julkisessa edustajistossa, viranomaisessa tai yleisestä asiasta neuvottelemista varten pidetyssä julkisessa tilaisuudessa, on lupa toisintaa tekijän suostumuksetta. Jutussa tai asiassa annetun lausunnon tai todisteena esitetyn kirjoituksen ja muun sellaisen saa kuitenkin toisintaa vain sitä juttua tai asiaa selostettaessa ja selostuksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijällä yksin on oikeus julkaista esitystensä kokoelma.

Asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito

25 d § (24.3.1995/446)

Tekijänoikeus ei rajoita laissa säädettyä oikeutta saada tieto yleisestä asiakirjasta.

Teosta saadaan käyttää oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa.

Edellä 1 tai 2 momentin nojalla käytetystä teoksesta saadaan ottaa lainauksia 22 §:n mukaisesti.

Lain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja teoksia saa toisintaa pykälän 1 momentissa tarkoitettun asiakirjan yhteydessä sekä käyttää asiakirjasta erillään siihen hallinnolliseen tai muuhun tarkoitukseen, johon asiakirja liittyy. (14.10.2005/821)

Se, joka radiossa tai televisiossa lähettämällä tai muuten välittää teoksen yleisölle, saa valmistaa tai valmistuttaa taikka säilyttää lähetetyn tai välitetyn teoksen kappaleen lakiin perustuvan tallentamis- tai säilyttämisvelvollisuutensa täyttämiseksi. (14.10.2005/821)

Rakennusten ja käyttöesineiden muuttaminen

25 e § (24.3.1995/446)

Rakennusta ja käyttöesinettä saa omistaja tekijän luvatta muuttaa, mikäli teknilliset tai tarkoituksenmukaisuussyyt sitä vaativat.

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys (14.10.2005/821)

25 f § (14.10.2005/821)

Lähettäjäyritys saa lähettää teoksen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske näytelmäteosta, elokuvateosta eikä muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt teoksen lähettämisen.

Jos lähettäjäyrityksellä on oikeus lähettää teos, yritys saa valmistaa teoksesta kappaleen käytettäväksi omissa lähetyksissään enintään neljä kertaa yhden vuoden aikana.

Teoksen käyttämiseksi 2 momentissa säädettyä useammin tai vuotta pidemmän ajan lähettäjäyritys saa valmistaa tai valmistuttaa teoksesta kappaleen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähettykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähettyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee radio- tai televisiolähetystä satelliitin välityksellä ainoastaan, jos satelliittilähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähetjäyrityksen lähetys maanpäällisessä verkossa.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen (14.10.2005/821)

25 g § (14.10.2005/821)

Lähettäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyrityksen tuottamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Radio- ja televisiolähetyksen edelleen lähettäminen (14.10.2005/821)

25 h § (24.3.1995/446)

Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetystä muuttamatta sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa. (14.10.2005/ 821)

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevaan lähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä edelleenlähettäminen koskee.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun lähetykseen sisältyvien teosten edelleen lähettämistä kaapeleitse koskevat luvat on myönnettävä samanaikaisesti.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan johtimitse lähetettävään radio- tai televisiolähetykseen vain, jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta.

Jakeluvelvoitteen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen (14.10.2005/821)

25 i § (14.10.2005/821)

Verkkopalvelua sellaisessa kaapelitelevisioverkossa, jota pääasiassa käytetään televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen ja jota merkittävä määrä verkon loppukäyttäjiä käyttää pääasiallisena keinonaan vastaanottaa televisio- ja radiolähetyksiä, tarjoava teleyritys saa lähettää edelleen johtoja pitkin yleisön vastaanotettavaksi viestintämarkkinalain (393/2003) 134 §:ssä tarkoitettuun televisio- tai radiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Tietokoneohjelmia ja tietokantoja koskevia erityissäännöksiä (3.4.1998/250)

25 j § (24.3.1995/446)

Joka on laillisesti hankkinut tietokoneohjelman, saa valmistaa ohjelmasta sellaiset kappaleet ja tehdä ohjelmaan sellaisia muutoksia, jotka ovat tarpeen ohjelman käyttämiseksi aiottuun tarkoitukseen. Tämä koskee myös virheiden korjaamista.

Se, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, saa valmistaa ohjelmasta varmuuskappaleen, jos se on tarpeen ohjelman käytön kannalta.

Se, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, saa tarkastella, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoitten ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen tai ohjelman näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä.

Se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa tietokannasta kappaleita ja tehdä kaikki muutkin toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavanmukaista käyttöä varten. (3.4.1998/250)

Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan 2–4 momentin mukaista käyttöä, on tehoton. (3.4.1998/250)

25 k § (24.3.1995/446)

Ohjelman koodin kopioiminen ja sen muodon kääntäminen on sallittua, jos nämä toimenpiteet ovat välttämättömiä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täytyvät:

1) nämä toimenpiteet suorittaa lisenssinhaltija tai muu henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka heidän lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;

2) yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellinen tieto ei aikaisemmin ole ollut helposti ja nopeasti 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden saatavilla; sekä

3) nämä toimenpiteet rajoittuvat niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen.

Tietoja, jotka on saatu 1 momentin säännösten nojalla, ei saa näiden säännösten nojalla:

1) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;

2) antaa muille, ellei se ole tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden kannalta; eikä

3) käyttää ilmaisumuodoltaan huomattavassa määrin samanlaisen tietokoneohjelman kehittämiseen, valmistamiseen tai markkinoille saattamiseen taikka muuhun tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.

Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan tämän pykälän mukaista tietokoneohjelman käyttöä, on tehoton.

Sopimuslisenssi

26 § (14.10.2005/821)

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetusministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Opetusministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetusministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, milloin tekijöiden edustavuus voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa käytännön sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämisestä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita järjestö ei edusta.

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitetut määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota järjestö ei edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökoh-

taiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

2 a LUKU (8.6.1984/442)

Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön (14.10.2005/821)

26 a § (14.10.2005/821)

Jos yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanauha taikka muu laite, johon teos voidaan tallentaa ja jota merkittävässä määrin käytetään teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan tai tallennuskapasiteetin perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi suorana hyvityksenä teosten tekijöille sekä välillisenä hyvityksenä tekijöille heidän yhteisiin tarkoituksiinsa. Hyvitys maksetaan tekijöille lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välityksellä opetusministeriön vuosittain hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

Sen, joka tarjoaa jälleenmyytäväksi 1 momentissa tarkoitetun valmistajan tai maahantuojan myymän laitteen, on 26 b §:ssä tarkoitetun järjestön kehoituksesta osoitettava, että laitteesta on suoritettu maksu järjestölle. Jos maksua ei ole suoritettu, jälleenmyyjän on suoritettava maksu. Jälleenmyyjällä on kuitenkin oikeus vaatia suorittamansa maksu maksusta ensisijaisesti vastuussa olevalta valmistajalta tai maahantuojalta taikka maksusta toissijaisesti vastuussa olevalta toiselta jälleenmyyjältä, jolta laite on hankittu jälleenmyytäväksi.

Opetusministeriön asetuksella säädetään liikenne- ja viestintäministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön annettua asiasta lausuntonsa, mitkä laitteet kuuluvat 1 momentissa tarkoitetun maksun piiriin. Opetusministeriön asetuksella säädetään myös maksun suuruus. Ennen asetuksen antamista opetusministeriö neuvottelee 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuoja sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa suuruudeltaan sellaiseksi, että sitä voidaan pitää sopivana hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Laitekohtaiselle kokonaismäärälle tulee vahvistaa yläraja, jota maksu ei saa ylittää. Maksun suuruutta

vahvistettaessa tulee ottaa huomioon saatavilla oleva tutkimustieto yksityisen kappaleen valmistamisen yleisyydestä sekä se, missä määrin yksityisen kappaleen valmistamisen estäviä teknisiä toimenpiteitä on käytetty yleisön saataviin saatettujen teosten suojana. Laitetyypeittäin tulee lisäksi ottaa huomioon se, missä määrin laitetta on mahdollista käyttää kappaleiden valmistamiseen teknisillä toimenpiteillä suojatuista ja suojaamattomista teoksista.

26 b § (14.10.2005/821)

Maksu suoritetaan lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavalle järjestölle, jonka opetusministeriö on hakemuksesta hyväksynyt tehtävään määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Tehtävään voidaan hyväksyä kerrallaan vain yksi järjestö. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetusministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta välillisenä hyvityksenä tekijöille heidän yhteisiin tarkoituksiinsa opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

Maksun tuotosta vähennetään hallintokustannukset.

26 c § (14.10.2005/821)

Opetusministeriö voi antaa järjestölle tarkempia määräyksiä maksun hallinnoinnista. Ministeriö valvoo, että maksua hallinnoidaan määräysten mukaisesti ja että sen käytössä noudatetaan käyttösuunnitelmaa. Opetusministeriöllä on oikeus saada järjestöltä tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

Opetusministeriö voi peruuttaa järjestöä koskevan hyväksymisen, jollei järjestö noudata sille annettuja määräyksiä tai käyttösuunnitelmaa taikka anna valvonnassa tarvittavia tietoja ja jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

26 d § (8.6.1984/442)

Järjestöllä on oikeus tullilain [(573/78)] salassapitosäännösten estämättä saada tulliviranomaiselta perinnässä tarvittavat tiedot yksittäisistä tuontieristä.

Laitteen valmistajan tai maahantuojan sekä järjestön erikseen vaatiessa 26 a §:n 2 momentissa tarkoitetun myyjän on annettava järjestölle perinnässä tarvittavat tiedot valmistamistaan, maahantuomistaan tai myytäväksi tarjoamistaan laitteista. (16.12.1994/1254)

Joka 1, 2, 5 tai 6 momentin nojalla on saanut tiedon toisen liiketoimista, ei saa sitä oikeudettomasti käyttää eikä muille ilmaista. (16.12.1994/1254)

Tulliviranomainen saa luovuttaa laitteen maahantuojalle ainoastaan, jos maahantuoja osoittaa maksaneensa maksun järjestölle tai antaneensa järjestölle sen hyväksymän vakuuden maksun suorittamisesta. Järjestö voi antaa määräajaksi tai toistaiseksi suostumuksensa laitteen luovutukselle ennen maksun suorittamista tai vakuuden asettamista, jos on perusteltua aihetta olettaa, että maahantuoja suorittaa maksun asianmukaisesti. Järjestö voi peruuttaa suostumuksen, jos maahantuoja laiminlyö maksun suorittamisen tai 2 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisen. (11.1.1991/34)

Lääninhallitus voi järjestön hakemuksesta velvoittaa valmistajan, maahantuojan tai 26 a §:n 2 momentissa tarkoitettun myyjän täyttämään 2 momentissa tarkoitettun velvollisuutensa sakon uhalla. Uhkasakon asettamisessa ja maksettavaksi määräämisessä noudatetaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään. (16.12.1994/1254)

Lääninhallituksella on oikeus 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettun maksuvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus. Laitteen valmistajan, maahantuojan tai 26 a §:n 2 momentissa tarkoitettun myyjän on tarkastusta varten päästettävä tarkastuksen suorittaja hallinnassaan oleviin liike- ja varastotiloihin, maa-alueille ja kulkuneuvoihin sekä vaadittaessa esitettävä kirjanpitoa, liikekirjeenvaihtonsa, tietojenkäsittelyn tallenteensa ja muut asiakirjat, joilla voi olla merkitystä valvonnassa. Tarkastuksen suorittajalla on oikeus ottaa jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista. Tarkastuksen suorittajalla on oikeus käyttää asiantuntijana järjestön määräämää henkilöä. Lääninhallituksella on oikeus luovuttaa perinnässä tarpeelliset tiedot järjestölle. (16.12.1994/1254)

Poliisi on velvollinen tarvittaessa antamaan lääninhallitukselle virka-apua tälle 6 momentin nojalla kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. (16.12.1994/1254)

26 e § (14.10.2005/821)

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) joita käytetään ammattimaiseen taikka opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen tämän lain mukaan suojatusta aineistosta;
- 3) joita käytetään vammaisille tarkoitettujen tallenteiden valmistamiseen;
- 4) joita käytetään tietojenkäsittelyn muisti- tai tallennusvälineiksi ammattimaisessa toiminnassa.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, oikeus raukeaa.

Maksun perivä järjestö voi antaa luvan siihen, että maksun palautukseen 1 momentin 2–4 kohdan mukaan oikeutettu käyttäjä saa ostaa 26 a §:ssä tarkoitettua valmistajalta, maahantuojalta tai jälleenmyyjältä taikka tuoda itse maahan omaan mainituissa kohdissa tarkoitettuun käyttöönsä 26 a §:n 1 momentissa tarkoitetun laitteen ilman hyvitysmaksua.

26 f § (8.6.1984/442)

Milloin voidaan osoittaa, että käyttäjällä tai maastaviejällä olisi 26 e §:n 1 momentin mukaan oikeus palautukseen kaikista tiettyyn tuonti- tai valmistuserään kuuluvista laitteista tai huomattavasta osasta niitä, voidaan maksu tältä osin jättää perimättä.

26 g § (14.10.2005/821)

26 g § on kumottu Lilla 14.10.2005/821, joka tulee voimaan 1.1.2006.

26 h § (14.10.2005/821)

Tarkemmat säännökset 26 a–26 f §:n täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

2 b LUKU (24.3.1995/446)

Jälleenmyyntikorvaus

26 i § (24.3.1995/446)

Kuvataiteen teosten ammattimaisesta ja julkisesta jälleenmyynnistä on tekijällä oikeus saada jälleenmyyntikorvauksena 5 prosenttia myydyn teoksen arvonlisäverottomasta myyntihinnasta.

Oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen ei ole rakennustaiteen tuotteiden eikä valokuvateosten jälleenmyynnistä eikä sellaisten taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteiden jälleenmyynnistä, joita on valmistettu useita samanlaisia kappaleita.

Oikeus korvaukseen on voimassa tekijänoikeudellisen suoja-ajan. Oikeus on henkilökohtainen ja luovuttamaton. Oikeuteen sovelletaan kuitenkin, mitä 41 §:n 1 momentissa säädetään. Jos tekijältä ei jää oikeudenomistajia, korvaukset käytetään tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin.

26 j § (24.3.1995/446)

Jälleenmyyntikorvauksen perii tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on tähän tehtävään hyväksynyt määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi.

Opetusministeriön päätökseen järjestön hyväksymisestä ei saa hakea muu-
tosta valittamalla.

Opetusministeriö voi antaa järjestölle tarkempia määräyksiä korvauksen
perinnästä ja maksuvarojen käytöstä. Opetusministeriöllä on oikeus saada
järjestöltä valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

26 k § (24.3.1995/446)

Oikeus korvaukseen syntyy, kun kuvataiteen teos myydään. Oikeus korvauk-
seen raukeaa, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty järjes-
tölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksen
jälleenmyynti tapahtui.

Korvauksen suorittamisesta on vastuussa se, joka harjoittaa 26 i §:ssä tar-
koitettua kuvataiteen teosten myyntiä tai välittämistä. Myyjä on velvollinen
antamaan vuosittain selvityksen teosten myynneistä 26 j §:ssä tarkoitetulle
järjestölle. Myyjä on järjestön vaatiessa velvollinen antamaan järjestölle tili-
tysten oikeellisuuden tarkistamiseksi tarpeelliset tiedot enintään tilitysvuotta
edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta.

26 l § (24.3.1995/446)

Lääninhallitus voi järjestön hakemuksesta velvoittaa myyjän täyttämään
26 k §:n 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa sakon uhalla. Uhkasakon
asettamisessa ja maksettavaksi määräämisessä noudatetaan muutoin, mitä
uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

Lääninhallituksella on oikeus 26 k §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon-
anto- ja selvitysvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus.
Myyjän on tarkastusta varten päästettävä tarkastuksen suorittaja hallinnas-
saan oleviin liiketiloihin sekä vaadittaessa esitettävä kirjanpitonsa, liikekirjeen-
vaihtonsa, korvausvelvollisuuden alaista myyntiä koskevat asiakirjat ja muut
asiakirjat, joilla voi olla merkitystä valvonnassa. Tarkastuksen suorittajalla on
oikeus ottaa jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista. Tarkastuksen suoritta-
jalla on oikeus käyttää asiantuntijana perivän järjestön määräämää henkilöä.
Lääninhallituksella on oikeus luovuttaa perinnässä tarpeelliset tiedot järjes-
tölle.

Poliisi on velvollinen tarvittaessa antamaan lääninhallitukselle virka-apua
tälle 2 momentin nojalla kuuluvien tehtävien suorittamiseksi.

Joka 26 k §:n 2 momentin tai tämän pykälän nojalla on saanut tiedon toisen
liiketoimista, ei saa oikeudettomasti käyttää sitä eikä ilmaista sitä muille.

26 m § (24.3.1995/446)

Tarkempia säännöksiä 26 i–26 l §:n soveltamisesta voidaan antaa asetuksella.

3 LUKU

Tekijänoikeuden siirtyminen

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

27 §

Tekijänoikeus voidaan, 3 §:n säännöksistä johtuvin rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain.

Kappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus. Tilauksesta tehtyyn muutokuvaan tekijä ei kuitenkaan saa käyttää oikeuttaan tilaajan tai, tämän kuoltua, hänen leskensä ja perillistensä suostumuksetta.

Tekijänoikeuden luovutuksesta eräissä tapauksissa säädetään 30–40 sekä 40 b §:ssä. Mainittuja säännöksiä on kuitenkin sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu. (7.5.1993/418)

28 §

Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle. Milloin oikeus kuuluu liikkeelle, sen saa luovuttaa yhdessä liikkeen tai sen osan kanssa; luovuttaja on kuitenkin edelleen vastuussa sopimuksen täyttämisestä.

29 § (17.12.1982/960)

Tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelemista on voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/29) on säädetty.

Oikeus korvaukseen elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleen vuokrauksesta

(31.10.1997/967)

29 a § (31.10.1997/967)

Tekijällä, joka on luovuttanut elokuvan tai äänitteen tuottajalle oikeuden levittää yleisölle vuokraamalla elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleita, on oikeus saada tuottajalta kohtuullinen korvaus vuokrauksesta. Tekijä ei voi luopua oikeudestaan korvaukseen.

Sopimus julkisesta esittämisestä

30 §

Milloin oikeus teoksen julkiseen esittämiseen luovutetaan, on luovutus voimassa kolme vuotta eikä se tuota yksinoikeutta. Jos voimassaoloaika on

määrätty kolmea vuotta pitemmäksi ja yksinoikeudesta on sovittu, saa tekijä kuitenkin itse esittää teoksen tai luovuttaa esittämisoikeuden toiselle, mikäli oikeutta kolmen vuoden aikana ei ole käytetty.

Mitä 1 momentissa on sanottu, ei koske elokuvateosta.

Kustannussopimus

31 §

Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen.

Käsikirjoitus tai muu teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi.

32 §

Kustantajalla on oikeus julkaista painos, joka kirjallisesta teoksesta saa olla enintään 2 000, sävellysteoksesta 1 000 ja taideteoksesta 200 kappaletta.

Painoksella tarkoitetaan sitä määrää, jonka kustantaja yhdellä kertaa valmistuttaa.

33 §

Kustantajan on julkaistava teos kohtuullisessa ajassa, tavanmukaisesti huolehdittava sen levittämisestä sekä saatettava julkaiseminen loppuun menekin ja muiden asianhaarojen edellyttämässä laajuudessa. Jos se laiminlyödään, on tekijällä oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio; saakoon myös korvauksen vahingosta, jota palkkio ei peitä.

34 §

Jos teosta ei ole julkaistu kahden tai kysymyksen ollessa sävellysteoksesta, neljän vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on luovuttanut täydellisen käsikirjoituksen tai muun monistettavan kappaleen, on tekijällä, vaikka kustantaja ei ole syylistynyt laiminlyöntiin, oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio. Laki on sama, jos teos on myyty loppuun ja kustantajalla on oikeus uuden painoksen julkaisemiseen, mutta hän ei vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on häneltä pyytänyt sellaista julkaisemista, käytä sanottua oikeuttaan.

35 §

Kustantajan tulee toimittaa tekijälle kirjapainon tai teoksen muun monistajan todistus valmistettujen kappaleiden määrästä.

Jos tilivuoden aikana on tapahtunut myyntiä tai vuokraamista, josta tekijällä on oikeus palkkioon, on kustantajan yhdeksän kuukauden kuluessa vuoden

päättymisestä toimitettava hänelle tilitys, josta käy ilmi vuoden myynti tai vuokraaminen sekä painoksen jäännösmäärä vuoden vaihteessa. Muutoinkin tekijällä on oikeus tilitysajan päätyttyä pyynnöstään saada tieto vuoden vaihteessa jäljellä olleesta määrästä.

36 §

Jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan myöhemmin kuin vuoden kuluessa siitä, kun edellinen painos julkaistiin, on tekijän ennen valmistamista saatava tilaisuus tehdä teokseen sellaisia muutoksia, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta.

37 §

Tekijä ei saa uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin painos tai painokset, joiden julkaisemiseen kustantajalla on oikeus, on myyty loppuun.

Kirjallisen teoksen saa tekijä kuitenkin viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin, ottaa koottujen tai valittujen teostensa painokseen.

38 §

Kustannussopimusta koskevia määräyksiä älköön sovellettako sanomalehti- tai aikakauskirja-avustukseen. Muuhun kokoomateokseen annetusta avustuksesta ei ole voimassa, mitä 33 ja 34 §:ssä on säädetty.

Sopimus elokuvaamisesta

39 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden saattaa teos yleisön saataviin esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla tavoin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudeleen äänittää sen teksti toisella kielellä. (31.7.1974/648)

Mitä 1 momentissa on sanottu, ei kuitenkaan koske sävelteosta.

40 §

Milloin luovutetaan oikeus kirjallisen tai sävellysteoksen käyttämiseen elokuvaa varten joka on tarkoitettu julkisesti näytettäväksi, tulee saajan kohtuullisessa ajassa valmistaa elokuvateos ja huolehtia sen saattamisesta yleisön saataviin. Jos se laiminlyödään, on tekijällä oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio; saakoon myös korvauksen vahingosta, jota palkkio ei peitä.

Jos elokuvateosta ei ole valmistettu viiden vuoden kuluessa siitä kun tekijä on täyttänyt, mitä hänen on ollut tehtävä, on tekijällä, vaikka saaja ei ole syylistynyt laiminlyöntiin, oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio.

Tietokoneohjelmat ja tietokannat (3.4.1998/250)

40 a § (7.5.1993/418)

40 a § on kumottu Lilla 7.5.1993/418.

40 b § (11.1.1991/34)

Jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua tietokoneohjelmaa ja siihen välittömästi liittyvää teosta.

Edellä 1 momentissa olevia säännöksiä ei sovelleta sotilasopetuslaitoksia lukuun ottamatta korkeakoulun opetus- ja tutkimustyössä itsenäisesti toimivan tekijän luomaan tietokoneohjelmaan eikä siihen välittömästi liittyvään teokseen. (7.5.1993/ 418)

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tietokoneohjelmasta, sovelletaan vastaavasti työ- ja virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun tietokantaan. (3.4.1998/ 250)

Valokuvaamalla tehty muotokuva (24.3.1995/446)

40 c § (24.3.1995/446)

Valokuvaamalla valmistetun muotokuvan tilaajalla on, vaikka valokuvaaja on pidättänyt itselleen oikeuden teokseen, oikeus antaa lupa muotokuvan ottamiseen sanomalehteen, aikakauskirjaan tai elämäkerralliseen kirjoitukseen, jollei valokuvaaja erikseen ole pidättänyt oikeutta kieltää sitä.

Tekijänoikeuden siirtyminen tekijän kuollessa ja sen ulosmittaus

41 §

Tekijän kuoltua sovelletaan tekijänoikeuteen avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia sääntöjä.

Tekijä saa testamentilla, myös eloon jäänyttä puolisoa sekä rintaperillistä, otollasta ja tämän jälkeläistä sitovasti, antaa määräyksiä oikeuden käyttämisestä tai valtuuttaa toisen antamaan sellaisia määräyksiä.

42 §

Tekijänoikeutta ei ole lupa ulosmitata tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Laki on sama käsikirjoituksesta, niin myös sellaisen taideteoksen kappaleesta, jota ei ole pantu näytteille, tarjottu myytäväksi tai muutoin hyväksytty julkistettavaksi.

4 LUKU

Tekijänoikeuden voimassaoloaika

43 § (22.12.1995/1654)

Tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän tai, jos kysymys on 6 §:ssä tarkoitetusta teoksesta, viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Elokuvateoksen tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen pääohjaajan, käsikirjoittajan, vuoropuhelun kirjoittajan tai nimenomaisesti kyseistä elokuvateosta varten luodun musiikin säveltäjän kuolinvuodesta.

44 § (22.12.1995/1654)

Teokseen, joka on julkistettu tekijän nimeä taikka yleisesti tunnettua salanimeä tai nimimerkkiä ilmoittamatta, on tekijänoikeus voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkistettiin. Jos teos julkaistaan osina, lasketaan tekijänoikeuden voimassaoloaika erikseen kullekin osalle.

Jos tekijän henkilöllisyys selviää 1 momentissa mainitun ajan kuluessa, noudatetaan, mitä 43 §:ssä säädetään.

Julkistamattoman teoksen, jonka tekijää ei tunneta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos luotiin.

44 a § (22.12.1995/1654)

Se, joka ensimmäisen kerran julkaisee tai julkistaa aikaisemmin julkaisemattoman tai julkistamattoman teoksen, joka on ollut Suomen lain mukaan suojattu ja jonka suoja on lakannut, saa teokseen tämän lain 2 §:n mukaisen oikeuden. Oikeus on voimassa, kunnes 25 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkaistiin tai julkistettiin.

5 LUKU

Tekijänoikeuden lähioikeudet

(14.10.2005/821)

Esittävä taiteilija

(14.10.2005/821)

45 § (14.10.2005/821)

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 a §:ssä tarkoitettulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 3) levittää yleisön keskuuteen.

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1–4 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 3, 6–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b–25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen tuottaja (14.10.2005/821)

46 § (14.10.2005/821)

Äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamivuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamivuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamivuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta 46 a §:ssä tarkoitettuun laitteeseen.

Kuvatallenteen tuottaja (14.10.2005/821)

46 a § (14.10.2005/821)

Filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamivuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) levittää yleisön keskuuteen;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttäminen (14.10.2005/821)

47 § (14.10.2005/821)

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 4 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta, joka on julkaistu kaupallisessa tarkoituksessa ja jonka kappaleita on levitetty tai joka on välitetty yleisölle, saa käyttää:

- 1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;
- 2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 3) radio- tai televisiolähteyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.

Tuottajalle ja esittäväälle taiteilijalle, jonka esitys on tallennettu 1 momentissa tarkoitettussa esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetylle laitteelle, on suoritettava korvaus. Korvausta ei kuitenkaan suoriteta 25 i §:n mukaisesta edelleen lähettämisestä.

Jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua kuvallista musiikkitalennetta, jonka kappaleita on levitetty tai joka on välitetty yleisölle, käytetään 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla 46 a §:n 2 momentissa mainittuna aikana, esittävällä taiteilijalla, jonka sävellysteoksen esitys on tallennettu laitteelle, on oikeus korvaukseen tallennetun esityksen käyttämisestä.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi, mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske 46 a §:ssä tarkoitettua laitetta.

Käyttökorvaus (14.10.2005/821)

47 a § (14.10.2005/821)

Korvaus 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaisesta äänitallenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä ja laitteita käytetään Suomessa.

Korvaus 47 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesta edelleen lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Korvaus 47 §:n 3 momentin mukaisesta kuvallisen musiikkitaltenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä käytetään Suomessa.

Esittävän taiteilijan tai tuottajan oikeus korvaukseen on kuitenkin rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty järjestölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana laitteelle tallennettua esitystä ja laitetta käytettiin.

Opetusministeriö hyväksyy 1 ja 3 momentissa tarkoitetun järjestön hakeemuksesta määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Kumpaankin tehtävään voidaan hyväksyä kerrallaan vain yksi oikeudenhaltijoita edustava järjestö. Hyväksyttävän järjestön tulee olla vakavarainen ja sillä tulee olla valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetusministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Jollei laitteen käyttäjä maksa 1 tai 3 momentissa tarkoitettua korvausta, jonka suuruudesta hän on sopinut esittävien taiteilijoiden ja 47 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös tuottajien kanssa tai jonka suuruus on ratkaistu 54 §:ssä säädettyssä menettelyssä, tuomioistuिन voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että käyttäminen saa jatkua ainoastaan esittävien taiteilijoiden ja tuottajien luvalla, kunnes korvaus on maksettu.

Radio- ja televisioyritys (14.10.2005/821)

48 § (14.10.2005/821)

Radio- tai televisiolähetystä ei lähettäjäyrittäjien suostumuksetta saa lähettää edelleen taikka tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Ilman lähettäjäyrittäjien suostumusta televisiolähetystä ei myöskään saa toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan.

Tallennettua lähetystä ei lähettäjäyrittäjien suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut lähettämivuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) lähettää uudelleen;
- 3) levittää yleisön keskuuteen;
- 4) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti lähettäjäyrittäjien käyttämään muuhun ohjelmaa kuljettavaan signaaliin kuin radio- tai televisiolähetykseen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–8 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetysten edelleen lähettämiseen kaapeleitse sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 1 momentissa ja 25 i §:ssä säädetään, paitsi jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta, jolloin näiden säännösten sijasta sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään.

Luettelon ja tietokannan valmistaja (14.10.2005/821)

49 § (3.4.1998/250)

Sillä, joka on valmistanut

- 1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka
 - 2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,
- on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin.

(14.10.2005/821)

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulu-
nut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin
ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatet-
tiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n
2–4 momentissa, 7–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentis-
sa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a–16 e, 17 ja 18 §:ssä,
19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b–25 d ja 25 f–25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 mo-
mentissa, 26 ja 27–29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden
kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen. (14.10.2005/821)

Sopimuksen ehto, jolla 1 momentissa tarkoitettun julkistetun työn valmistaja
estää työn laillista käyttäjää käyttämästä sen sisällön laadullisesti tai määrälli-
sesti arvioiden epäolennaista osaa mihin tahansa tarkoitukseen tai rajoittaa
tällaista käyttöä, on tehoton.

Valokuvaaja

(14.10.2005/821)

49 a § (24.3.1995/446)

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamatto-
mana tai muutettuna:

- 1) valmistamalla siitä kappaleita;
- 2) saattamalla se yleisön saataviin.

(14.10.2005/821)

Oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden
päättymisestä, jona kuva valmistettiin.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n
2–4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja
2 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e
§:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja
25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f–25 i, 26, 26 a–26 f, 26 h,
27–29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden
kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen. (14.10.2005/821)

Sanomalehtitiedotus

(14.10.2005/821)

50 §

Sanomalehtitiedotusta, jonka ulkomainen uutistoimisto tai ulkomailla oleva
kirjeenvaihtaja sopimuksen nojalla antaa, ei ole lupa vastaanottajan suostu-
muksetta saattaa yleisön saataviin sanomalehden tai radion välityksellä, en-
nen kuin kaksitoista tuntia on kulunut siitä, kun se julkistettiin Suomessa.

5 a LUKU (14.10.2005/821)

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltö

50 a §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen suojana olevaa tehokasta teknistä toimenpidettä, jonka teoksen tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, ei saa kiertää.

Tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai osaa, joka on suunniteltu tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja saavutetaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos tekninen toimenpide kierretään salaustekniikoita koskevan tutkimuksen tai opetuksen yhteydessä taikka jos teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut kiertää teknisen toimenpiteen teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävilleen. Teoksesta, jota suojaava tekninen toimenpide on kierretty teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtäville, ei saa valmistaa kappaletta.

Mitä 1–3 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kieltö

50 b §

Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten tai Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei liioin saa tarjota.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja laitteita, tuotteita tai osia taikka palveluja ovat sellaiset:

- 1) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi;
- 2) joiden tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä; taikka

3) jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tämän lain mukaan suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen (14.10.2005/821)

50 c §

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 14 §:n 3 momentin, 15, 16, 16 a–16 c tai 17 §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainituissa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

Tekijän on tarjottava 1 momentissa tarkoitettulle teoksen käyttäjälle keinot käyttää teosta momentissa mainittujen lainkohtien mukaisesti, jollei käyttäjällä ole teknisten toimenpiteiden takia keinoja teoksen käyttämiseen. Jollei tekijä tarjoa edellä säädetyn mukaisesti keinoja teoksen käyttämiseen tai jollei teoksen käyttäminen ole tullut mahdolliseksi vapaaehtoisin toimenpitein, kuten tekijöiden ja teosten käyttäjien välisin sopimuksin tai muin järjestelyin, asia ratkaistaan 54 §:n mukaisesti välimiesmenettelyssä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen teokseen, joka on välitetty yleisölle sovitulla ehdoilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tekijästä, sovelletaan myös siihen, joka tekijän luvalla saattaa teoksen yleisön saataviin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan.

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 d §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaleessa olevia taikka teosta yleisölle välitettäessä ilmeneviä sellaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, ei saa poistaa tai muuttaa.

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaletta ei saa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten taikka teosta välittää yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu.

Tässä pykälässä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut.

50 e §

Mitä 50 a–50 d §:ssä säädetään teoksesta ja tekijästä, sovelletaan vastaavasti 5 luvun säännösten mukaisiin suojan kohteisiin ja niiden oikeuksien haltijoihin.

6 LUKU

Erinäisiä määräyksiä

51 §

Kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tahi tekijän salanimeä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään.

52 §

Taideteoksen kappaleeseen saa toinen vain tekijän toimeksiannosta panna hänen nimensä tai nimimerkinsä.

Taideteoksen jäljennökseen ei tekijän nimeä tai nimimerkkiä saa panna sillä tavoin, että jäljennös voidaan sekoittaa alkuperäisteokseen.

Sen, joka valmistaa tai levittää yleisön keskuuteen taideteoksen jäljennöksen, on merkittävä jäljennös siten, että se ei ole sekoitettavissa alkuperäisteokseen. (24.3.1995/446)

52 a § (24.3.1995/446)

Kuvataiteen teoksen tekijällä on oikeus saada luovuttamansa teos nähtävileen, jollei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa teoksen omistajalle tai haltijalle ja se on tarpeen:

- 1) tekijän taiteellisen työn kannalta; tai
- 2) hänen 2 §:ssä tarkoitettujen taloudellisten oikeuksiensa toteuttamiseksi.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Jos kirjallisen tai taiteellisen teoksen suhteen tekijän kuoltua menetellään julkisesti sivistyksellisiä etuja loukkaavalla tavalla, on asetuksella määrättävällä

viranomaisella valta, vaikka tekijänoikeus on lakannut tai sitä ei ole ollut, kieltää sellainen menettely.

Jos se, jota kielto koskee, on siihen tyytymätön, hän voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Välimiesmenettely (14.10.2005/821)

54 § (14.10.2005/821)

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä, jos kysymys on:

- 1) 17 §:n 4 momentissa, 18 §:n 2 momentissa, 19 §:n 4 momentissa taikka 47 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta korvauksesta;
- 2) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 13 §:n mukaisesti ja asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;
- 3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 1 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;
- 4) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen 25 h §:n 1 momentin mukaisesti;
- 5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen kaapeleitse 25 h §:n 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti ja lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;
- 6) tekijän ja teoksen käyttäjän välisen asian ratkaisemisesta 50 c §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa.

Kumpikin osapuoli nimeää välimiesmenettelyyn yhden välimiehen ja siten nimetyt kutsuvat kolmannen välimiehen puheenjohtajaksi. Jos toinen osapuoli on tehnyt vastapuolelle esityksen välimiesmenettelyyn ryhtymisestä sekä nimennyt välimiehen mutta vastapuoli ei ole kuukauden kuluessa siitä tiedon saatuaan nimennyt välimiestä, katsotaan tämän kieltäytyneen asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saatetaan välimiesmenettelystä annetun lain (967/1992) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 1 momentin, 25 h §:n 1 tai 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti.

Jos asianosainen kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, asia voidaan asianosaisen hakemuksesta saattaa tuo-

mioistuimen ratkaistavaksi. Toimivaltainen tuomioistuin on Helsingin käräjäoikeus. Jos tuomioistuin on myöntänyt momentin 2–4 kohdassa tarkoitetussa asiassa luvan ja päätökseen haetaan muutosta, lupa ja sen ehdot ovat voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu tai ylempi tuomioistuin valitusta käsittellessään toisin määrää.

Opetus ansiotarkoituksessa (14.10.2005/821)

54 a § (19.12.1980/897)

Mitä tässä laissa on säädetty opetustoiminnasta, ei sovelleta opetustoimintaan, jota harjoitetaan ansiotarkoituksessa.

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä maksettava korvaus (14.10.2005/821)

54 b § (24.3.1995/446)

Jos on vaara, että 47 §:ssä tarkoitettua korvausta ei kyetä suorittamaan korvaukseen oikeutetulle, tuomioistuin voi tämän vaatimuksesta kieltää 46 §:ssä tarkoitettujen laitteiden käyttäjää käyttämästä näitä laitteita, kunnes hän asettaa hyväksyttävän vakuuden korvausten maksamisesta tai tuomioistuin asianosaisten vaatimuksesta toisin määrää. Asiassa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4, 5, 7, 8, 11 ja 14 §:n säännöksiä.

Jos 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu korvauksesta ei ole sovittu ennen pykälän 1 momentissa tarkoitettua käyttämistä, korvaus erääntyy maksettavaksi 30 päivän kuluttua siitä, kun 46 §:ssä tarkoitettua laitetta on käytetty 47 §:n 1 momentin mukaisesti. (14.10.2005/821)

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös 47 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen ja kuvalliseen musiikkitalentteeseen. (14.10.2005/821)

Tekijänoikeusneuvosto (14.10.2005/821)

55 § (8.6.1984/442)

Valtioneuvosto asettaa tekijänoikeusneuvoston, jonka tehtävänä on avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tämän lain soveltamisesta.

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella. (14.10.2005/821)

7 LUKU

Rangaistus ja korvausvelvollisuus

Rikoslain rangaistussäännökset (14.10.2005/821)

56 § (14.10.2005/821)

Rangaistus tekijänoikeusrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämisestä luvun 3 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta luvun 4 §:ssä ja oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikoksesta luvun 5 §:ssä.

Tekijänoikeusrikkomus (14.10.2005/821)

56 a § (14.10.2005/821)

Joka

1) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta valmistaa teoksesta kappaleen tai saattaa teoksen yleisön saataviin tämän lain säännösten vastaisesti tai rikkoo 3 §:n säännöksiä moraalisisista oikeuksista,

2) muuten rikkoo sellaista tämän lain säännöstä, jolla suojataan tekijänoikeutta, taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä taikka 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, taikka

3) tuo maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen kappaleita, joiden hän tietää tai joita hänellä on perusteltua syytä epäillä valmistetuiksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikoksena, *tekijänoikeusrikkomuksesta* sakkoon.

Tekijänoikeusrikkomuksena ei pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taikka teoksesta 11 §:n 5 momentin vastaisesti.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen (14.10.2005/821)

56 b § (21.8.1995/1024)

Rangaistus 26 d §:n 3 momentissa ja 26 l §:n 4 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n

mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen (14.10.2005/821)

56 c § (14.10.2005/821)

Joka levittää yleisölle tai ansiotarkoituksessa yleisölle levittämistä varten pitää hallussaan välinettä, jonka yksinomaisena käyttötarkoituksena on tietokoneohjelmaa suojaavan teknisen apuvälineen luvaton poistaminen tai kiertäminen, on tuomittava *tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvattomasta levittämisestä* sakkoon.

Selvitysvelvollisuuden rikkominen (14.10.2005/821)

56 d § (24.3.1995/446)

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 26 d §:n 2 momentin säännöstä tai 26 k §:n 2 momentissa säädettyä selvitys- tai tiedonantovelvollisuutta, on tuomittava *tekijänoikeuslaissa säädetyn selvitysvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Teknisen toimenpiteen loukkausrikkomus (14.10.2005/821)

56 e § (14.10.2005/821)

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo

- 1) 50 a §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa taikka
- 2) 50 b §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen tai levittämisen kieltoa,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenä tai luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksena, *teknisen toimenpiteen loukkausrikkomuksesta* sakkoon.

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomus (14.10.2005/821)

56 f § (14.10.2005/821)

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 50 d §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen kieltoa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua kieltoa

levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappale tai välittää yleisölle teos siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on poistettu tai että niitä on muutettu, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna oikeuksien hallinnointitietojen loukkauksena, *oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikkomuksesta* sakkoon, jos tekijä tietää tai hänellä on perustellusti syytä epäillä, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tässä laissa säädettyjen oikeuksien loukkauksen taikka helpottaa niiden loukkausta.

Hyvitys ja korvaus (14.10.2005/821)

57 § (14.10.2005/821)

Joka vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä käyttää teosta taikka tuo maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen kappaleen, on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen. Vastoin lakia tapahtuvasta teoksen kappaleen valmistamisesta yksityistä käyttöä varten on hyvitysvelvollisuus vain siinä tapauksessa, että kappaleen valmistaja on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitava aineisto on saatettu yleisön saataviin vastoin tätä lakia.

Jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä syyllistyy rikoslain 49 luvun 1, 3 tai 5 §:n taikka tämän lain 56 a §:n, 56 e §:n 1 kohdan tai 56 f §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettu korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Menettämisseuraamus (14.10.2005/821)

58 § (14.10.2005/821)

Jos teoksen kappale on valmistettu, tuotu maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi tai saatettu yleisön saataviin taikka sitä on muutettu vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tai 53 §:n 1 momentin nojalla määrättyä kieltoa taikka jos on rikottu 50 a tai 50 b §:ssä säädettyä kieltoa, tuomioistuिन voi asianomistajan tai 50 b §:ssä tarkoitettussa tapauksessa virallisen syyttäjän vaatimuksesta, sen mukaan kuin katsoo kohtuulliseksi, määrätä, että kappale sekä sen valmistukseen tarkoitettu painoladelmä, kuvalaatta, kehilö tai muu

apuväline taikka laitton teknisen suojauksen kiertämiskeino on hävitettävä taikka että omaisuutta on määrätyn tavoin muutettava taikka että se on luovutettava asianomistajalle valmistamiskustannuksia vastaavasta korvauksesta taikka saatettava sellaiseksi, ettei sitä voida käyttää väärin. Mitä tässä momentissa säädetään, sovelletaan teoksen kappaleen valmistamiseen yksityistä käyttöä varten vain, jos kappaleen valmistaja on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitava aineisto on saatettu yleisön saataviin vastoin tätä lakia.

Jos teoksen kappale on valmistettu tai levitetty yleisölle vastoin tätä lakia taikka tuotu maahan tai Suomen alueelle 56 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ja se määrätään rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaan valtiolle menetetyksi, voidaan asianomistajan vaatimuksesta samalla määrätä, että teoksen kappale on hävitettävä. Rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan määrätä myös 50 b §:ssä tarkoitettu teknisen toimenpiteen kiertämisväline valtiolle menetetyksi ja hävitettäväksi, jos se on valmistettu, saatettu yleisön saataviin taikka tuotu maahan yleisölle levittämistä varten tai Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi vastoin 50 b §:n 1 momentin säännöksiä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta siihen, joka vilpittömässä mielessä on hankkinut omaisuuden tai erityisen oikeuden omaisuuteen, eikä rakennustekseen. Rakennusta voidaan tapauksen erityispiirteet ja olosuhteet huomioon ottaen kuitenkin määrätä muutettavaksi.

59 §

Sen estämättä, mitä 58 §:n 1 momentissa on säädetty, voi oikeus, jos sanotussa momentissa tarkoitettun kappaleen taiteellisen tai taloudellisen arvon taikka muiden seikkojen perusteella harkitaan kohtuulliseksi, tehdystä vaatimuksesta antaa luvan siihen, että kappale asianomistajalle suoritettavaa erityistä korvausta vastaan saatetaan yleisön saataviin tai sitä muutoin käytetään aiottuun tarkoitukseen.

Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin (14.10.2005/821)

60 § (14.10.2005/821)

Mitä 56 a, 56 e, 56 f ja 57–59 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estäminen (14.10.2005/821)

60 a § (14.10.2005/821)

Tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tiedot tulee antaa ilman aiheetonta viivytystä. Tietojen luovuttamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ssä säädetään viestinnän luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden suojasta, viestien ja tunnistamistietojen käsittelystä, tietoturvasta, ohjauksesta ja valvonnasta, pakkokeinoista sekä rangaistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitettun tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjälle taikka muulle välittäjänä toimivalle palvelun tarjoajalle.

60 b § (14.10.2005/821)

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin. Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopeutettava. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c § (14.10.2005/821)

Tuomioistuin voi 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (*keskeyttämismääräys*), jollei sitä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän ja tekijän oikeudet.

Ennen 60 b §:ssä tarkoitettun kanteen nostamista tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta antaa keskeyttämismääräyksen, jos sen antamiselle on 1 momentissa mainitut edellytykset ja jos on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Tuomioistui-

men on varattava sekä sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin, tilaisuus tulla kuulluksi. Asian käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään. Tämän momentin nojalla annettu keskeyttämismääräys raukeaa, jollei 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta nosteta kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta.

Tämän pykälän nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

Keskeyttämismääräystä vaatineen on korvattava sille, jolle määräys on annettu, samoin kuin asianomaisen teleliittymän haltijalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko sekä asiassa aiheutuneet kulut, jos 60 b §:ssä tarkoitettu kanne hylätään tai keskeyttämismääräys 2 momentin nojalla raukeaa.

60 d § (14.10.2005/821)

Mitä edellä 60 a–60 c §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti 5 luvussa säädetyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

Oikeuspaikka (14.10.2005/821)

61 §

Laillinen tuomioistuin tämän lain vastaista radio- tai televisiolähetystä koskevassa jutussa on Helsingin [raastuvanoikeus].

Syyteoikeus (14.10.2005/821)

62 §

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä muusta kuin 51 tai 52 §:ää vastaan tehdystä tekijänoikeusrikkomuksesta tai 56 e §:n 2 kohdan mukaisesta teknisen toimenpiteen loukkausrikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi. (14.10.2005/821)

Oikeus vaatimusten esittämiseen 3 §:n säännösten tai 41 §:n 2 momentin mukaisen määräyksen rikkomisen johdosta on aina eloon jääneellä puolisoilla, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalla sukulaisella ja sisaruksella sekä sillä, joka ottolapseksi ottamisen perusteella on vastaavassa suhteessa tekijään. Edellä 53 §:n 1 momentissa mainitun kiellon rikkomisen ilmoittaa siinä tarkoitettu viranomainen syytteeseen pantavaksi.

8 LUKU

Lain sovellettavuus

63 § (31.7.1974/648)

Tämän lain tekijänoikeutta koskevia säännöksiä sovelletaan:

- 1) Suomen kansalaisen tai Suomessa vakinaisen asuinpaikan omaavan henkilön valmistamaan teokseen;
- 2) teokseen, joka ensiksi on julkaistu Suomessa tai joka ensiksi on julkaistu toisessa valtiossa ja sen jälkeen kolmenkymmenen päivän kuluessa Suomessa;
- 3) elokuvateokseen, jonka tuottajan päätoimipaikka tai vakinainen asuinpaikka on Suomessa;
- 4) Suomessa olevaan rakennukseen; sekä
- 5) taideteokseen, joka on osana Suomessa olevasta rakennuksesta tai joka muuten on kiinnitetty maapohjaan.

Sovellettaessa 1 momentin 3 kohdan säännöstä pidetään tuottajana, jollei muuta osoiteta, henkilöä tai yhteisöä, jonka nimi on tavanmukaisesti ilmoitettu elokuvateoksessa.

Edellä 2 b luvussa olevia säännöksiä sovelletaan, jos teoksen tekijä on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jos hänellä on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa. (24.3.1995/446)

Edellä 51–53 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan siitä riippumatta, kuka on luonut teoksen ja missä se on julkaistu. (24.3.1995/446)

63 a § (22.12.1995/1654)

Mitä 44 a §:ssä säädetään, sovelletaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiseen ja henkilöön, jolla on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa, sekä oikeushenkilöön, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

64 § (24.3.1995/446)

Edellä 45 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan, jos:

- 1) esitys tapahtuu Suomessa;
- 2) esitys on tallennettu 2 momentissa tarkoitettulle laitteelle; tai
- 3) esitys, jota ei ole tallennettu äänitteelle, sisältyy 6 momentissa tarkoitettuun lähetykseen.

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

Edellä 46 a §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka liikkuva kuva on tallennettu laitteelle Suomessa.

Mitä 47 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen, alkuperäiseen, muutoin kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ja edelleen lähettämiseen, jos esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämisenä käytetään tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua laitetta. (14.10.2005/821)

Mitä 47 §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen ja muuhun kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, jos esityksessä tai välittämisessä käytetään kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitalennettä, johon on Suomessa tallennettu sävellysteoksen esitys. (14.10.2005/821)

Edellä 48 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan:

- 1) Suomessa tapahtuvaan radio- ja televisiolähettykseen; sekä
- 2) muualla tapahtuvaan radio- ja televisiolähettykseen, jos lähettäjän päätoimipaikka on Suomessa.

Tämän lain 49 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, jonka valmistanut henkilö on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jonka valmistajalla on vakinainen asuinpaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan myös työhön, jonka valmistaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö tai elinkeinonharjoittaja, jonka kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Jos tällaisella yhtiöllä tai elinkeinonharjoittajalla on ainoastaan kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sovelletaan 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä vain, jos sen toimilla on todellinen ja jatkuva yhteys Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion talouteen. (3.4.1998/250)

Mitä 63 §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa säädetään teoksesta, sovelletaan vastaavasti 49 a §:ssä tarkoitettuun valokuvaan.

Edellä 50 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan sanomalehtitiedotukseen, joka on vastaanotettu Suomessa.

64 a § (24.3.1995/446)

Kun tämän lain mukaan suojattua teosta kuljettavat yleisön vastaanotettavaksi tarkoitetut ohjelmasignaalit saatetaan Suomessa lähettäjäyrityksen valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamatomaan välitysketjuun, sovelletaan tähän satelliittivälitykseen yleisölle 2 §:n säännöksiä yleisön saataviin saattamisesta ja muita tämän lain radio- ja televisiolähettyksiä koskevia säännöksiä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu satelliittivälitys yleisölle tapahtuu sellaisessa Euroopan talousalueen ulkopuolella olevassa valtiossa, jonka lainsäädännön

suojatase ei vastaa tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavia tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin (93/83/ETY) 2 luvussa säädettyä suojatasoa ja

1) signaalit lähetetään kohti satelliittia Suomessa sijaitsevalta lähetyksasemalta tai

2) tapauksessa, jossa ei käytetä Suomessa sijaitsevaa lähetyksasemaa, Suomeen sijoittautunut lähettäjäyritys on antanut välityksen toisten tehtäväksi, katsotaan satelliittivälityksen yleisölle tapahtuvan Suomessa. Siihen sovelletaan 2 §:n säännöksiä yleisön saataviin saattamisesta ja muita tämän lain radio- ja televisiolähetyskiä koskevia säännöksiä.

64 b § (14.10.2005/821)

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

65 §

Tasavallan presidentti vastavuoroisuuden ehdolla, antaa määräyksiä tämän lain soveltamisesta toiseen maahan nähden, samoin kuin teokseen, jonka kansainvälinen järjestö on ensiksi julkaissut, ja julkaisemattomaan teokseen, jonka julkaisemiseen sellaisella järjestöllä on oikeus.

66 §

Tätä lakia on, ottaen huomioon mitä 67–71 §:ssä sanotaan, sovellettava myös kirjalliseen ja taiteelliseen teokseen, joka on valmistunut ennen lain voimaantuloa.

67 §

Aikaisemman lain nojalla valmistettuja teoksen kappaleita saa vapaasti levittää ja näyttää. Sävellysteosten nuottien vuokraamiseen ja oikeuteen tietyn maksun määrittämiseen asetuksella on kuitenkin sovellettava, mitä 23 §:ssä on säädetty.

68 §

Painoladelmaa, kuvalaattaa, kehilöä ja muuta apuvälinettä, joka aikaisemman lain nojalla on valmistettu tietyn teoksen monistamista varten, saa vapaasti käyttää tarkoitukseensa vuoden 1962 loppuun sen estämättä, mitä tässä laissa on säädetty. Tämän nojalla valmistettuun kappaleeseen sovellettakoon vastavasti, mitä 67 §:ssä on sanottu.

69 §

Sanomalehteen, aikakauskirjaan tai muuhun teokseen, jonka muodostavat eri avustajien itsenäiset avustukset ja joka on julkaistu ennen tämän lain voimaan tuloa, kuuluu 5 §:ssä tarkoitettu tekijänoikeus julkaisijalle ja suoja-aika luetaan 44 §:n mukaan.

70 §

Ennen tämän lain voimaan tuloa tekijänoikeuden luovuttamisesta tehtyyn sopimukseen on sovellettava aikaisempaa lakia, kuitenkin niin, että sellaisen sopimuksen suhteen on noudatettava, mitä 29 §:ssä on sanottu.

Erioikeudet ja kiellot, jotka tämän lain voimaan tullessa ovat noudatettavina, jäävät edelleenkin voimaan.

71 §

Milloin tekijä ennen tämän lain voimaantuloa on luovuttanut taideteoksen tai tehnyt tilauksesta piirustuksen, on hänen oikeuteensa luovuttaa toiselle saman taideteoksen kaksoiskappale tai valmistaa teos toiselle saman piirustuksen mukaan sovellettava, mitä aikaisemmassa laissa siitä on säädetty. Tekijän oikeudesta ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn muotokuvaan noudatettakoon myös aikaisempaa lakia.

72 §

Mitä 66–68 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvussa olevan säännöksen mukaan. (22.12.1995/1654)

Jos 45 §:ssä tarkoitettu sopimus laitteeseen ottamisesta on tehty ennen tämän lain voimaan tuloa, on vastaavasti sovellettava, mitä 70 §:n 1 momentissa on sanottu.

73 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1961. Sillä kumotaan tekijänoikeudesta henkisiin tuotteisiin 3 päivänä kesäkuuta 1927 annettu laki (174/ 27) sekä kirjailijan ja taiteilijan oikeudesta työnsä tuotteisiin 15 päivänä maaliskuuta 1880 annetun asetuksen (8/80) 28 §.

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

23.8.1971/669

31.7.1974/648

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1974.

19.12.1980/897

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä joulukuuta 1980.

17.12.1982/960

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1983. Sitä sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tekijänoikeuden luovutuksesta tehtyihin sopimuksiin

HE 247/81

lvk.miet. 6/82

svk.miet. 136/82

8.6.1984/442

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä kesäkuuta 1984.

HE 32/84

toisen lvk.miet. 3/84

svk.miet. 58/84

27.7.1984/578

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1984.

HE 44/83

sivvk.miet. 6/84

svk.miet. 78/84

24.1.1986/54

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 1986.

HE 235/85

toisen lvk.miet. 7/85

svk.miet. 227/85

14.3.1987/309

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1987.

HE 16/86

LiV.miet. 6/86

svk.miet. 239/86

11.1.1991/34

Tämä laki tulee voimaan 16 päivänä tammikuuta 1991.

Tämän lain 23 §:n 2 momenttia ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa luotuun tietokoneohjelmaan siltä osin kuin kysymys on tietokoneohjelman lainaamisesta yleisölle. Muilta osin tämän lain soveltamisesta ennen tämän lain voimaantuloa luotuun tietokoneohjelmaan säädetään erikseen.

(7.5.1993/419)

Esittävän taiteilijan kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitys, laite, jolle ääni on otettu, sekä radio- tai televisiolähetys, joka on tallennettu tai lähetetty 1 päivän syyskuuta 1961 jälkeen, on suojattu siten kuin tässä laissa säädetään. Joka on ryhtynyt toimenpiteisiin sellaisen esityksen, äänitteen tai radio- tai televisiolähettyksen, jonka suoja on lakannut ennen tämän lain voimaantuloa, käyttämiseksi tekijänoikeuslain 45, 46 tai 48 §:ssä tarkoitetulla tavalla, saa 3 momentin säännösten estämättä käyttää mainittua suoritusta kahden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jona tämä laki tuli voimaan. Jos tämän lain voimaan tullessa suojaa nauttivan tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettun työn valmistamisvuoden päättymisestä on kulunut 15 vuotta, suoja lakkaa tämän lain tullessa voimaan.

HE 161/90

toisen lvk.miet. 16/90

svk.miet. 287/90

7.5.1993/418

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lain 23 §:n 3 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1993.

(L 418/1993 tuli A:n 1395/1993 mukaisesti voimaan 1.1.1994.)

Tätä lakia sovelletaan myös sellaiseen tietokoneohjelmaan, joka on luotu ennen tämän lain voimaantuloa. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Mitä 2 momentissa säädetään, koskee tämän lain voimaan tultua myös tekijänoikeuslain muuttamisesta 11 päivänä tammikuuta 1991 annetun lain (34/91) tietokoneohjelmia koskevien säännösten soveltamista, lukuun ottamatta säännöksiä tietokoneohjelmien lainaamisesta yleisölle.

HE 211/92

SiVM 2/93

7.5.1993/419

HE 211/92

SiVM 2/93

16.12.1994/1254

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

HE 278/94

SiVM 13/94

24.3.1995/446

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1995.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin sekä 45, 46, 48 ja 49 a §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Esittävän taiteilijan ennen tämän lain voimaantuloa elokuvaamisesta tai äänen tallentamisesta tekemä sopimus kattaa oikeuden levittää elokuvan ja äänitteen kappaleita yleisön keskuuteen, jollei toisin ole sovittu.

Äänitteen tuottajan ennen tämän lain voimaantuloa tekemä sopimus äänitteen sisällyttämisestä elokuvaan kattaa oikeuden levittää elokuvan kappaleita yleisön keskuuteen, jollei toisin ole sovittu.

Tämän lain 25 f §:n ja 64 a §:n säännöksiä sovelletaan ennen lain voimaantuloa teosten ja esitysten yleisradioinnista satelliitin välityksellä tehtyihin sopimuksiin 1 päivästä tammikuuta 2000.

HE 287/94

SiVM 31/94

Neuvoston direktiivi 92/100/ETY; EYVL N:o L 346, 27.11.1992, s. 61;

neuvoston direktiivi 93/83/ETY; EYVL N:o L 248, 6.10.1993, s.15

21.4.1995/715

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

HE 94/93

LaVM 22/94

SuVM 10/94

21.8.1995/1024

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

Tällä lailla kumotaan tekijänoikeuslain muuttamisesta 21 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (715/ 95) 56 a §:n 1 momentti ja 56 b §.

HE 42/95

LaVM 2/95

22.12.1995/1654

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Lakia sovelletaan myös teoksiin, jotka on luotu ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin ja hankittuihin oikeuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita sään-

nöksiä.

Teoksen kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleen levittää ja näyttää julkisesti. Lain 19 §:n 2–4 momentin ja 2 b luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin myös ennen tämän lain voimaantuloa valmistettuihin kappaleisiin.

Joka on ennen tämän lain voimaantuloa valmistamalla kappaleita teoksesta tai saattamalla teosta yleisön saataville tavalla, joka on vaatinut olennaisia toimenpiteitä, ryhtynyt käyttämään sellaista teosta, jonka suoja on lakannut ennen tämän lain voimaantuloa, saa tämän lain säännösten estämättä saattaa aloitetun käytön loppuun tavanomaisessa ja käytön kannalta tarpeellisessa laajuudessa 1 päivään tammikuuta 2003 mennessä. Mitä edellä säädetään aloitetun käytön loppuun saattamisesta, koskee myös sitä, joka on vastaavissa olosuhteissa ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin valmistaakseen teoksesta kappaleita tai saattaakseen teosta yleisön saataviin. Näiden säännösten perusteella valmistettuja kappaleita saa edelleen levittää ja näyttää julkisesti. Niihin sovelletaan kuitenkin lain 19 §:n 2–4 momentin ja 2 b luvun säännöksiä.

Jos teos sisältyy tallenteeseen, jonka lähettäjäyritys on suojan lakattua tallentanut nimenomaan käytettäväksi radio- tai televisiolähetyksissä, ja jos tallennus on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, saadaan teosta edelleen käyttää lähetyksissä tämän lain säännösten estämättä 1 päivään tammikuuta 2003 asti. Tämä koskee julkisen esittämisen osalta myös teoksia, jotka on otettu elokuvaa sisältävään tallenteeseen.

Mitä edellä 2–6 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti lain 45, 46, 46 a ja 48 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin.

Mitä edellä 2–6 momentissa säädetään, sovelletaan

1) teoksiin, joiden alkuperämaa on Euroopan talousalueeseen kuuluva valtio,
2) edellä 7 momentissa tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka ovat peräisin Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta ja joiden suojasta Suomessa on erikseen säädetty, sekä

3) Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskevan liitesopimuksen (SopS 5/95) 14 artiklan 1, 2 ja 4 kappaleiden mukaisiin äänitteitä koskeviin oikeuksiin siten kuin sanotun artiklan 6 kappaleessa on määrätty.

Muihin kuin edellä 8 momentissa tarkoitettuihin teoksiin ja muihin suojan kohteisiin tätä lakia sovelletaan ainoastaan, mikäli ne ovat suojattuja tämän lain voimaan tullessa.

HE 8/95

SiVM 13/95

EV 162/95 Neuvoston direktiivi 93/98/ETY; EYVL N:o L 290, 24.11.1993, s. 9

25.4.1997/365

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä toukokuuta 1997.

HE 185/1996

SiVM 1/1997

EV 20/1997

31.10.1997/967

Tämä laki tulee voimaan 10 päivänä marraskuuta 1997.

Lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin, jotka on luotu ennen lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja.

Ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 29 a §:ää sovelletaan aikaisintaan 19 päivänä marraskuuta 1992 tehtyihin sopimuksiin. Ennen 1 päivää heinäkuuta 1994 tehtyjen sopimusten osalta oikeus korvaukseen on kuitenkin vain, jos tekijä on tehnyt tätä koskevan vaatimuksen ennen 1 päivää tammikuuta 1997.

Mitä 2–4 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti esittäviin taiteilijoihin ja 45 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin.

HE 43/1997

SiVM 17/1997

EV 126/1997

Neuvoston direktiivi 92/100/ETY; EYVL N:o L 346, 27.11.1992, s. 61

16.12.1997/1170

3.4.1998/250

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä huhtikuuta 1998.

Lakia sovelletaan myös teoksiin, jotka on luotu ennen lain voimaantuloa, ja lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaantuloa.

Lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen, ovat suojattuja 1 päivään tammikuuta 2013.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan kuitenkin tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti myös suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on

valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Joka on ennen tämän lain voimaantuloa valmistamalla kappaleita sellaisesta 49 §:ssä tarkoitettusta suojan kohteesta, joka ei ollut suojattu ennen tämän lain voimaantuloa, tai saattamalla sellaista yleisön saataviin tavalla, joka on vaatinut olennaisia toimenpiteitä, ryhtynyt käyttämään sellaista suojan kohdetta, saa lain säännösten estämättä saattaa aloitetun käytön loppuun tavanomaisessa ja käytön kannalta tarpeellisessa laajuudessa vuoden 1999 loppuun mennessä. Mitä edellä säädetään aloitetun käytön loppuun saattamisesta, koskee myös sitä, joka on vastaavissa olosuhteissa ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin valmistakseen suojan kohteesta kappaleita tai saattaakseen sitä yleisön saataviin. Näiden säännösten perusteella valmistettuja kappaleita saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Niihin sovelletaan kuitenkin tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti.

HE 170/1997

SiVM 2/1998

EV 15/1998

9.10.1998/748

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

HE 34/1998

SuVM 3/1998

LiVM 6/1998

EV 87/1998

23.5.2003/398

Tämä laki tulee voimaan 25 päivänä heinäkuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

HE 112/2002

LiVM 26/2002

EV 272/2002

Puitedirektiivi 2002/21/EY ; EYVL N:o L 108, Valtuutusdirektiivi 2002/20/EY ; EYVL N:o L 108, Käyttöoikeusdirektiivi 2002/19/EY ; EYVL N:o L 108, Yleispalveludirektiivi 2002/22/EY ; EYVL N:o L 108

14.10.2005/821

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Lain 13 ja 13 a §, 14 §:n 1 momentti, 16 d §, 25 a §:n 2 momentti, 25 f §:n 3 momentti, 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e ja 26 h § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta

2007 ja 16 b §:n 1 momentin 2 kohta, 16 c §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta ja 16 c §:n 3 momentti valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin sekä 45, 46, 46 a, 48, 49 ja 49 a §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 19 §:n 1 momenttia sovelletaan sellaisiin teosten kappaleisiin sekä lain 49 ja 49 a §:n mukaisten suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on tekijän tai 49 tai 49 a §:ssä tarkoitetun oikeuden haltijan suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talous-alueella tämän lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain 49 a §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat suojattuja tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

HE 28/2004

SuVM 1/2005

SiVM 6/2005

EV 100/2005

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (32001L0029);

EYVL N:o L 167, 22.6.2001, s. 10

Liitteet

Päätös kanteluun kuvaamislupia koskevassa asiassa

14.6.2005

405/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

1 Kantelu

Toimittaja Jarkko Sipilä pyysi 18.2.2003 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan, oliko VR Oy:n antama ohjeistus rautatieasemilla toimiville vartijoille kuvauslupan vaatimisesta lainmukainen. Samanlainen käytäntö oli myös Ilmailulaitoksella Helsinki-Vantaan lentoaseman suhteen ja Helsingin kaupungin liikennelaitoksella metroasemien suhteen.

Sipilän kertoman mukaan hän oli tehnyt 17.2.2003 uutisjuttua huume-oikeudenkäynnistä, jossa ilmitulleen mukaan liiga oli piilotellut huume-erää mm. Helsingin Pasilan rautatieaseman säilytyslokerossa. Sipilä oli kuvaajansa kanssa halunnut ottaa videokuvaa paikasta, johon yleisöllä on vapaa pääsy. Kuitenkin paikalle tulleet kaksi vartijaa olivat pyytäneet toimittajalta kuvauslupaa. Sipilän mukaan tällaista ei tarvita paikassa, johon kenellä tahansa on pääsy. VR:n edustaja oli perustellut kuvauslupan vaatimista mm. turvallisuusseikoilla ja paikalla käynyt turvallisuusvalvoja VR:n halulla valvoa yrityskuvaansa. Kirjallisia kuvaussääntöjä ei VR:llä ollut olemassa. Asia saatiin kuitenkin kymmenen minuutin keskustelussa selväksi ja toimittaja saattoi jatkaa kuvausta.

Sipilän mukaan kyseessä ei ole yksittäistapaus, vaan MTV:n kuvaajilta on estetty kuvaus tai vaadittu kuvauslupia muuallakin viranomaisten tai sellaisiksi katsottavien hallinnoimilla paikoilla, kuten Helsinki-Vantaan lentoasemalla yleisötiloissa syksyllä 2002 ja Helsingin metrossa. Vartijat olivat tyypillisesti kiinnittäneet näissä tapauksissa huomiota MTV:n televisiokuvaajiin heidän isojen kameroidensa takia.

Sipilän mukaan VR:n, Ilmailulaitoksen ja HKL:n vartijoille antamat ohjeet kuvauslupan edellyttämisestä eivät ole lainmukaisia. Asian yleisen merkityksen huomioon ottaen Sipilä on pyytänyt tällaisten julkisten, kotirauhan piiriin kuulumattomien paikkojen osalta oikeusasiamiehen kannanottoa asiaan. Tilanne olisi hänen mukaansa tietysti eri, jos haluttaisiin kuvata liikenteen-ohjauskeskuksessa, lennonjohtotornissa tms. paikassa. Silloin olisi tietysti selvää, että kuvaaminen ja jo paikkaan pääsy edellyttäisivät lupaa.

2 Selvitys

Kantelun johdosta hankittiin Ilmailulaitoksen (6.3. ja 9.4.2003), Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (5.3.2003) ja VR-Yhtymä Oy:n (7.4.2003) selvitykset sekä liikenne- ja viestintäministeriön (29.4.2003) ja sisäasiainministeriön (2.11.2004) lausunnot. VR-Yhtymä Oy:stä 29.11.2004 saadun tiedon mukaan turvallisuusvartiointista Pasilan asemalla huolehtivat VR-Yhtymän tekemän toimeksiantosopimuksen nojalla erään vartioimisliiketoimintaa harjoittavan yhtiön vartijat.

Käytettävissäni ovat olleet myös Ilmailulaitoksen ohje kuvaamisesta Helsingin-Vantaan lentoasemalla (4.4.2002) ja Helsingin kaupungin metroliikennesääntö (15.5.1991) sekä sisäasiainministeriön poliisimääräys (1367/1995) eräistä liikkumis- ja oleskelukielloista. Lakimies Rain Mutka (Helsingin kaupungin liikennelaitos) antoi tänne 20.5.2005 puhelimitse lisätietoja Helsingin kaupungin metroasemien vartiointista.

Sipilä antoi 15.5.2003 vastineensa ja hänen tiedokseen lähetettiin 9.11.2004 jäljennös sisäasiainministeriön lausunnosta. Sipilä on vastineessaan muun ohella tähdentänyt, että kuvaamisen ohjeistusta ja sen tuntemusta käytännön tason työtä tekevän henkilöstön keskuudessa on syytä parantaa. Hänen mukaansa siihen ei olisi huomauttamista, mikäli jossain tulevaisuuden kuvaus-tilanteessa vartija tulee esim. neuvomaan pitkän mikrofonivarren ja radan ajolangan riskeistä. Yleiset turvamääräykset, kuten radalla liikkumiskielto, koskevat myös uutiskuvaajia.

3 Ratkaisu

3.1 Oikeusasiamiehen toimivalta

Oikeusasiamiehen tehtävät on määritelty perustuslaissa ja laissa eduskunnan oikeusasiamiehestä. Perustuslain (731/1999) 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Rautatielain (198/2003) ja Ratahallintokeskuksesta annetun lain (199/2003) mukaan rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvät viranomaistehtävät kuuluvat rataverkon haltijalle eli Ratahallintokeskukselle.

Kantelussa on pyydetty tutkimaan mm. VR Oy:n menettelyä. VR-Yhtymä Oy:n tytäryhtiö VR Osakeyhtiö on kuitenkin yksityisoikeudellinen rautatieyritys, joka harjoittaa Suomessa rautatieliikennettä valtion rataverkolla.

Minulla ei siten ole toimivaltaa tutkia VR Oy:n tai VR-Yhtymä Oy:n menettelyä kuvauslupien vaatimisessa. Jätän siten niiden osalta kantelun tutkimatta, mutta käsittelen jäljempänä VR:n käyttämien vartijoiden menettelyä yleiseltä kannalta.

Kun VR-Yhtymä Oy on kuitenkin antanut liikenne- ja viestintäministeriön kautta oikeusasiamiehelle selvityksen, selostan sen sisällön.

3.2 Selvitysten sisältö

3.2.1 VR-Yhtymä Oy:n selvitys

VR-Yhtymä Oy on 7.4.2003 ilmoittanut, että sen omankin käsityksen mukaan Pasilan asemahalli, missä kantelun tarkoittama ei-kaupallinen kuvaaminen oli tapahtunut, on julkista, yleisölle avointa tilaa, jossa kuvaaminen voimassa olevan lainsäädännön mukaan on sallittua ilman etukäteistä lupaa.

Tässä kyseisessä tapauksessa, jossa kuvaaminen kuitenkin lopulta sai jatkaa, oli kuvaustapahtumaa koskevan etukäteisinformaation puuttumisen vuoksi syntynyt epätietoisuutta ja -selvyyttä sen tarkoituksesta. Vallitsevana käytäntönä onkin ollut, että toimittajat ottavat etukäteen yhteyttä VR:ään ja ilmoittavat kuvausaikeistaan.

Vaikka varsinaista etukäteen hankittavaa kuvaamislupaa ei VR:n yleisölle avoimissa tiloissa ja alueilla ei-kaupalliselta kuvaamiselta tarvita, olisi kuitenkin suotavaa, että kaikkien kuvausten osalta noudatettaisiin aina ilmoitusmenettelyä, jotta kuvaamisrauhan ja turvallisuuden takaamiseksi mahdollisesti tarvittavat järjestelyt voitaisiin suorittaa ja antaa kuvaustilanteen kulloinkin edellyttämiä ohjeita. Varsinaisista lupaehdoista ei silloin ole kyse.

Ilman asiantuntemusta toimintaan varsinkin laiturialueilla ja raiteen läheisyydessä liittyy huomattavia riskitekijöitä. Erityisenä vaaratekijänä on mainittu sähköistetyn radan ajolangassa olevan suuren jännitteen (25 kilovolttia) aiheuttama riski kuvauksissa käytettävän kaluston, esimerkiksi pitkän mikrofoninvarren johdosta.

Turvallisuuden takaaminen kuvaamisen yhteydessä on myös Ratahallintokeskuksen antamien ohjeiden tarkoituksena. Niiden mukaan 1) radalle ei saa mennä, 2) laiturin reunaa ei saa mennä 1,5 m lähemmäksi, ellei nouse junaan tai tule junaan pois 3) junaliikenteelle ei saa aiheutua kuvauksesta häiriötä 4) ajolankoja tai sen tukirakenteita ei saa mennä 3 m lähemmäksi millään pitkällä esineellä, kuten esim. mikrofonilla, valolampulla, sähköiskuvaaran vuoksi 5) matkustajille ei saa olla kuvauksesta haittaa.

Jo vastuukysymystenkin kannalta myös VR joutuu omalta osaltaan varmistamaan ko. ohjeiden noudattamisen etenkin kuvaamistilanteissa, joissa käytetään sekä Ratahallintokeskuksen laiturialuetta että VR:n tiloja tai kalustoa.

Kaupallisen kuvaustoiminnan eli mainos-, musiikkivideo- tms. kuvaamisen osalta, jossa kalusto- ja henkilöstömäärät ovat suurempia ja kuvaaminen vaatii poikkeuksetta vaativampia järjestelyjä kuin ei-kaupallisessa uutiskuvauksessa, VR-Yhtymä Oy pitää jonkin asteista lupamenettelyä perusteltuna erityisesti kuvaustoiminnan turvallisuus- ja järjestysnäkökohdat sekä tilojen ja alueiden turvallisuudesta vastaavien vastuukysymykset huomioon ottaen.

VR:llä ei ole mitään erityistä menettelyä kuvauslupien hakemiseksi kirjallisesti. Kuvaamisjärjestelyistä on kulloinkin sovittava tapauskohtaisesti, kuitenkin kirjallisesti. Sopimuksessa on sovittu kustannus- ja vahingonkorvausvastuusta sekä annettu jo edellä mainittuja turvallisuus- ja toimintaohjeita.

3.2.2 Ilmailulaitoksen selvitys

Ilmailulaitos on selvityksessään 9.4.2003 viitannut perustuslain 10 §:n yksityiselämän suojaan sekä 12 §:n sananvapautta ja julkisuutta koskeviin säännöksiin. Lisäksi asiaan liittyy rikoslain 24 luvun 6 §:n salakatselua koskeva säännös, jonka esitöissä ei lentoasemia ole erityisesti huomioitu.

Kuvausoikeuden toteuttamiseen liittyy myös sisäasiainministeriön poliisimääräys N:o 1367/1995. Sen mukaan liikkuminen ja oleskelu ilman Ilmailulaitoksen antamaa asianmukaista lupaa on kielletty lentokenttäalueella. Lentokenttäalueella tarkoitetaan turvatarkastuksista lentoliikenteessä annetun lain (305/1994) 2 §:ssä määriteltyä aluetta, joka on aidattu ja merkitty liikkumis- ja oleskelurajoituksin, tai terminaali – ja muussa rakennuksessa olevaa aluetta, jonne vapaa pääsy on rakenteellisesti estetty. Lentoaseman asematasolla ja liikennealueilla liikkumista sääntelevät Lentoturvallisuushallinnon ilmailulain (281/1995) nojalla antamat ilmailumääräykset. Turvatarkastustoimintaa koskee laki turvatarkastuksista lentoliikenteessä (281/1993).

Harkittaessa edellä mainittujen oikeuksien turvaamista ja yhteensovittamista lentoasemilla ja erityisesti Helsinki-Vantaan kansainvälisellä lentoasemalla, Ilmailulaitos on joutunut ottamaan huomioon monia sellaisia seikkoja ja intressejä, joiden huomioimiseen edellä mainitut lainkohdat eivät välittömästi anna ohjetta. Kuvauskäytäntö ja ohjeistus erityisesti Helsinki-Vantaan lentoasemalla on periaatteiltaan samanlainen myös muilla Ilmailulaitoksen lentoasemilla ottaen kuitenkin huomioon, että muut lentoasemat poikkeavat toimintaympäristöltään merkittävästi Helsinki-Vantaan lentoasemasta. Koska mahdollisuudet kuvaamisen toteuttamiseen vaihtelevat olennaisesti lentoaseman eri alueilla ja osissa, on selvityksessä käsitelty kuvausmahdollisuuksia lentoasemalla aluekohtaisesti.

Tiloissa, joihin yleisöllä on vapaa pääsy, kuten matkustajaterminaalien ennen turvatarkastusrajaa olevissa yleisötiloissa (ns. land-side-alueella sijaitsevat tilat) kuvaaminen on pääsääntöisesti sallittu kaikille ilman rajoituksia. Lähtökohtana on, että kuvauksiin suhtaudutaan lentoasemalla erittäin myönteisesti ja joustavasti. Erityisesti ammattikuvaajille pyritään järjestämään mahdollisimman hyvät olosuhteet työlleen. Tämän vuoksi lentoasemalla on noudatettu käytäntöä, jossa tiedotusvälineiden edustajien kanssa on sovittu, että suoritettavista kuvauksista pyritäisiin mahdollisuuksien mukaan etukäteen ilmoittamaan lentoaseman asianomaiselle yksikölle. Pääsääntöisesti tiedotusvälineet noudattavatkin mainittua käytäntöä. Tarpeen vaatiessa ja erityisesti kiireelli-

sissä tapauksissa uutis- ja ajankohtaiskuvia suoritetaan myös ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta lentoasemalle.

Yleisötiloissa ja alueilla, joilla liikkuminen ja oleskelu edellyttää aikaisemmin mainittujen säädösten perusteella lentoaseman myöntämää lupaa, kuten esimerkiksi matkustajaterminaalien yleisötilat, jotka sijaitsevat turvatarkastusrajan jälkeen (ns. air-side-alueella sijaitsevat tilat), edellyttää kuvausten toteuttamisenkin pääsääntöisesti, että kulkulupa kuvaajalle on myönnetty (ellei henkilöllä ole asianmukaista lentomatkaan liittyvää matkustusasiakirjaa). Kulkulupaa on haettava lentoasemalta ennen kuvauksen aloittamista, jolloin myös kulkuluvan hakemisen peruste ilmoitetaan.

Kiireellisissä tapauksissa ja henkilöresurssien niin salliessa voidaan kuvaaja viedä edellä mainituille alueille asianmukaisen kulkuluvan omaavan saattajan valvonnassa.

Lentoasemalla on runsaasti tiloja kuten esimerkiksi toimisto- ja lennonjohtotiloja, joihin yleisöllä ei ole vapaata pääsyä ja joissa liikkuminen edellyttää lentoaseman myöntämää kulkulupaa. Näissä tiloissa kuvaaminen on luvanvaraista ja lupa voidaan myöntää vain mikäli yksityisyyttä ei loukata ja kuvaamisesta ei aiheudu haittaa tiloissa suoritettaville operatiivisille toiminnoille. Kuvausten toteuttaminen edellyttää usein resursseja sitovia käytännön järjestelyjä lentoaseman taholta.

Asematasolla liikkuminen on lentoturvallisuussyistä ilmailumääräyksissä tarkoin säänneltyä ja edellyttää lentoaseman myöntämän kulkuluvan lisäksi aina erillisen liikkumisluvan sekä tarkkojen liikkumista koskevien ohjeiden noudattamista. Asematasolla liikkuminen on sallittu ainoastaan lentoaseman erityisajoneuvolla. Tämän vuoksi kuvausmahdollisuus voidaan järjestää vain lähinnä poikkeustapauksissa.

Lentoliikennealueella tapahtuvaa kuvaamista varten ei lentoturvallisuussyistä myönnetä lainkaan kulku- ja liikkumislupia.

Laki turvatarkastuksista lentoliikenteessä velvoittaa Ilmailulaitoksen huolehtimaan turvatarkastustoiminnan yleisestä ohjauksesta, kehittämisestä ja valvonnasta. Lentoasemalla on tiettyjä turvatarkastuksen järjestämiseen liittyviä tiloja, joissa kaikki kuvaaminen on lentoturvallisuussyistä kokonaan kielletty. Kuvaamisen salliminen mainituissa tiloissa voisi vaarantaa turvatarkastuksen asianmukaisen toteutumisen sekä loukata perusteettomasti lentomatrustajien yksityisyyden suojaa.

Kuvauksista, jotka edellyttävät lentoasemien tilojen käyttöä siten, että sillä on selvästi vaikutusta lentoaseman perustoimintoihin, kuten lentomatrustajien liikkumiseen ja oleskeluun tai lentoasemalla toimivien yritysten toimintaan, on sovittava etukäteen lentoaseman kanssa. Tällaisia kuvauksia ovat esimerkiksi monet mainoskuvaukset sekä elokuvien ja televisiosarjojen kohteiden kuvaukset, joita varten kuvauksen suorittaja pystyttää tilaa vaativaa

kuvaus-, valaistus- tai lavastekalustoa lentoasemalle. Kysymys ei ole tällöin varsinaisesti kuvaamisen luvanvaraisuudesta, vaan lentoaseman tilojen käytöstä sopimisesta.

Lentoasema on sitoutunut lentoasemalla toimivien yritysten kanssa tekemiensä sopimusten perusteella siihen, että lentoasema järjestää yritysten käyttöön tarkoituksenmukaiset tilat, joissa yritykset voivat hyvissä olosuhteissa harjoittaa liiketoimintaansa. Lentoasema ja yritykset ovat myös sitoutuneet yhteiseen toimintamalliin, jonka mukaan lentoasema ja yritykset pyrkivät yhdessä ylläpitämään ja kehittämään lentoasemaa ja sen myönteistä yrityskuvausta. Tähän liittyen lentoasema ja siellä toimivat yritykset ovat sopineet, että kunkin yrityksen hallitsemissa tiloissa tapahtuvasta kuvaamisesta sovitaan kuvauksen suorittajan ja kyseisen yrityksen välillä. Kuvaukseen mahdollisesti tarvittavat kulkuluvat hakee lentoasemalta puheena oleva yritys. Ilmailulaitoksen mukaan lentoasemalla harjoitettavan elinkeinotoiminnan edellytysten turvaaminen edellyttää, että lentoasemalla ei voida sallia selvästi elinkeinotoimintaa vahingoittavaa tai hyvien tapojen vastaista kuvaustoimintaa.

Jarkko Sipilä viittaa kantelukirjoituksessaan tapaukseen, jossa erästä kuvajaa olisi estetty kuvaamasta Helsinki-Vantaan lentoaseman yleisötiloissa syksyllä 2002. Ilmailulaitos on haastatteleamalla asianomaista henkilökuntaansa sekä lentoasemalla toimivan vartiointiliikkeen edustajia pyrkinyt selvittämään mainittuun tapaukseen liittyviä seikkoja. Selvityksessä ei ole tullut esiin mitään sellaista, joka voisi liittyä kantelukirjoituksessa mainittuun tapaukseen. Ilmailulaitoksen tiedossa ei ole tapauksia, joissa uutiskuvaus olisi estetty Helsinki-Vantaan lentoaseman yleisölle avoimissa tiloissa.

3.2.3 Helsingin kaupungin liikennelaitoksen selvitys

Helsingin kaupungin liikennelaitos (lakimies Rain Mutka) on 29.4.2003 todennut, että metroliikennesääntöön ei sisälly suoranaista kieltoa kuvata metroasemilla. Säännön 17 §:ään viitaten HKL on kuitenkin antanut ohjeen, että metroasemilla kuvaamiseen tarvitaan lupa.

Mainitun pykälän mukaan ”matkustajan tulee kuljettaessaan matkatavaroita tai kotieläimiä noudattaa Helsingin kaupungin liikennelaitoksen niiden kuljetuksesta antamia ohjeita. Matkustaja ei saa tuoda metroaseman laiturialueelle eikä metrojunaan palavia nesteitä, kaasusäiliöitä, räjähdysaineita tai happoja eikä muutaakaan tavaraa, joka voi vaarantaa tai haitata matkustajia tai metroliikenteen hoitoa.”

Liikennelaitos on lähettänyt tänne myös 1.10.2004 voimaan tulleen uusitun metroliikennesäännön. Sen 17 § on samanlainen kuin aiemman säännön 17 §.

Saadun tiedon mukaan metroliikennesääntö on perustunut Helsingin kaupungin liikennelaitoksen johtosääntöön. Metroliikennesääntö on aiemmin rinnastettu kunnallisiin järjestyssääntöihin, mutta järjestyslain (612/2003)

säättämisen yhteydessä kuntalaista kumottiin kunnallisten järjestyssääntöjen anto-oikeutta koskeva 7 §.

3.2.4 Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto

Liikenne- ja viestintäministeriö on 29.4.2003 lausunut, että oikeus kuvata yleisölle avoimilla julkisilla paikoilla kuten rautatie- ja lentoasemilla on johdettavissa perustuslain 2 luvussa tarkoitetuista perusoikeuksista ja nauttii perustuslaissa tarkoitettua perusoikeuksien suojaa. Julkisella paikalla kuvaaminen ei siten edellytä erityistä lupaa. Eri asia on, että kuvan käyttäminen johonkin tarkoitukseen voi edellyttää luvan hankkimista kuvan kohteelta tai kuvatun kohteen oikeuden omistajalta.

Ilmailulaitoksen ja VR-Yhtymä Oy:n antamista selvityksistä käy ilmi, että kuvausluvan avulla ei niinkään kontrolloida tiedonvälitykseen liittyvää kuvaamisoikeutta vaan pikemminkin liikkumisoikeutta tietyllä alueella. Lento- ja rautatieasemilla on runsaasti alueita, joille pääsy on rajoitettu ensisijaisesti turvallisuussyistä. Näillä alueilla tapahtuva kuvaaminen edellyttää usein aseman omien henkilöstöresurssien sitomista kuvaajien opastukseen ja alueen valvontaan, minkä lisäksi joudutaan varmistamaan, ettei kuvaustoiminta haittaa aseman normaalia toimintaa. Sen vuoksi pääsy näille alueille joudutaan rajoittamaan resurssi- ja toiminnallisista syistä, vaikka kuvaaminen sinänsä ei antaisikaan aiheita rajoituksiin. Lisäksi henkilökunnan tehtävänä on varmistaa, ettei kuvaaminen yleisölle avoimilla paikoilla aiheuta haittaa aseman normaalille toiminnalle. Tällaisessa valvonnassa on liikenne- ja viestintäministeriön mielestä meneteltävä perusoikeusmyönteisesti eli kuvaamiseen tulee puuttua vain välttämättömästä syystä ja vain niin paljon kuin on tarpeen aseman toiminnan turvaamiseksi. Toisaalta ministeriö katsoo, että kaupallisissa kuvauksissa (esim. elokuvissa ja mainoskuvauksissa) VR-Yhtymä Oy:llä ja Ilmailulaitoksella on samanlainen oikeus valvoa kuvatun materiaalin käytön asianmukaisuutta kuin muillakin kaupallisilla toimijoilla.

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa tarvetta täsmentää kuvaamiseen liittyvää ohjeistustaan ja parantaa ohjeistuksen tuntemusta henkilöstön keskuudessa. Näin voidaan välttää kuvaamisoikeuden aiheettomilta rajoittamispyrkimyksiltä. Saattaa myös olla tarpeen korvata kuvausluvan käsite muulla käsitteellä, joka antaa oikeamman kuvan valvonnan varsinaisesta tarkoituksesta eli aseman toiminnan ja kuvauksen mahdollisimman häiriöttömästä yhteensovittamisesta.

3.2.5 Sisäasiainministeriön lausunto

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on 2.11.2004 todennut, että järjestyslakia (612/2003) sovelletaan lento-, metro- ja rautatieasemien yleisillä paikoilla samalla tavalla kuin muillakin yleisillä paikoilla. Lentoasemilla sovelletaan

lisäksi lakia turvatarkastuksista lentoliikenteessä (305/1994). Uutis- tai muu vastaava kuvaaminen em. asemien yleisissä paikoissa ei poliisiosaston käsityksen mukaan häiritse yleistä järjestystä tai vaaranna turvallisuutta järjestyslaissa kielletyllä tavalla.

Vartijoiden ohjeistuksen ja koulutuksen osalta sisäasiainministeriön poliisi-osasto toteaa selvityksensä ja lausuntonaan, että vartioimisliikkeiden palveluksessa olevien vartijoiden puuttuminen kantelussa kuvatuilla alueilla tapahtuvaan kuvaukseen perustuu käytännössä siihen, että toimeksiantajana toimiva paikan omistaja tai haltija on edellyttänyt vartijan toimivan kyseisellä tavalla. Oikeudellisesti tarkasteltuna vartijat toimivat tällaisissa tilanteissa paikan haltijan tai omistajan edustajana. Vartioimisliiketoimintaa sääntelevä lainsäädäntö on uudistettu kokonaisuudessaan 1.10.2002 voimaan tulleella lailla yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002). Samassa yhteydessä vartijoiden pakollisia ammattitaitovaatimuksia lisättiin merkittävästi. Vartijat toimivat tehtävissään pitkälti jokamiehen oikeuksin.

Nykyisin vartijan koulutuksessa käydään läpi muun muassa keskeiset perus- ja ihmisoikeudet sekä tietenkin vartijan erityiset toimivaltuudet. Yksittäisiin kuvaustilanteisiin tapahtuvan puuttumisen osalta on ymmärrettävää, että vartija toimii useimmiten toimeksiantajan edellyttämällä tavalla etenkin kun säännökset näyttävät olevan epäselviä.

Käytännön tasolla tapahtuvassa vartijoiden ohjeistuksessa toimeksiantajalla ja etenkin vartioimisliikkeellä on keskeinen rooli. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 19 § edellyttää vartioimisliikkeen laativan yleiset toimintaohjeet, joiden avulla vartijan tulee kyetä suorittamaan vartioimistehtävät oikein ja turvallisesti. Jos olot vartioimisalueella tai vartioimiskohteessa sitä edellyttävät, vartioimisliikkeellä tulee lisäksi olla erilliset vartioimisalue- tai -kohdekohtaiset toimintaohjeet. Kyseisissä ohjeissa voitaisiin käsitellä myös menettelyä vartioimisalueella tapahtuvan kuvauksen suhteen. Näin ei ole ilmeisesti kovinkaan usein menetelty. Tältäkin osin tilanteeseen on käytännössä vaikuttanut se, etteivät kuvausoikeuteen liittyvät säännökset ainakaan kaikilta osin ole selkeitä.

3.3 Oikeusohjeita

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännöksen 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeuden-

käynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Myös Suomea velvoittavat ihmis-oikeussopimukset takaavat sananvapauden.

Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 1 §:n 2 momentin mukaan tätä lakia sovellettaessa ei viestintään saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa.

Rikoslain 24 luvun (531/2000) 3 §:n mukaan se, joka oikeudettomasti 1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen virastoon, liikehuoneistoon, toimistoon, tuotantolaitokseen, kokoustilaan taikka muuhun vastaavaan huoneistoon tai rakennukseen tai sellaisen rakennuksen aidatulle piha-alueelle taikka kasarmialueelle tai muulle puolustusvoimien käytössä olevalle alueelle, jolla liikkuminen on asianomaisen viranomaisen päätöksellä kielletty, taikka 2) kätkeytyy tai jää 1 kohdassa tarkoitettuun paikkaan, on tuomittava *julkisrauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Julkisrauhan rikkomisena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta.

Rikoslain 24 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan se, joka oikeudettomasti teknisellä laitteella kuuntelee tai tallentaa 1) keskustelua, puhetta tai yksityiselämästä aiheutuvaa muuta ääntä, jota ei ole tarkoitettu hänen tietoonsa ja joka tapahtuu tai syntyy kotirauhan suojaamassa paikassa, taikka 2) muualla kuin kotirauhan suojaamassa paikassa salaa puhetta, jota ei ole tarkoitettu hänen eikä muunkaan ulkopuolisen tietoon, sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan, on tuomittava *salakuuntelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rikoslain 24 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan se, joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa 1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka 2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä tarkoitettussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten, on tuomittava *salakatselusta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä on säädetty rikoslain 24 luvun 8 §:ssä siten, että joka oikeudettomasti 1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai 2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville, esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava *yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä*

sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Pykälän 2 momentissa säännöksen soveltamista on rajoitettu eräissä tilanteissa.

3.4 Arviointi

3.4.1 Tiedotusvälineen suorittaman kuvauksen sallittavuus

Sallitun kuvaamisen yleiset rajat

Tiedotusvälineen suorittama kuvaaminen kuuluu perustuslaissa taatun sananvapauden piiriin. Sananvapauden käytön ja siten myös kuvaamisen rajoitusten on perustuttava lakiin. Kuvaamiseen liittyvä sananvapauden ja yksityisyyden suojan välinen rajanveto on tehty salakatselua koskevassa rikoslain 24 luvun 6 §:ssä.

Ne olosuhteet, joissa kantelussa tarkoitettu kuvaaminen lento-, rautatie- ja metroasemilla voisi olla kiellettyä, määräytyvät siten mainitun salakatselua koskevan säännöksen mukaan. Säännöksen soveltamisessa ovat liikenneasemien osalta olennaisia edellytyksiä rakennuksen, huoneiston tai aidatun piha-alueen sulkeminen yleisöltä, teon oikeudettomuus ja sen kohdistuminen tällaisella suljetulla alueella oleskelevaan henkilöön ja se, että teknisellä laitteella katseleminen tai kuvaaminen loukkaa yksityisyyttä.

Säännöksen perusteena olleen hallituksen esityksen (HE 184/1999) mukaan *kuvaaminen* voi olla valokuvaamisen kaltaista, tietyn hetken kuvaamista, tai luonteeltaan jatkuvaa videokameralla kuvaamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa.

Ollakseen rangaistavaa salakatselun tulisi tapahtua *oikeudettomasti*. Katselu tai kuvaaminen teknisellä laitteella ei olisi oikeudetonta esimerkiksi silloin, kun siihen on saatu tarkkailtavan suostumus. Oikeudetonta ei olisi myöskään lainkohdan suojaamassa paikassa oikeudettomasti oleskelevan tarkkailu. Siten salaisenkin valvontakameran käyttö olisi mahdollista esimerkiksi omakotitalon tai suljetun viraston sisäänkäynnin valvomiseksi. Oikeudetonta ei myöskään olisi katselu tai kuvaaminen, jota sen vakiintuneisuuden vuoksi ei yleensä koeta yksityisyyttä loukkaavana ja johon ihmiset osaavat varautua.

Salakatselun kohteena tulee olla jonkun *henkilön*. Tämän vuoksi pelkän tyhjän tilan tai eläinten, esineiden, rakennusten tai muun ympäristön kuvaaminen ei olisi salakatseluna rangaistavaa. Rangaistavan teon kohteena olevan henkilön olisi oleskeltava tietyssä, pykälässä tarkoitettussa paikassa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa suojataan *kotirauhan piirissä* ja käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä.

Pykälää sovelletaan 2 kohdan mukaan 3 §:ssä tarkoitettuihin *julkisrauhan piirissä* oleviin huoneistoihin ja rakennuksiin ja rakennusten aidattuihin piha-alueisiin. Näitä olisivat virastot, liikehuoneistot, tuotantolaitokset, toimistot, kokoustilat ja muut vastaavat paikat. Lisäksi edellyttäisiin, että kyseiset paikat ovat (1) yleisöltä suljettuja ja (2) kuvaaminen tapahtuu yksityisyyttä loukaten.

Suoja ei siten ulotu yleisille paikoille, kuten kaduille ja toreille, eikä myöskään kauppoihin, pankkeihin ja muihin paikkoihin, joihin yleisöllä on pääsy.

Yleisöltä suljetulla paikalla tarkoitetaan paikkaa, johon yleisöllä ei ole pääsyä. Tarkoituksena on ensinnäkin suojata yksityisyyttä tilanteissa ja paikoissa, joissa oleskelua ihmiset pitävät yksityiselämäänsä kuuluvana tai eri syistä arkaluonteisena. Tällaisina on mainittu yleisöltä suljetut kokoukset ja oleskelu sairaalassa tai muussa hoitolaitoksessa. Toiseksi tarkoituksena on suojata muun muassa virastoissa ja toimistoissa työskentelevien rauhaa ja yksityisyyttä sellaisissa paikoissa, joihin yleisöllä ei ole pääsyä. Yleensä virastot ja toimistot olisivat tällaisia paikkoja, lukuun ottamatta yleisöä varten erityisesti järjestettyjä palveluita.

Yksityisyyden loukkaamisen nimenomaisella vaatimuksella on tarkoitus jättää rangaistavan salakatselun ulkopuolelle yksityisyyden kannalta aivan harmiton tarkkailu. Teon kiellettävyyttä arvioitaessa on tämän vuoksi kiinnitettävä huomiota kuvaajan ja kuvattavan väliseen suhteeseen, katselun tai kuvaamisen tarkoitukseen, keston, paikkaan ja ajankohtaan sekä kuvattavan tilanteeseen, kuvaamisen yllätyksellisyyteen, kuvattavan kieltäytymisen ja poistumisen mahdollisuuteen ja muihinkin seikkoihin, joilla voi olla merkitystä teon loukkaavuuden arvioimisessa. Arvioinnissa on olennaista, onko tarkkailuun tai kuvaamiseen ollut mahdollista varautua riittävästi ja koetaanko kyseessä olevan tyyppinen tarkkailu yleensä loukkaavana.

Hallituksen esityksen mukaan oikeudetonta ja yksityistä loukkaavaa ei ole muun muassa tavanomaiseksi muodostunut 3 §:ssä tarkoitettussa yleisöltä suljetussakaan paikassa oleskelevan ihmisryhmän kuvaaminen, johon kuvattavat osaavat varautua. Oikeudetonta ei yleensä olisi kokousväen avoimesti tapahtuva valokuvaaminen, jos sen tekee kokoukseen osallistuja tai kokousta luvallisesti seuraamassa oleva henkilö.

Jos katselemisen tai kuvaamisen ohella kuunnellaan tai talletetaan ääntä, sovelletaan salakatselusäännöksen ohella myös *salakuuntelua* koskevaa pykälää. Tällainen tilanne voi syntyä muun muassa videokameraa käytettäessä. On myös huomattava, että salakatselun suoja on suppeampi kuin salakuuntelussa. Salakatselulla hankitun yksityiselämää koskevan *kuvan levittämiseen* sovelletaan lähinnä 8 §:ää tai mahdollisesti 9 tai 10 §:ää taikka muuta tietojen oikeudetonta levittämistä koskevaa rikoslain säännöstä.

Hallituksen esitystä koskevassa lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 6/2000) on todettu, että ehdotettu rikoslain 24 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohta merkitsee salakatselun laajentamista julkisrauhan piirissä oleviin paikkoihin, kun aiempi salakatselusäännös rajoittui kotirauhan piiriin. Mietinnön mukaan "Laajennuksen on epäilty rajoittavan liiaksi tiedotusvälineiden kuvausmahdollisuuksia, mutta valiokunta pitää laajennusta perusteltuna. Epäilykset kuvaamisen epäasiallisesta rajoittamisesta vaikuttavat ylimitoitetulta. Pykä-

lässä olevat oikeudettomuusedellytys ja yksityisyyden loukkaamista koskeva vaatimus rajaavat uutismateriaalin normaalin hankinnan rangaistavan käyttämisen ulkopuolelle.”

Kuvaaminen lentoasemilla

Sipilän kantelussa ei ole yksilöity lähemmin sellaista yksittäistä lentoasemiin liittyvää kuvaustapahtumaa, jota laillisuusvalvonnassa voitaisiin tutkia. Ilmailulaitoksen lausunnon mukaan tiedossa ei ole tapauksia, joissa uutiskuvaukseen olisi estetty Helsinki-Vantaan lentoaseman yleisölle avoimissa tiloissa. Otan siitä syystä esille vain eräitä yleisiä näkökohtia kuvaamisesta lentoasemalla.

Totean, että lentoaseman yleisölle avoimet tilat eivät edes paikkoina ole sellaisia, joihin rikoslain 24 luvun 6 §:n säännös ulottuisi. Kuten edellä on ilmennyt, kuvaamisen kiellettävyys edellyttäisi sitä, että paikka on yleisöltä suljettu, ja sitä, että kuvaamista on oikeudetonta ja loukkaisi jonkun yksityisyyttä. Näin ollen kuvaamista ei ainakaan itse kuvaamiseen liittyvistä syistä voida puheena olevissa tiloissa kieltää tai vaatia siihen lupaa.

Ilmailulaitoksen ja liikenne- ja viestintäministeriön selvityksissä esitetty näyttää vastaavan tätä käsitystäni ainakin niiltä osin kuin kysymys on yleisölle avoimista lentoaseman tiloista. Se, mitä selvityksissä on esitetty kuvausluvista, näyttää lähinnä koskevan muita kuin yleisölle avoimia lentoaseman tiloja.

Ilmailulaitokselta saamani selvityksen mukaan kuvausluvan avulla ei kontrolloida tiedonvälitykseen liittyvää kuvaamisoikeutta vaan pikemminkin liikkumisoikeutta tietyllä alueella. Lentoasemilla on runsaasti alueita, joille pääsyä on eri syistä rajoitettu. Näillä alueilla tapahtuva kuvaaminen edellyttää usein aseman omien henkilöstöresurssien sitomista kuvaajien opastukseen ja alueen valvontaan, minkä lisäksi joudutaan varmistamaan, ettei kuvaustoiminta haittaa lentoaseman normaalia toimintaa. Sen vuoksi pääsyä lentoaseman alueelle joudutaan rajoittamaan resurssi- ja toiminnallisista syistä, vaikka kuvaaminen sinänsä ei antaisikaan aihetta rajoituksiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on kuitenkin katsonut, että kuvaamiseen tulee tällaisessa valvonnassa puuttua perusoikeusmyönteisesti vain välttämättömästä syystä ja vain niin paljon kuin se on tarpeen aseman toiminnan turvaamiseksi. Ministeriö on katsonut, että on tarvetta täsmentää kuvaamiseen liittyvää ohjeistusta ja parantaa ohjeistuksen tuntemusta VR-Yhtymä Oy:n ja Ilmailulaitoksen henkilöstön keskuudessa. Liikenne- ja viestintäministeriön mielestä saattaa olla tarpeen korvata kuvausluvan käsite muulla käsitteellä, joka antaa oikeamman kuvan valvonnan varsinaisesta tarkoituksesta eli aseman toiminnan ja kuvauksen mahdollisimman häiriöttömästä yhteensovittamisesta.

Pidän ministeriön lausumaa näiltä osin oikean suuntaisena. Totean lisäksi, että perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien

ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Sananvapauden käyttäminen ja siihen liittyvä kuvamateriaalin tuottaminen ovat tärkeitä tekijöitä demokraattisessa yhteiskunnassa. Tähän on viitattu muun muassa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa, jonka mukaan lakia sovellettaessa ei viestintään saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Tiedotusvälineiden vapaata toimintaa on pyritty turvaamaan myös esimerkiksi henkilötietolain 2 §:n säännöksellä, jonka mukaan lakia ei sovelleta henkilörekistereihin, jotka sisältävät vain tiedotusvälineessä julkaistua aineistoa sellaisenaan. Pidän näistä lähtökohdista tärkeänä, että tiedotusvälineiden suorittamaan uutis- ja muuhun kuvaamiseen suhtaudutaan perusoikeusmyönteisesti.

Kiinnitän lisäksi huomiota siihen, että kun kysymys on yleisölle avoimissa tiloissa tapahtuvasta, muutoin sallitusta kuvaamisesta, sitä ei voida kieltää ”myönteiseen yrityskuvaan” liittyvillä perusteilla.

Myöskään kuvauksen tarkoituksella, kuten ”kaupallisuudella”, ei lähtökohtaisesti ole merkitystä kuvauksen sallittavuudelle sinänsä. On pidettävä erillään yhtäältä itse kuvaaminen ja toisaalta kuvamateriaalin myöhempi käyttö. Itse kuvaaminen voi olla sallittua, vaikka kuvamateriaalin julkaisemista saatettaisiin jossakin tapauksessa pitää esimerkiksi yksityiselämää loukkavaa tiedon levittämistä koskevan rikoslain 24 luvun 8 §:n vastaisena.

Kuvaaminen metroasemilla

Kantelun mukaan kuvauslupavaatimuksia on esitetty rautatie- ja lentoasemien ohella myös Helsingin kaupungin metroasemilla. Yksilöityjä kuvaustilanteita ei Sipilän kantelussa ole selvitetty.

Totean, että kuvaamista yleisölle avoimissa metroasemien tiloissa on arvioitava samoin kuin kuvaamista lentoasemien yleisölle avoimissa tiloissa.

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen 5.3.2003 tänne antaman selvityksen mukaan metroluokkeliikennesääntöön (15.5.1991) ei sisälly suoranaista kieltoa kuvata metroasemilla. Metroluokkeliikennesäännön 17 §:ään viitaten liikennelaitos on kuitenkin antanut ohjeen, että metroasemilla kuvaamiseen tarvitaan lupa.

Totean, että kuvausrajoituksia ei voida perustaa asiassa viitattuun metroluokkeliikennesäännön 17 §:ään sen sisällön (ks. edellä kohta 3.2.3) puolesta. Olenaisempaa on kuitenkin se, että metroluokkeliikennesääntö ei ylipäättään ole sellainen lakiin perustuva normi, jossa voitaisiin asettaa rajoituksia perusoikeuksien, kuten sananvapauden käyttämiselle.

Kuten sisäasiainministeriön poliisiosastokin on todennut lausunnossaan 2.11.2004, uutis- tai muu vastaava kuvaaminen asemien yleisissä paikoissa ei häiritse yleistä järjestystä tai vaaranna turvallisuutta järjestyslaissa kielletyllä tavalla.

Käsitykseni mukaan Helsingin kaupungin liikennelaitos ei siis voi metroluokkeliikennesäännön tai järjestyslainsäädäntöä nojalla kieltää tavanomaisessa kuvaus-

tilanteessa tiedotusvälineen toimintaa metron yleisölle avoimissa tiloissa tai laiturialueilla. Tällaisiin kuvausrajoituksiin ei ole laillista perustetta.

3.4.2 Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien asema, koulutus ja ohjeistus

Kantelijan esittämä ongelma näyttää pääosin liittyvän yksityisten vartijoiden tai järjestyksenvalvojien toimintaan. Järjestyksenvalvojien tehtävistä ja toimivaltuuksista on säädetty järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999). Lisäksi järjestyslain (612/2003) 22 § mahdollistaa järjestyksenvalvojien asettamisen ylläpitämään poliisin apuna järjestystä ja turvallisuutta kauppakeskukseen, liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvoon. Vartijoista puolestaan on säädetty laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002).

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia siinä tilaisuudessa tai sillä alueella, jonne hänet on laissa mainitun säädöksen nojalla asetettu järjestyksenvalvojaksi. Järjestyksenvalvojan toimivaltuuksiin kuuluu laissa lähemmin mainittuun edellytyksin estää henkilön pääsy toimialueelleen, poistaa henkilö toimialueelta, ottaa henkilö kiinni, pitää hänet säilössä enintään neljä tuntia, tarkastaa henkilön sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole kiellettyjä esineitä tai aineita ja ottaa ne pois. Tehtävänsä suorittaessaan järjestyksenvalvojalla on oikeus käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina (laki järjestyksenvalvojista 6–9 §).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut järjestyksenvalvojan toimivaltuuksia perustuslain 124 §:n kannalta, missä kielletään *merkittävää julkisen vallan käyttöä* sisältävien tehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle. Valiokunta piti mahdollisena säätää järjestyksenvalvojille eli oikeudellisessa mielessä yksityishenkilöille kuuluvista toimivaltuuksista tavallisella lailla ennen muuta siksi, että järjestyksenvalvojan valtuudet, voimankäyttö mukaan luetuna, aina liittyvät varta vasten järjestettyyn tilaisuuteen ja ovat siksi tapauskohtaisia ja myös ajallisesti rajallisia (PeVL 44/1998 vp.).

Vartijalla on laissa lähemmin mainituin edellytyksin oikeus poistaa henkilö vartioimisalueelta, ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavattu rikosten tekijä, kiinniotto-oikeutta käyttäessään tarkastaa kiinni otettu ja ottaa tältä pois tarkastuksessa tavatut vaaralliset esineet ja aineet. Vartijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tai kiinni ottamiseksi taikka turvallisuustarkastuksen suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina (laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 28 §).

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että vartijoiden toimivaltuuksien sääntelyyn ei sisältynyt vastaavanlaisia tapauskohtaisuutta osoittavia tai ajallisia rajoituksia kuin järjestyksenvalvojia koskevissa säännöksissä oli. Perustuslakivaliokunta antoi kuitenkin ratkaisevan painon sille,

että vartijan valtuudet olivat pääosin samat kuin periaatteessa kenellä tahansa yksityishenkilöllä. Vartijan tätä laajemmat valtuudet tarkoittivat oikeutta poistaa henkilö vartioimisalueelta ja oikeutta tehdä turvallisuustarkastus kiinnotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä. Valiokunta ei siksi pitänyt vartijoiden toimivaltuuksia ja voimankäyttöoikeuksia kokonaisuudessaan sellaisina, että niiden johdosta vartioimisliiketoimintaa olisi ollut katsottava merkittäväksi julkisen vallan käytöksi perustuslain 124 §:n merkityksessä (PeVL 28/2001 vp.).

Järjestyslain 22 §:n nojalla kauppakeskukseen, liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvoon asetetun järjestyksenvalvojan toimivaltuudet määräytyvät järjestyksenvalvojista annetun lain nojalla, kuitenkin siten rajattuna, kuin järjestyslain 23 §:ssä on säädetty.

Myös järjestyslain säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että lakiehdotuksen 22 §:ssä tarkoitettujen järjestyksenvalvojen toimivaltuuksiin ei sisällynyt vastaavanlaista tapauskohtaisuutta osoittavia tai ajallisia rajoituksia kuin muita järjestyksenvalvoja koskeissa säännöksissä on. Valiokunta ei pitänyt mahdollisena, että lakiehdotuksessa tarkoitetuilla järjestyksenvalvojilla olisi merkittävästi toisenlaiset toimivaltuudet kuin vartijalla on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaan. Tätä merkittävästi laajemmat järjestyksenvalvojan toimivaltuudet tarkoittaisivat perustuslain vastaista poliisitoiminnan osittaista yksityistämistä, mikä ei valiokunnan mielestä ole myöskään asiallisesti toivottavaa oikeusvaltiossa (PeVL 20/2002 vp.). Tämän vuoksi heidän toimivaltuuksiaan rajattiin hallituksen esityksessä ehdotettua enemmän järjestyslain 23 §:ssä.

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toiminnan valvonta kuuluu poliisille. Edellä esitetyn perusteella niin järjestyksenvalvojen kuin vartijoidenkin toimivaltuuksiin sisältyy kuitenkin sellaisia julkisen vallan käytön elementtejä, että heidän menettelynsä voi jossakin yksittäistapauksessa kuulua myös oikeusasiamiehen valvontavallan piiriin. Näin ollen toimivaltaani kuuluu myös kiinnittää huomiota vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutukseen ja ohjeistukseen.

Sisäasiainministeriön lausunnon mukaan nykyisin vartijan koulutuksessa käydään läpi muun muassa keskeiset perus- ja ihmisoikeudet sekä vartijan erityiset toimivaltuudet. Lausunnon mukaan yksittäisiin kuvaustilanteisiin tapahtuvan puuttumisen osalta on ymmärrettävää, että vartija toimii useimmiten toimeksiantajan edellyttämällä tavalla etenkin kun säännökset näyttävät olevan epäselviä.

Mielestäni juuri tämä korostaa vartijoiden ja järjestyksenvalvojen ammattitaitovaatimusten merkitystä. Julkista valtaa käyttäessään heidän on kyettävä itsenäiseen toimivaltuuksien käyttöedellytysten harkintaan, vaikka tämä joissakin tilanteissa tarkoittaisi sitä, että he eivät voi toimia toimeksiantajansa edellyttämällä tavalla.

Järjestyksenvalvojen koulutukseen oli kiinnitetty huomiota jo hallituksen esityksessä laiksi järjestyksenvalvojista (HE 148/1998 vp.). Tässä esityksessä mainittiin lisäksi, että tilaisuuden toimeenpanija taikka muu järjestyksenvalvojan työnantaja tai toimeksiantaja ei voi palvelussuhteeseen tai toimeksiantoon liittyvän lojaalisuusvaatimuksenkaan nojalla edellyttää järjestyksenvalvojan menettelevän tavalla, joka poikkeaisi voimassa olevista säännöksistä taikka viranomaisten niiden nojalla toimivaltansa rajoissa antamista käskyistä tai määräyksistä.

Tältä osin totean, että vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toimeksiantajat ovat usein yksityisiä tahoja, jotka ovat virkavalvonnan ulottumattomissa. Myös tämä korostaa vartijoiden ja järjestyksenvalvojen itsenäisen vastuun merkitystä. Jotta he kykenevät tämän vastuun kantamaan, heidän ammattitaitoonsa ja siten koulutukseen ja ohjeistukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Totean, että eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 265/2004 vp.). Esityksen tavoitteena on ajanmukaistaa järjestyksenvalvojatoiminnan oikeudellinen sääntely järjestyksenvalvojen ammattitaidon ja turvallisuustoimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvan varmistamiseksi. Esityksellä pyritään myös tehostamaan järjestyksenvalvojatoiminnan viranomaisvalvontaa. Esityksen yleisperustelujen mukaan järjestyksenvalvojatoiminnan keskeisimmät toiminnalliset epäkohdat liittyvät nykyisin järjestyksenvalvokoulutuksen käytännön toteuttamiseen sekä koulutusten sisältöjen huomattavaan laadulliseen vaihteluun.

Mielestäni olisi perusteltua täydentää ja kehittää niin järjestyksenvalvojen kuin vartijoidenkin *koulutuksen sisältöä* niin, että siinä painotettaisiin nykyistä enemmän perusoikeuksien merkitystä ja siten myös sananvapauden ja siihen liittyen tiedotusvälineiden toimintaedellytysten merkitystä. Erilaisten perusoikeusherkkien tilanteiden esiintyminen kuuluu vartijan ja järjestyksenvalvojan työn luonteeseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että heillä on näiden tilanteiden hallintaan ja oikeaan arvioimiseen riittävät edellytykset.

Sisäasiainministeriön lausunnossa on viitattu yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 19 §:n mukaisesti vartioimisliikkeen toimintaohjeisiin, joiden avulla vartijan tulee kyetä suorittamaan vartioimistehtävät oikein ja turvallisesti. Jos olot vartioimisalueella tai vartioimiskohteessa sitä edellyttävät, vartioimisliikkeellä tulee lisäksi olla erilliset vartioimisalue- tai vartioimiskohdekohtaiset toimintaohjeet. Lausunnon mukaan kyseisissä ohjeissa voitaisiin käsitellä myös menettelyä vartioimisalueella tapahtuvan kuvauksen suhteen.

Pidän tätä ajatusta hyvänä ja mielestäni sisäasiainministeriö voisi omassa ohjauksessaan ja valvonnassaan edistää tällaisen käytännön luomista.

4 Lopputulos ja toimenpiteet

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella kantelijan kertomat ongelmat kuvaamisessa lentoasemien yleisölle avoimissa tiloissa eivät ole johtuneet Ilmailulaitoksen lainvastaisesta menettelystä. Rautatieasemien osalta yksityisen toiminnan harjoittajan VR Oy:n tai VR-Yhtymä Oy:n menettelyn arviointi ei kuulu toimivaltaani. Metroasemien osalta olen todennut, että metroliikennesäännön nojalla kuvausta yleisölle avoimissa asemien tiloissa ei voida kieltää.

Kantelijan esittämän ongelman ydin näyttää olevan yksityisten vartijoiden tai järjestyksenvalvojen toiminnassa. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 11 §:n mukaan oikeusasiamies voi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi. Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoitaessaan kiinnittää valtioneuvoston tai muun lainsäädännön valmistelusta vastaavan toimituksen huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin sekä tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi ja puutteiden poistamiseksi.

Tähän viitaten esitän sisäasiainministeriölle, että vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutuksessa, ohjauksessa ja valvonnassa kiinnitettäisiin huomiota tässä päätöksessäni käsiteltyihin sananvapauden ja muiden perusoikeuksien toteutumista koskeviin seikkoihin. Samalla esitän sisäasiainministeriön harkittavaksi, että se veisi esitykseni myös yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 51 ja 52 §:n tarkoittaman turvallisuusalan neuvottelukunnan käsiteltäväksi.

Pyydän sisäasiainministeriötä ilmoittamaan tänne kuluvan vuoden loppuun mennessä, mihin toimenpiteisiin tämä päätökseni on mahdollisesti antanut aihetta.

Lähetän päätökseni myös liikenne- ja viestintäministeriölle ja esitän, että se omalla toimialueellaan ottaisi tässä päätöksessäni käsitellyt sananvapauden toteutumista tukevat näkökohdat huomioon.

Kiinnitän Helsingin kaupungin liikennelaitoksen huomiota siihen, että metroliikennesäännön nojalla ei voida kieltää kuvaamista metroasemien yleisölle avoimissa tiloissa.

Saatan ratkaisuni myös Ilmailulaitoksen tietoon.

Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot

1. Valokuvan määritelmä

”Valokuva” tarkoittaa kaikkea sitä materiaalia, jolle valokuvaaja on viimeistellyt ottamansa kuvan. Esimerkiksi diapositiivi, negatiivi, valokuvavedos, CD-ROM tai mikä tahansa fyysinen tai elektroninen materiaali, jolla kuva on, on valokuva.

2. Tekijänoikeus (copyright)

Tekijänoikeus valokuvaan jää valokuvaajalle tekijänoikeuslaissa mainitussa laajuudessa.

3. Valokuva-aineiston omistusoikeus

Valokuvan fyysiset kappaleet ovat valokuvaajan omaisuutta. Käyttöoikeuden loputtua kyseinen kuvamateriaali on palautettava valokuvaajalle alkuperäisessä kunnossa 30 päivän kuluessa. Mikäli valokuvan kappale on myyty sellaisenaan käytettäväksi, esim. valokuvateoksena seinällä tms. tarkoitukseen, sen julkaiseminen ilman valokuvaajan lupaa on kielletty.

4. Käyttöoikeuden laajuus

Valokuvan käyttöoikeus luovutetaan tilaajalle vain ennalta sovittuihin tarkoituksiin, medioihin, maantieteellisiin alueisiin ja ajanjaksoon. Mikäli käyttöoikeutta halutaan laajentaa, siitä sekä maksettavasta lisäkorvauksesta on sovittava valokuvaajan kanssa ennen tällaista lisäkäyttöä. Valokuvan käyttöoikeus alkaa sitä koskevan laskun maksupäivästä. Valokuvaa ei saa käyttää millään tavoin ennen laskun maksamista ilman erillistä, valokuvaajalta saatua lupaa, ja tällä tavalla myönnetty mahdollinen lupa peruuntuu automaattisesti ellei laskua ole eräpäivään mennessä maksettu. Tilaaaja ei voi myydä tai luovuttaa käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Valokuvaajalla on oikeus käyttää samaa valokuvaa samanaikaisesti oman työnsä mainostamisessa. Sovitun yksinoikeusajan jälkeen valokuvaaja voi uudelleen myydä valokuvan käyttöoikeuden haluamallaan tavalla.

5. Luottamuksellisuus

Valokuvaaja sitoutuu pitämään salassa toimeksiannon yhteydessä hänelle luovutetut tiedot ja materiaalit. Poikkeuksena se tieto, jolla hänen on informoitava kuvauksen suorittamiseen osallistuvia malleja, alihankkijoita tms.

6. Kolmannen osapuolen vaatimukset

Mikäli kuvauksessa käytetään kuvauskohteita, joihin kolmansilla osapuolilla on tekijänoikeus tai muu immateriaalioikeus, tilaajan on hankittava luvat niiden kuvaamiseen ja tilaaja vastaa niiden kuvaamisesta aiheutuvista kustannuksista.

7. Lisäkustannukset

Mikäli tilaaja tekee sovittuun toimeksiantoon sellaisia muutoksia tai lisäyksiä, jotka aiheuttavat valokuvaajalle lisäkustannuksia tai lisätyötä, tilaajan on maksettava nämä valokuvaajan normaalien taksojen mukaan jo hyväksytyn kustannusarvion lisäksi.

8. Muistutukset

Valokuvaajan työtä ei voi hylätä tyyliin tai sommitteluun liittyvillä syillä. Muistutukset on lähetettävä valokuvaajalle todisteellisesti 7 päivän kuluessa toimituksesta. Muussa tapauksessa toimitus katsotaan hyväksytyksi.

9. Este ja viivästys

Mikäli toimeksianto osoittautuu tekijästä riippumattoman, ennalta-arvaamattoman ylivoimaisen esteen johdosta mahdottomaksi suorittaa, on tekijällä oikeus korvaukseen hänelle kertyneistä kuluista ja jo tehdystä työstä.

Mikäli toimeksiannon suorittaminen viivästyy ylivoimaisesta esteestä johtuen, tulee tekijän välittömästi ilmoittaa asiasta tilaajalle toimeksiannon jatkamisesta tai keskeyttämisestä sopimiseksi. Mikäli toimeksianto keskeytetään, sovitaan tekijälle mahdollisesti syntyneiden kulujen korvauksesta.

Mikäli toimeksiannon toteuttaminen viivästyy tekijästä johtuvasta muusta kuin ylivoimaisesta esteestä johtuvasta syystä, on tilaajalla tehtävän kannalta olennaisen viivästymisen sattuessa oikeus vahingonkorvaukseen. Korvauksen määrä ei kuitenkaan voi ylittää sovittua tai kohtuullista palkkiota.

Mikäli tilaaja peruuttaa tai keskeyttää toimeksiannon muusta kuin tilaajasta johtuvasta ylivoimaisesta esteestä, on tekijä oikeutettu saamaan korvausta syntyneistä kuluista ja vahingosta, kuitenkin enintään sovittu tai kohtuullisen palkkion rajoissa.

Mikäli tilaaja tai tekijä peruuttavat tai keskeyttävät toimeksiannon toisesta osapuolesta riippumattomasta syystä, on peruutukseen tai keskeytykseen syytön osapuoli oikeutettu syntyneiden kulujen ja vahingon korvaamiseen, kuitenkin enintään sovitun tai kohtuullisen palkkion rajoissa.

10. Sähköinen taltiointi

Käyttöoikeuteen kuuluvaa tuotantoprosessia lukuun ottamatta valokuvaa ei saa tallentaa millään tavoin sähköisessä, digitaalisessa tms. muodossa ilman valokuvaajan lupaa. Valokuvan manipulointi tai vain sen yksittäisen osan käyttö on kielletty ilman valokuvaajan lupaa.

11. Reproduointi

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus valmistaa ottamastaan valokuvasta jäljennöksiä, kopioita, duplikaatteja tms.

12. Tekijän nimi

Valokuvaajan nimi on mainittava tekijänoikeuslaissa mainitulla tavalla.

13. Sovintomenettely

Tästä valokuvan käyttöoikeuden luovutuksesta mahdollisesti aiheutuneet riitatapaukset pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan Suomen Asianajajaliiton v. 1998 vahvistamalla sovintomenettelyllä, jossa puolueeton sovittelija avustaa riidan osapuolia löytämään erimielisyyksiin sovintoratkaisun.

Ohjeet valokuvien käytön hinnoitteluun

Taustaa

Tekijänoikeuslaki muuttui Suomessa vuonna 1995 siten, että erillinen valokuvaki kumottiin ja valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin. Samalla kumottiin ns. tilatun valokuvan säännös, jossa oikeus tilattuun valokuvaan siirtyi tilaajalle. Nykyisin voimassaolevan lain mukaan: valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttumattomana tai muutettuna; valmistamalla siitä kappaleita; sekä näyttämällä sitä julkisesti.

Johdanto

Nämä ohjeet noudattavat kansainvälistä käytäntöä myydä mainoskuvien käyttöoikeuksia. Tämä käytäntö on myös Suomen tekijänoikeuslain mukainen.

Tämän mukaan valokuvaajan lasku sisältää normaalisti oikeuden valokuvan ensikäyttöön, joka määritellään käytettävien medioiden, käyttöajan ja maantieteellisen levikin mukaan. Siis laskun maksamalla asiakas saa valokuvaan rajatun käyttöoikeuden, ei omistusoikeutta. Ensikäytön jälkeenkin kuvat säilyvät lain mukaan kuvaajan omaisuutena. Näin kaikesta lisäkäytöstä voidaan veloittaa.

Laskentaperuste lisäkäytölle

Kuvien mahdollisen lisäkäytön hinnoittelemiseksi tulisi määrittää laskentaperuste (jonka lyhenteenä käytämme LP). Kuvien lisäkäytön hinta määritellään prosentteina tästä perusteesta. Tämä laskentaperuste olisi esitettävä asiakkaalle jo kuvaajan ensimmäisessä kustannusarviossa ja se ei saisi olla pienempi kuin *kuvaustyön hinta*.

Jos kuvaajan luova osuus kuviin on selvästi normaalia suurempi, myös laskentaperusteeksi voidaan sopia suurempi luku kuin kuvaustyön hinta. Jos taas kuvaus käsittää useita kuvia tai versioita, jokaiselle yksittäiselle kuvalle voidaan määrittää oma laskentaperuste lisäkäytölle.

Yksinoikeus käyttöön

Asiakas tilaa kuvan ja maksaa sen tekemisen. Silloin hän ei luonnollisestikaan halua, että kuva joutuu kilpailijan haltuun tai että se yhdistetään muihin tuotteisiin alkuperäisen käyttölupa-ajan päättymisen jälkeen.

Tämän estämiseksi kansainvälinen ehdotus on, että kuvaaja ei myisi kuvia muualle (vaikkapa kuvatoimistolle) ennen kuin neljä vuotta on kulunut alkuperäisen käyttöluvan päättymisestä, ellei asiakkaan kanssa muuta sovita. Kussakin tapauksessa yksinoikeusaika tulisi sopia asiakkaan kanssa ennen kuvausta, koska asiakkaiden tietämys tekijänoikeuslaista on puutteellinen. Erityisen pitkää yksinoikeusaikaa voi pitää kuvauksen hintaan vaikuttavana tekijänä.

Yksinoikeusajan päättyessä olisi hyvä tarjota ensiksi alkuperäiselle tilaajalle mahdollisuutta yksinoikeusajan jatkamiseen sovittavasta summasta.

Kuvien ensikäyttö Suomessa

Käyttöaika yksi vuosi: Sopimuksen mukaan kaksi tai kolme mediaa seuraavista: aikakauslehti, sanomalehti, ulkomainonta, juliste, esite, myymälämainonta, suoramarkkinointi, TV, pakkaus. Suositus on, että kolmas media olisi ”lisämedia”, siis merkitykseltään suppeampi.

Käyttöaika kaksi vuotta: Yksi yllä mainituista medioista.

Kuvien lisäkäyttö Suomessa

Lisämediat ym. käyttöaikoina:

Sanomalehti	50–100 % × LP (= laskentaperuste lisäkäytölle)
Aikakauslehti	50–100 % × LP
Ulkomainonta	50–100 % × LP
Juliste	30–70 % × LP
Esite	25–50 % × LP
Suoramarkkinointi	25–50 % × LP
TV	25–50 % × LP
Pakkauskuva	30–70 % × LP
Pr / Dealer-levitys	25–50 % × LP
Kirjan kuvitus	20–50 % × LP + kuvaaja nimi mainittava
Lehtikuvat	10–50 % × LP + kuvaaja nimi mainittava
Internet/CD-ROM	10–70 % × LP + kuvaaja nimi mainittava
Kaikki mediat	200–500 %

Jatkettu käyttöaika: Vuoden pidennys: ks. yo. taulukko.

Seuraavat pidennykset per vuosi: puolet taulukon prosenteista

Muut mediat

Muut mediat tulisi neuvotella erikseen, esim. videot, T-paidat yms. Yo. taulukosta voi etsiä mallia median merkityksen ja näkyvyyden mukaan.

Muut maat

Jos kuvia käytetään Suomen lisäksi muissa maissa, lisäkäytön korvausta voi arvioida tästä taulukosta:

Yksittäinen maa	10–75 % × LP
Skandinavia	50–150 % × LP
Eurooppa	50–300 % × LP
USA	50–300 % × LP
Koko maailma	125–500 % × LP

Jos kuvan ensikäyttö on Suomen sijasta jossakin muussa maassa, ensikäytön oikeuden voi rajoittaa kyseiseen maahan, yhteen mediaan ja yhteen vuoteen. Myöhempi Suomen käyttö laskutetaan lisäkäyttönä taulukon yksittäisen maan ja käytettyjen medioiden mukaan.

”Kaikki oikeudet”

Periaatteessa tekijänoikeuksien myynti on ammattikunnan etujen ja kaikkien suositusten vastaista. Mainostoimistot haluavat kuitenkin joskus neuvotella hinnan valokuvan kaikelle tulevalle käytölle.

Tällaisessa tapauksessa Valokuvan käyttö lupaan tulee merkitä mediaksi ”Kaikki mediat”, käyttöalueeksi ”Koko maailma” ja käyttöajaksi ”Rajoittamaton”. Yllä olevat taulukot antavat tukea lisähinnan määrittämiseen tällaisessa tapauksessa.

Näin sovittu käyttö lupa antaa mainostoimistolle / mainostajalle oikeudet käyttää valokuvaa missä tahansa tarkoituksessa, joka on yhteydessä Käyttöluvassa mainittuun tuotteeseen. Kuvaaja menettää kaikki oikeutensa kuvaan, lukuun ottamatta moraalisia oikeuksiaan.

”Kaikkien oikeuksien” käyttö lupaa sitovat luovutuksen vakioehdot, joten näin myytyä kuvaa ei saa käyttää muun tuotteen mainontaan eikä kuvaa voi myydä eteenpäin, esimerkiksi kuvatoimistolle.

Valokuvaustyön kustannusarvio

Tilaaaja:	Valokuvaaja:
Yritys:	Studio:
Tilaus / työnro:	Työnro:
Tuote:	Pvm:

Toimeksianto:

Käytettävät mediat:

Käyttöaika: _____ Käyttöalue: _____

Yksinoikeusaika: Käyttöaika plus ____ vuotta

(ks. Valokuvauksen käyttöoikeudet ja luovutuksen vakioehdot kohta 5)

Valokuvaajan nimi mainittava: ☐ kyllä / ☐ ei

Työlaskutus:

Kuvaustyö _____ (__ h / __ pv)

Digitaalinen kuvankäsittely _____ (__ h / __ pv)

Järjestely ja suunnittelu _____ (__ h / __ pv)

Jälkituotanto _____

Muu _____

Työ yhteensä _____

Laskentaperuste lisäkäytölle _____

Kulut:

Filmit kehityksineen _____

Polaroid _____

Vedokset _____

Rekvisiitat _____

Kuvauspaikka / Studio- ja välinevuokrat _____

Trafiikki _____

Tuotantoavustajat / assistentit _____

Skannaukset _____

CD-ROM _____

Kulut yhteensä _____

Kuvien lisäkäyttö:

Erittely liitteenä ☐

Lisäkäyttö yhteensä _____

Kustannusarvio yhteensä (ilman alv.) _____

Arvion liikkumavara ± _____ % edellisestä (ilman alv.) _____

Etumaksu ennen työn aloittamista (ilman alv.) _____

Arvonlisävero (22 %) lisätään laskun loppusummaan

Toimeksiantoa koskevat oheiset Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot
Suomen Mainosvalokuvaajat ry

Valokuvaustyön lasku

Tilaaaja:

Valokuvaaja:

Yritys:

Studio:

Tuote:

Laskun nro:

Pvm:

Tilaus / työnro:

Toimeksianto:

Käytettävät mediat:

Käyttöaika: _____

Käyttöalue: _____

Käyttöoikeus määritelty tarkemmin oheisessa

Valokuvan käyttöluvassa nro _____

Työlaskutus:

Kuvaustyö _____

Digitaalinen kuvankäsittely _____

Järjestely ja suunnittelu _____

Jälkituotanto _____

Muu _____

Työ yhteensä _____

Laskentaperuste lisäkäytölle _____

Kulut:

Filmit kehityksineen & Polaroid _____

Vedokset _____

Rekvisiitat _____

Kuvauspaikka / Studio- ja välinevuokrat _____

Trafikki _____

Tuotantoavustajat / assistentit _____

Skannaukset _____

CD-ROM _____

Kulut yhteensä _____

Kuvien lisäkäyttö:

Erittely liitteenä ☐

Lisäkäyttö yhteensä _____

Välisumma (ilman alv) _____

– etumaksu (ilman alv) _____

+ alv 22 % _____

Loppusumma yht. _____

Toimeksiantoa koskevat oheiset Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot
Suomen Mainosvalokuvaajat ry

Valokuvan käyttö lupa

Saaja:

Valokuvaaja:

Studio:

Käyttölupa nro: _____

Pvm:

Tuote:

Työnro:

Käyttölupa koskee valokuvaa/valokuvia:

Luvan ehdot:

Media:

- ☐ Aikakauslehti (kuluttajat)
- ☐ Aikakauslehti (ammatillinen)
- ☐ Sanomalehti
- ☐ Esite
- ☐ Tuoteluettelo
- ☐ Liite
- ☐ Pakkaus
- ☐ Myymälämainonta

- ☐ Juliste
- ☐ Ulkomainonta
- ☐ Internet / CD-ROM
- ☐ Suoramarkkinointimateriaali
- ☐ Testi / kokeilu
- ☐ _____
- ☐ _____
- ☐ _____

Käyttöalue:

- ☐ Suomi
- ☐ Skandinavia
- ☐ EU-maa: _____
- ☐ Eurooppa

- ☐ USA
- ☐ Koko maailma
- ☐ _____

Käyttöaika:

- ☐ Yksi vuosi
- ☐ Kaksi vuotta

- ☐ _____
- ☐ _____

Kuvaajan nimi mainittava: ☐ kyllä / ☐ ei

Yksinoikeus käyttöön: Vakuutan, että Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehtojen kohdan 5 mukaisesti tämän käyttöluvan tarkoittamaa materiaalia ei toimiteta minnekään muualle julkaistavaksi tässä sovitun käyttöajan plus _____ vuotta aikana ilman käyttöluvan haltijalta saatua lupaa.

Vahvistan, että yllä nimetyllä käyttöluvan haltijalla on lupa painaa ja julkaista yllä määritelty kuvamateriaali tässä luvassa ja Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdoissa mainituin ehdoin.

Paikka ja aika: _____

Valokuvaaja: _____

Toimeksiantoa koskevat oheiset Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot
Suomen Mainosvalokuvaajat ry

Valokuvan lisäkäytön erittely

Tilaaaja:

Valokuvaaja:

Yritys:

Studio:

Tilaus / työnro:

Työnro:

Tuote:

Pvm:

Valokuva:

Käytettävät mediat:

Käyttöaika: _____ Käyttöalue: _____

Yksinoikeusaika: Käyttöaika plus ____ vuotta

(ks. Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot kohta 5)

Valokuvaajan nimi mainittava: ☐ kyllä / ☐ ei

Lisäkäytön hinta _____

Valokuva:

Käytettävät mediat:

Käyttöaika: _____ Käyttöalue: _____

Yksinoikeusaika: Käyttöaika plus ____ vuotta

(ks. Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot kohta 5)

Valokuvaajan nimi mainittava: ☐ kyllä / ☐ ei

Lisäkäytön hinta _____

Valokuva:

Käytettävät mediat:

Käyttöaika: _____ Käyttöalue: _____

Yksinoikeusaika: Käyttöaika plus ____ vuotta

(ks. Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot kohta 5)

Valokuvaajan nimi mainittava: ☐ kyllä / ☐ ei

Lisäkäytön hinta _____

Lisäkäyttö yhteensä (ilman alv) _____

Arvonlisävero (22 %) lisätään laskun loppusummaan

Toimeksiantoa koskevat oheiset Valokuvan käyttöoikeuden luovutuksen vakioehdot
Suomen Mainosvalokuvaajat ry

Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston poistamispyyntö

Alla yksilöidyillä www-sivuilla on käytetty ottamaani valokuvaa/valokuvia luvatta. Tekijänoikeuslain 2 §:n ja 49a §:n mukaan valokuvan käyttö Internetissä edellyttää oikeudenhaltijan luvan.

Jos valokuvaa käytetään luvattomasti, oikeudenhaltijalla on oikeus kieltää sen käyttö, vaatia korvausta luvattomasta käytöstä sekä vaatia rangaistusta.

Oikeudenhaltijana pyydän Teitä poistamaan alla yksilöidyn valokuvan/t välittömästi
www-sivuiltanne.

Ilmoituksen tekijä (valokuvaaja)

Nimi: _____

Osoite: _____

Puhelin: _____

Sähköposti: _____

Tiedot valokuvasta/valokuvista, jota poistopyyntö koskee

Valokuvan nimi ja/tai aihe _____

Internet-sivusto, jossa kuva on nähtävissä _____
(esim. www.palvelin.fi)

Kuvan sijaintipaikka yllämainitulla Internetsivulla _____
(tarkka osoite, esim. www.palvelin.fi/kuva.jpg)

Vakuutus

Vakuutan, että minulla on tekijänoikeuslain mukainen oikeus yllä mainittuun valokuvaan/valokuviin ja että valokuva/t on vilpittömän käsitykseni mukaan lainvastaisesti saatavilla yllä mainituilla sivuilla verkossa.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Valokuvaajajärjestöjä

Suomen Valokuvaajajärjestöjen Keskusliitto
Finnfoto ry
Laivurinkatu 39, 00150 Helsinki
Toiminnanjohtaja Mikko Säteri
Puh. 045 137 3540
toimisto@finnfotory.fi
<http://www.finnfotory.fi>

Erikoisalojen Valokuvaajat ry
Vallaantie 21 C 17, 08700 Virkkala
Puh. (019) 343 277, 040 554 2995,
auvo.ahvenjarvi@artkuva.fi

Pro Luontokuva ry
Kaskilaaksontie 1 B 22
02360 Espoo
prolk@proluontokuva.fi
www.proluontokuva.fi

Suomen ammattiluonnonvalokuvaajat ry
Lyhdetie 1, 06150 Porvoo
Puh. (019) 652 232, 040 558 1742
jorma.peiponen@pp.inet.fi

Suomen Kameraseurojen Liitto ry
Piipontie 2, PL 58, 37501 Lempäälä
Toiminnanjohtaja Kari Tolonen
Puh. 0400 634 631
toimisto@sksl.fi
kari.tolonen@sksl.fi
<http://www.sksl.fi>

Suomen Lehtikuvaajat ry
PL 13, 00321 Helsinki
puheenjohtaja@suomenlehtikuvaajat.fi
<http://www.suomenlehtikuvaajat.fi>

Suomen Luonnonvalokuvaajat ry
Rovastintie 2, 14820 Tuulos
Puh./Faksi 010 850 4757
info@luontokuva.org
<http://www.luontokuva.org>

Suomen mainosvalokuvaajat ry
c/o Studio Point
Vanha Talvitie 11 A, 00580 Helsinki
anne.alanko@mainosvalokuvaajat.com
<http://www.mainosvalokuvaajat.com>

Suomen Valokuvaajain Liitto ry
Hatanpään valtatie 34 D 212, 33100 Tampere
Puh. (03) 223 1882
svl@valokuvaajainliitto.fi
<http://www.valokuvaajainliitto.fi>

Valokuvauksen Opiskelijat ry
Tomi Nuotsalo
Puh. 044 575 7001
tomi.nuotsalo@lpt.fi
<http://www.vory.net>

Valokuvataiteilijoiden Liitto ry
Kalevankatu 18 B, 00100 Helsinki
Puh. (09) 612 3344, faksi (09) 612 3343
photo@artists.fi
<http://www.hippolyte.fi>

Muita järjestöjä ja osoitteita

Grafia ry
<https://www.grafia.fi>
Uudenmaankatu 11 B 9, 00120 Helsinki
Puh. (09) 601 941, faksi (09) 601 140
grafiala@grafiala.fi

Gramex ry
Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden
tuottajien tekijänoikeusyhdistys
Pieni Roobertinkatu 16, 00120 Helsinki
Puh. (09) 680 3400, faksi (09) 6803 4010
gramex@gramex.pp.fi
<http://www.gramex.fi>

Kopiosto ry
Hietaniemenkatu 2, 00100 Helsinki
Puh. (09) 431 521, faksi (09) 4315 2377
kopiosto@kopiosto.fi
<http://www.kopiosto.fi>

Kuvasto ry
Nilsiäkatu 11–13 F 3, krs, 00510 Helsinki
Puh. (09) 272 4022, faksi (09) 272 4006
kuvastory@kuvastory.fi
<http://www.kuvastory.fi>

Suomen Taiteilijaseura ry
Nilsiäkatu 11–13 F 5, 00510 Helsinki
Faksi 020 743 2728
aaf@artists.fi
<http://www.artists.fi>

Suomen Tekijänoikeudellinen yhdistys ry
Lauttasaarentie 1
00200 Helsinki
Puh. (90) 6810 1287

Tekijänoikeuden tiedotus- ja
valvontakeskus ry
<http://www.antipiracy.fi>

Tekijänoikeusneuvosto
Opetusministeriö
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
Puh. (09) 1607 7042, faksi (09) 1607 6976
<http://www.minedu.fi>

Teosto ry
Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto
Lauttasaarentie 1, 00200 Helsinki
Puh. (09) 681 011, faksi (09) 677 134
teosto@teosto.fi
<http://www.teosto.fi>

